

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Ege Tamm

**Milliseid argumenteerimisvõtteid kasutavad poliitikud
süümängudes? 2019. aastal moodustatud valitsuse näitel**

Magistritöö

Juhendaja: Sten Hansson, PhD

Tartu 2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED JA EMPRIILISED LÄHTEKOHAD.....	7
1.1. Süümängud poliitilises kommunikatsioonis	7
1.2. Argumentatsioon süümängudes	10
1.3. Süümängud seoses valitsuse moodustamisega 2019. aastal	12
2. UURIMISKÜSIMUSED.....	18
3. MEETOD	19
3.1. Argumendi struktuuri analüüs	20
3.2. Argumendi hindamine	22
3.3. Veenmis- ja õigustusvõtted.....	24
4. ANALÜÜSITAVAD JUHTUMID	29
5. ANALÜÜS.....	34
5.1. Peaminister Jüri Ratas koalitsiooni loomisest EKRE-ga.....	34
5.2. Martin Helme Euroopa Liidu samastamisest Nõukogude Liiduga.....	39
5.3. Martin Helme naiste õiguste piiramisest ja naistearstide solvamisest.....	42
5.4. Marti Kuusik lähisuhtes vägivallatsemise süüdistustest.....	51
5.5. Peaminister Jüri Ratas teadusleppes taganemisest	54
6. TULEMUSED JA ARUTELU.....	59
6.1. Tulemused.....	59
6.2. Arutelu	62
6.3. Meetodi refleksioon	72
KOKKUVÕTE	73
SUMMARY	75
KASUTATUD KIRJANDUS	77
LISAD	84

Lisa 1. Analüüsitavate juhtumite tekstid.....	84
Lisa 2. Valimi kaardistus	86

SISSEJUHATUS

Kui näiteks ehitaja soovib oma töökohta säilitada, siis peab ta tegema oma tööd hästi. Vastasel juhul võib tööandja ta parema vastu välja vahetada. Poliitik seevastu saab aga teoreetiliselt aastaid teha oma tööd kehvasti, ilma, et tema „ülemus“ ehk valija sellest aru saaks. Nimelt saavad poliitikud osava keelekasutusega oma tegemisi ja tegematajätmissi „peita“ ja avalikkusele esitleda just sellist reaalsust nagu neile endale kõige kasulikum on.

Enda heast küljest näitamine on pikka karjääri soovivale poliitikule elutähtis, sest kui valijad tema poolt ei hääleta, tuleb avaliku võimu juurest lahkuda. Demokraatlikus ühiskonnas peab kodanikel aga just avaliku võimu teostajate tegemistest ja tegematajätmistest olema reaalsele elule vastav arusaam ja teadmine. Vastasel juhul ei saa kodanikud olla informeeritud valijad nagu demokraatia eeldab. Niisiis tekibki paradoksaalne olukord: võimulolijad tahavad säilitada oma head nägu, ent avalikkusel on õigus teada ka nende halbadest tegudest.

Olukorra lahenduseks kipub sageli olema süümäng ehk enda õlule langeva süü vältimine ja teise süüdlase otsimine. Süümängu mängimise „vahend“ on strateegiline keelekasutus, mille abil on võimalik avalikkuse tähelepanu hajutada, inimesi mõjutada ja eksitada ning seeläbi pärssida kriitilist avalikku diskussiooni. Sestap on oluline mõista, milliste keeleliste võtetega nimetatud süümängu „mängitakse“ ning millist reaalsust poliitikud kriitika alla sattudes konstrueerivad.

Süümänge saab mõtestada mitmest lähtepunktist. Selles magistritöös aitab poliitikute keelekasutust piltlikult öeldes lahti pakkida argumentatsiooni analüüs. Nii on näiteks teinud ka kommunikatsiooniteadur Sten Hansson (2018a) Ühendkuningriigi kommunikatsioonijuhtumite peal. Eesti poliitikute süümängudes kasutatavat argumentatsiooni varem uuritud ei ole. Oma bakalaureusetöoga (Tamm, 2018) andsin sellesse küll väikese panuse, kui uurisin üldiselt erinevaid süüid ja vastutust hajutavaid võtteid ministrite keelekasutuses. Tolles töös analüüsitud näidete puhul täheldasin, et sageli ei sõnasta minister ühemõtteliselt ja selgelt, kes tema arvates teatud negatiivse sündmuse eest vastutab, vaid proovib süüid vältida rohkem peidetud keeleliste võtetega. Nendest „läbi närimiseks“ tuleb tähelepanu pöörata ka näiteks sellele, mis käändeid ministrid end kaitstes kasutavad.

Bakalaureusetöö analüüsis puudutasin erinevate õigustamise, eitamise ja manipuleerimise viiside kõrval otsapidi ka argumentatsiooni, ent mitte süvitsi. Nagu aga öeldud, siis kavatsen selles magistritöös peamiselt just argumentatsioonile keskenduda. See annab muuhulgas võimaluse poliitikute seisukohti ja põhjendusi kellegi/millegi süü või süütuse kohta kriitiliselt hinnata. Näiteks saab täheldada, et kui poliitik peab lubaduse murdmise põhjuseks seda, et „finantsolukord on muutunud“, siis viitab ta, et temal ei olnud oma lubaduse täitmise üle kontrolli, mistõttu ei vääri ta ka süüd.

Magistritöö fookuses on 2019. aastal Eestis toimunud parlamendivalimiste järel moodustatud valitsuskoalitsioon. Üheks põhjuseks on aktuaalsus, sest töö kirjutamise ajal on ametis just see – Keskerakonna, Isamaa ja Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) – valitsus.

Teiseks põhjuseks on aga see, et uue valitsuse loomise ajal ja järel hargnes avalikkuses rida skandaale ja konflikte, mille puhul tasub süümänge uurida. Näiteks süüdistati peaminister Jüri Ratast mitmel juhul lubaduse murdmises, äsja ametisse astunud väliskaubanduse- ja infotehnoloogiaminister Marti Kuusik sattus lähisuhtes vägivallatsemise süüdistuste alla, tulevast rahandusministrit Martin Helmet süüdistati Eesti julgeoleku ohustamises ning tekkis arutelu selle üle, kas valitsus ohustab naiste õiguseid, kui läheneb abordile poliitiliselt.

Mitmete avalikkuses tekkinud konfliktide põhjuseks oli, et üks loodud valitsuskoalitsiooni partneritest oli rahvuskonservatiivsete vaadete esindaja Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE). Nii sai Eestist üks mitmetest Euroopa riikidest, kus valitsuses on koha võtnud Euroopavastase, antiliberaalse ja rahvusliku retoorikaga partei. See tekitas Eesti avalikus arutelus „nihke“. Muutus seisnes peamiselt selles, et avalikus debatis ei arutletud niivõrd uute ideede üle, vaid omavahel vastanduvate (konservatiivsed vs liberaalsed) väärtusküsimuste üle (Lauristin ja Vihalemm, 2020). Seetõttu pean oluliseks analüüsida süümänge, mis selle nn nihkega või selle mõjul avalikkuses tekkisid.

Magistritöö eesmärk on uurida, **milliseid argumenteerimisvõtteid kasutasid süümängudes tulevased/ametisolevad ministrid 2019. aastal valitsust moodustades.** Selleks kasutan argumentatsiooni analüüsi, mida rakendan analüüsiks valitud juhtumite peal, kus koalitsiooni moodustavaid poliitikuid või valitsust süüdistatakse ja kes omakorda neid süüdistusi tõrjuvad. Analüüsitavad juhtumid on järgmised:

- peaminister Jüri Ratast süüdistatakse järjekindlusetuses;
- tulevast rahandusministrit Martin Helmet süüdistatakse Eesti julgeoleku ohustamises;

- valitsust ja tulevast rahandusministrit Martin Helmet süüdistatakse naiste õiguste piiramises;
- väliskaubanduse- ja infotehnoloogiaministrit Marti Kuusikut süüdistatakse lähisuhtes vägivallatsemises;
- peaminister Jüri Ratast süüdistatakse kokkuleppest taganemises.

Magistritöö on jaotatud kuueks sisupeatükiks. Esimeses peatükis teen ülevaate töö teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtadest. Selgitan, mis rolli süümängud poliitilises kommunikatsioonis mängivad, kuidas võivad süümängud laiemalt kogu demokraatlikku ühiskonnakorraldust mõjutada ja kuidas seostub süümängudega argumentatsioon. Lisaks kirjeldan poliitilist konteksti, milles 2019. aasta kevadel valitsus loodi.

Teises peatükis püstitan uurimisküsimused, millele magistritöös vastust otsin. Seejärel tutvustan kolmandas peatükis analüüsis kasutatavat meetodikat ja neljandas peatükis kirjeldan, kuidas ja millised juhtumid uurimiseks valisin. Viiendas peatükis esitan tekstide analüüsi. Viimaks vastan töös püstitatud uurimisküsimustele ja arutlen analüüsi tulemuste üle.

Ehkki magistritöö fookuses on 2019. aasta kevadel moodustatud valitsus, ei tähenda see, et süümängud oleksid iseloomulikud üksnes selle valitsuse liikmetele. Ühtlasi ei ole võimalik selle töö põhjal teha laiahaardelisi järeldusi uuritava valitsuse kohta, vaid üksnes uuritavate juhtumite ja neis kasutatud argumentatsiooni kohta.

1. TEOREETILISED JA EMPRIILISED LÄHTEKOHAD

Selles peatükis teen ülevaate süümängudest kui poliitilise kommunikatsiooni osast. Selleks kirjeldan teoreetilistele allikatele toetudes, miks ja mis viisidel poliitikas kedagi/midagi süüdistatakse ning enda pihta käivaid süüdistusi tõrjutakse. Ühtlasi tuleb juttu ka sellest, mis rolli mängib süümängudes argumentatsioon ning kuidas seda enda kaitsmisel või teiste ründamisel kasutatakse. Peatüki kolmas osa annab sissevaate magistritöö keskmes oleva perioodi poliitilisse konteksti ning vastab küsimusele, miks see väärib lähemat uurimist.

1.1. Süümängud poliitilises kommunikatsioonis

Süüdistamine ja süü tõrjumine on osa inimeste argielust – nii eraelulistes konfliktides kui ka laiemalt neid ümbritsevas avalikus ruumis toimuvates aruteludes. Ühiskondlikes aruteludes osalevad põhiliselt teatud inimgruppide esindajad. Üheks nendeks on poliitikud ehk võimukandjad, kelle osalemine aruteludes on osa poliitilisest kommunikatsioonist.

Poliitilise kommunikatsiooni uurija Rober. E Dentoni ja retoorika uurija Gary C. Woodwardi (1990: 14) käsitluse järgi on poliitiline kommunikatsioon mistahes avalik arutus avalike võimulolijate tegevuse, avalike ressursside kasutamise või riigi poolt rakendatavate sanktsioonide kohta (McNair, 2011: 3 kaudu). Näiteks on poliitiline kommunikatsioon kõigi poliitikute ja poliitikategelaste suhtlus avalikkusega, aga ka mittepoliitikute – näiteks valijate – kommunikatsioon poliitikute suunal. Lisaks liigitub poliitilise kommunikatsiooni alla ka poliitikas tegevate inimeste kohta käiv kommunikatsioon – näiteks uudistes, juhtkirjades, poliitilistes aruteludes (McNair, 2011, 4).

Kirjeldatud käsitluse järgi on poliitiline kommunikatsioon alati eesmärgistatud. Käesolev magistritöö keskendub poliitilisele kommunikatsioonile, mille eesmärk on teatud negatiivse sündmuse eest kedagi/midagi süüdistada või enda süüd hajutada. Kõik kolm nimetatud poliitilise kommunikatsiooni viisi on vahendid ka nii süüdistamiseks kui ka süü tõrjumiseks.

Valitsemise uurija Christopher Hood (2011: 7) kirjeldab süüdistamist kui sotsiaalset protsessi, milles on põhiliselt kaks osalejat: süüdistajad ja süüdistatavad. Nende kahe rolli interaktsiooni nimetab ta süümängudeks. See tähistab olukorda, kus „mängijad“ võivad olla ühel ajal mõlemas rollis ehk süüdistustele reageerides hakatakse hoopis süüdistajat süüdistama.

Süüdistamine ja süü eitamine on osa jutuajamistest või debattidest, milles osalejad on eriarvamusel või konfliktis. Sõltuvalt niinimetatud vestluse kontekstist, seisukohtade eesmärkidest ja jutuajamise formaalsusest võivad süüdistused olla lingvistiliselt väljendatud kas otsesõnu või kaudselt. Igal juhul on süüdistuste alge see, et rikutud on mingeid reegleid või norme. Lisaks saab kedagi/midagi süüdistada nii otsesõnu kui ka kaudselt – sõltuvalt debatis või konfliktis osalejate teadmistest (Wodak, 2006: 59-60).

Süüdistamise kasutamisi ja eesmärke uurivad mitmed distsipliinid – psühholoogia, politoloogia, ajalugu, argumentatsiooniuuringud jpt. Näiteks psühholoogias ja psühhiaatrias on süüdistamine seotud sündroomiga, kus teatud käitumismustreid nähakse kompulsivsete ja kontrollimatutena. Seevastu poliitilistes debattides ja auditooriumi veenmiseks mõeldud tekstides on süüdistamine hoolikalt ja strateegiliselt planeeritud, et üht gruppi (iseennast) heas valguses ja teist (opositsiooni) negatiivselt näidata (Wodak, 2006: 59). Selle magistr töö keskmes on just viimane – süüdistamine poliitilises kommunikatsioonis.

Riigivalitsemises võib süümänge näha enamasti valitsuse ja opositsiooni vahel. Opositsiooni roll on võimalolijate usaldusväärset avalikkuse silmis kahandada seades tähelepanu keskpunkti lood, kus valitsejate halvad teod ja pahad isiksused põhjustavad või võivad põhjustada kahju, kaotust või läbikukkumist. Nii on opositsiooni eesmärk olemasolevat korda muuta ja hoopis ise võimule pääseda. Võimalolijate ülesanne süümängudes on aga enamasti süü vältimine. Ministrite eesmärk on säilitada avalikkuse silmis usaldusväärset. Selle saavutamiseks õigustavad ja selgitavad nad pidevalt oma tegemisi ja tegemata jätmisi ning tõrjuvad halba mainet. Seega on valitsuse süümängudes opositsioon enamasti „rännakul“ ja valitsus „kaitses“ (Hansson, 2018a: 228-229).

Negatiivse kuvandi vältimine on pikka karjääri soovivate poliitikute jaoks elutähtis. Eelkõige sellepärast, et poliitiku karjäär sõltub valijatest ja sellest, kui paljud inimesed nende poolt hääletavad. Niisiis peavadki korduvalt valituks saada tahtvad poliitikud olema sama huvitatud oma tegemistele osaks saanud kriitika vältimisest kui ka kiituse pälvimisest (Weaver, 1986: 372). Hoodi (2011: 9-10) sõnul on süü vältimine poliitikute jaoks koguni olulisemgi kui kiituste vastuvõtmine, sest inimesed pööravad rohkem tähelepanu negatiivsele kui positiivsele ja kaotuseid/kahju hinnatakse kõrgemalt kui samaväärset kasu.

Hood (2011: 8) eristab kolme laadi nahahoidmise viise: ühed puudutavad seda, kuidas võimukandjad oma tööd esitlevad, teised – kuidas nad oma tööülesandeid jaotavad, ning kolmandad – kuidas nad oma poliitikaid ja tegutsemisviise valivad. Avalikule võimukandjale (nt valitsusele) on süü hajutamisel ja vältimisel eriti iseloomulik just see esimene ehk kuidas oma

tegemisi esitletakse (Hood, 2011: 18). Võimalikud esitlusviisid oma tegemistest rääkimisel hõlmavad endas näiteks argumentide kasutamist süü kitsendamiseks (ettekäänded, vabandused), süüdistuste muutmist kiituseks (õigustamine) ja teisi meetodeid enda avaliku kuvandi mõjutamiseks. Nende strateegiate kasutamise eelduseks on, et õige esitlusviis kitsendab või peletab süüdistusi, mitte ei võimenda ega tõmba neid ligi (Hood, 2011: 18).

Kuigi erinevad strateegiad süü hajutamiseks ja vältimiseks võivad poliitikutele tuua pika karjääri, hea maine ning muud positiivset, siis ühiskonnale laiemalt võib Hoodi (2011: 174-175) hinnangul taoliste strateegiate kasutamine halvemaid tagajärgi kaasa tuua. Ta pidas silmas lähenemisi, mis pärsivad avalikku diskussiooni. See tähendab, et kui poliitikud ei kõnele probleemist ega osuta sellele tähelepanu, ei pruugi inimesed probleemist ega valitsejate seisukohtadest teada saada, mistõttu ei ole neil võimalik ka kaasa rääkida. Nii tekib valitsejatel ka võimalus teha inimeste seas ebapopulaarseid otsuseid ilma, et neid selle eest kritiseeritaks.

Ka valitsuspoliitika uurimisele keskendunud R. Kent Weaver (1986: 393) on kirjutanud, et süü vältimine poliitikute seas võib lõpuks viia selleni, et muidu hukule määratud poliitikad saavad hoopis mõjule. Kui inimesed diskussiooni ei alusta, nagu poliitikateadlane Murat Borovali (2018: 433) sõnastas, ja diskussiooni parima lahenduse üle ei tekigi, siis tõenäoliselt võivadki domineerima jääda need poliitikad, millega lõpuks keegi rahul ei ole ja mis muidu läbi ei läheks.

Ent kodanike rahulolematuse valitsevate poliitikate osas ei ole aga ainus probleem, mis osavate süü mängude tagajärjel ühiskonnas võib tekkida. Nimelt osutab taoline mitte adekvaatsetel alustel toimuv ühiskondlik debatt ka laiemalt demokraatliku riigikorralduse nõrkustele.

McNairi (2011: 17) järgi iseloomustavad demokraatlikku riigikorda peamiselt kolm elementi:

- põhiseaduslikkus ehk ühiskonnas kokku lepitud protseduurid ja reeglid valimiste korraldamise kohta, valimiste võitjate ja teisitimõtlejate tegevuse kohta;
- osalemine ehk inimesed, kes demokraatlikes protsessides – näiteks valimistel – osalevad;
- ratsionaalne valik ehk ühiskonnaliikmete võimalus valida endale maailmavaateline väljund; sellega koos käiv ka kodanike võime teha oma valikuid ratsionaalselt, mis omakorda eeldab, et kodanik on teadlik ja haritud.

Et valijad saaksid oma poliitilise valikuid teha informeeritult ja teadlikult, siis peab demokraatlik poliitika toimuma nii-öelda avalikul areenil. Siinkohal näebki aga McNair (2011: 17) demokraatliku ühiskonnakorralduse nõrkust: kui poliitilise käitumise aluseks olevat infot saab esitleda oma huvist lähtuvalt mänguliselt, mitte objektiivse tõena, siis väheneb avaliku sfääri

ausameelsus. See võib viia isegi selleni, et kodanikega pigem manipuleeritakse, mitte ei jagata nendega reaalsusele vastavat informatsiooni. Nii aga kaotab demokraatia oma legitiimsuse ja muutub hoopis millekski muuks.

Van Eemeren (1995: 145) kirjutab, et demokraatlik riigikord pakub institutsionaalset reeglistikku eriarvamustega toimetulekuks ja erimeelsuste lahendamiseks konkureerivate jõudude vahel. Näiteks näevad „reeglid“ ette, et eriarvamuste puhul tuleb oma seisukohta kriitilise argumentatiivse diskussiooni käigus põhjendada, et lahkevused lahendada. Niisiis on demokraatlike protsesside juhtimise peamiseks vahendiks argumentatiivne arutelu, mille tulemuslikkuse määrab argumentide kvaliteet.

Eriarvamustest on ajendatud ka süümängud. Konflikti osapooled näevad üldjuhul erinevalt, kes ja mis moel teatud negatiivse sündmuse eest vastutab. Oma nägemuse tutvustamiseks kasutatakse seisukoha põhjendamisel argumentatsiooni. Seega tasub ka süümängude mõtestamisel analüüsida süümängudes kasutatavat argumentatsiooni, et täheldada, kas, kuidas ja millist lahendust osapooled otsivad.

1.2. Argumentatsioon süümängudes

Argumentide esitamine, kaitsmine ja ümberlukkamine on poliitilise elu ja kommunikatsiooni lahutamatu osa. See saab eriti ilmsiks näiteks poliitilistes debattides (televisioonis, parlamendis jne), kus poliitikud peavad üksteisega väideldes oma seisukohti kaitsma. Ka poliitika „tegemine“ hõlmab paljusid kommunikatsioonitegevusi – näiteks läbirääkimiste pidamist, koalitsiooni loomist, liitlaste otsimist –, mis nõuavad oskust teisi veenda ja retoorikat kasutada. Ka süümänge võib pidada debatiks. Arutelu ei käi aga otseselt konkureerivate ideede üle, vaid selle üle, kes/mis ja kuidas on milleski süüdi.

Nii laiema auditooriumi (nt teledebati pealtvaatajad) kui ka teiste poliitikute (nt koalitsiooni loomiseks) veenmiseks kasutavad poliitikud argumentatsiooni (Wodak, 2016: 1-2). Argumentatsioon on viis lahendada probleeme, mille abil saab väiteid õigustada või neid proovile panna. Argumentatsiooni põhiline eesmärk ongi kedagi milleski veenda – seda nii kõnes kui kirjas (Reisigl, 2014: 70).

Poliitilise argumentatsiooni mõte on saada ja kasutada võimu, teha otsuseid avalikkuse hüvanguks, inimeste mobiliseerimiseks ühise eesmärgi täitmiseks ning anda hääli jagatud hirmudele ja rõõmudele (Zarefsky, 2008: 318). Poliitilisel argumentatsioonil ei ole ajapiirangut. Kunstlikke piiranguid näiteks ühe konkreetse debati pidamiseks küll võib olla, kuid üldplaanis võivad debatid

kesta ka aastaid. Näiteks on Eestis aastaid kestnud debatt selle üle, milline ja kui reguleeritud peaks olema apteegi- ja ravimiturg.

Poliitiline argumentatsioon ei ole juhuslik ega ettearvamatu (Zarefsky, 2008: 318). Süümängude kontekstis on argumentatsiooni eesmärk üldjuhul hajutada vastutust, vältida süüdlaseks saamist või teha süüdlaseks keegi/miski muu. Seega on argumentatsioonil süümängudes keskne roll.

Lingvist Martin Reisigl (2014: 70) jaotab argumentatsioonis kasutatavad väited kahte rühma: väited millegi tõesusest („see on nii“) ja väide millegi õigsusest („asju tuleb teha nii“). Näiteks võib poliitik väita, et miski, milles teda süüdistatakse ei olnud tegelikult nii (väide tõesusest) või saab ta väita, keda tuleks süüdistada (väide õigsusest) (Reisigl, 2014: 72).

Argumentatsiooni võib nimetada abstraktseks mustriks, mille järgi luuakse teksti või diskursust. Argumentatiivset teksti või žanri eraldiseisvana ei eksisteeri, vaid see peitub elementidena pigem mitmetes žanrites nagu näiteks arutelud, debatid, arvustused, teadusartiklid jne. Neid elemente saab nii-öelda ilmsiks tuua keeleliste abivahenditega (Reisigl, 2014: 72).

Teoreetilisest vaatepunktist saab eristada argumentatsiooni teistest tavapäraest tekstiloomest mustritest, näiteks selgitustest, jutustustest, kirjeldustest ja juhenditest. Siiski – vahel need mustrid ka ristuvad (Reisigl, 2014: 72).

Nagu eelnevalt kirjutasin, siis argumentatsiooni eesmärk on kedagi milleski veenda. Selgituse eesmärk on aga vastuvõtjale info arusaadavaks, selgeks teha või midagi täpsustada. Erinevalt argumentatsioonist, ei ole selgituse lähtekoht vastuoluline väide. Näiteks see, et vesi hakkab 100 kraadi juures keema, on fakt. Inimene võtab selle teatavaks ja kui tal tekib sellega seoses küsimusi, siis küsib ta sellele selgitust. Argumentatsiooni puhul peaks ta aga selle väite vee keemistemperatuurist kahtluse alla seadma. Niisiis – selgitused ei püüa õigustada või kaitsta algset väidet, vaid teha see arusaadavaks (Reisigl, 2014: 73).

Omavahel võivad ristuda ka argumentatsioon ja jutustamine. Seda siis, kui jutustusi kasutatakse näidetena konkreetse väite toetamiseks (Reisigl, 2014: 73).

Süümängudes on võimalik neid niinimetatud ristumiskohti kasutada ka manipulatiivselt: näiteks kriitika alla sattunud poliitik asub süüdistustele vastates rääkima mõistujuttu või oma väidet põhjendada selgitustega justkui kritiseerija ei ole millestki aru saanud ja ta hakkab selgitama, „kuidas asjad tegelikult on“.

1.3. Süümängud seoses valitsuse moodustamisega 2019. aastal

2019. aasta kevadel toimusid Eestis parlamendivalimised. Valimiste järel moodustasid valitsuskoalitsiooni kolm erakonda: Keskerakond, Isamaa ja Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE). Uue valitsuse loomise ajal ja järel tekkis avalikkuses hulk konflikte, mis ajendas koalitsioonipoliitikuid süümänge mängima. Näiteks sattus peaminister Jüri Ratas sõnamurdmise süüdistuste alla seetõttu, et taolise valitsuskoalitsiooni üldse kokku kutsus. Põhjuseks see, et opositsiooni jäänud Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatliku erakonna poliitikud tõlgendasid Ratase varasemaid sõnu justkui ta oleks välistanud koostöö EKRE-ga.

Koalitsiooni loonud ja opositsiooni jäänud erakondade konflikti jaoks lõi soodsa pinnase asjaolu, et riigikogu valimised „võitis“ ehk kogus enim hääli – 28,9 protsenti häälest – Reformierakond, mis täitevvõimust kõrvale jäeti. Eestis on alates taasiseseisvumisest pea iga kord peale valimisi valitsuse moodustanud valimised võitnud erakond, ent nende valimiste järel jäi Reformierakond opositsiooni. Ainus varasem kord, mil valimiste võitja valitsus ei moodustanud, oli aastal 1999, mil enim hääli kogunud Keskerakond jäeti riigikogus opositsiooni ning valitsuse moodustasid koostöös juba enne valimisi kokku leppinud Isamaa, Reformierakond ja Mõõdukad (täna sotsiaaldemokraadid) (Kallakas ja Vaitmaa, 2015).

Et Eestis on kombeks valitsus moodustada valimiste võitjal ilmestab ka tõik, et president Kersti Kaljulaid tegi pärast valimisi ettepaneku moodustada valitsus ikkagi Reformierakonnale. Seda hoolimata sellest, et EKRE, Isamaa ja Keskerakond juba koalitsiooni moodustamiseks läbirääkimisi pidasid ja tingimusi paika seadsid (Delfi fotod..., 2019). Koalitsiooni efektiivseks töötamiseks on tarvis aga riigikogu liikmete seas häälteenamust. Kuna Reformierakonnal koos teise opositsiooni jäänud erakonnaga – sotsiaaldemokraatidega – seda ei olnud, siis ei läinud läbi ka katse valitsust moodustada.

Et mõista, miks Reformierakond pärast valimiste võitmist opositsiooni jäi, on tarvis vaadata kaugemale minevikku ja Eesti poliitilist maastikku laiemalt. Viimase ligi 30 aasta jooksul on Eesti poliitikat kujundanud küllaltki stabiilne parteisüsteem. Ideoloogilise spektri moodustavad traditsioonilised vasak- ja parempoolne ning liberaalne ja konservatiivne (Lauristin ja Hansson, 2019: 27).

Pärast Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist aastal 1991, ei ole äärmuslikke vasak- ja parempoolsed erakondi siin edu saatnud. Kanda kinnitasid tänaseni aktiivsed parteid nagu näiteks Isamaa, mille platvormi iseloomustab kristlik maailmavaade ja mõõdukas rahvuslus. Isamaa on

osalenud pea kõigis valitsuskoalitsioonides alates Eesti taasiseseisvumisest (Lauristin ja Hansson, 2019: 27).

Sotsiaaldemokraadid, kes esindavad peamiselt sotsiaalliberaalseid vaateid, on osalenud neljas valitsuses. Domineerivat kesk-parempoolset poliitikat kujundab Reformierakond, mis juhtis valitsust aastatel 2005-2016. Kesk-vasakpoolse hääle kandja on aga Keskerakond, mis võttis valitsusjuhi rolli Reformierakonnalt üle 2016. aastal ning hoiab seda tänaseni (Lauristin ja Hansson, 2019: 27-28).

Muutus toimus 2016. aasta sügisel, mil erakorralise võimuvahetuse järel vahetasid Isamaa ja Sotsiaaldemokraadid valitsusjuhina Reformierakonna välja Keskerakonna vastu (Põld ja Koorits, 2016). Nii sai Keskerakonna esimehest Jüri Ratasest peaminister. Seega olid möödunud aasta kevadel toimunud riigikogu valimised esimesed, millele Keskerakond läks vastu valitsust juhtiva parteina. Nagu aga öeldud, kogus valimistel enim hääli Reformierakond. Keskerakond oli populaarsuselt teine.

Kuna koalitsiooni efektiivseks töötamiseks on tarvis riigikogu liikmete seas häälteenamust, seadis erakondade valimistel saadud mandaatide arv piirangud erinevatele koalitsiooni kombinatsioonidele. Nii sai näiteks Keskerakonna võimalusteks moodustada koalitsioon kas Reformierakonnaga või Isamaa ja EKRE-ga (sotsiaaldemokraatliku erakonnaga läbirääkimisi ei peetud). Keskerakonna läbirääkimised Reformierakonnaga ei sujunud. Kui need ka oleks sujunud, siis sellise koalitsiooni puhul ei oleks Keskerakond saanud peaministriparteina jätkata, sest nemad ei kogunud enim hääli (Valimiste kodulehekül, 2020).

Seega sai teoks teine variant – koalitsioon Isamaa ja EKRE-ga. Väärrib ka märkimist, et mitu erakonda teatasid kuid enne parlamendivalimisi, et nemad ei ole nõus EKREga valitsuskoalitsiooni looma. Seda tegi ka Keskerakonna esimees Jüri Ratas, kes pärast valimisi EKRE koalitsiooni kutsus (Ratas peab koalitsiooni..., 2019) ja seetõttu sõnamurdmise süüdistuste alla sattus.

Just nimelt EKRE osalemine valitsuses on aga oluline aspekt, miks 2019. aasta kevadel moodustatud valitsus on ebatavalisem kui eelmistel aastatel. Ühest küljest sai selle tulemusel üle pika aja uus poliitiline jõud valitsusse. Teisalt astus aga Eesti EKRE tõusuga valitsusse mitme teise Euroopa riigi jälgedesse, kus riigijuhtimises on võimu haaranud rahvuskonservatiivsed ja populistliku suhtlusviisiga poliitilised jõud (Lauristin ja Vihalemm, 2020). Sellistele poliitilistele jõududele tüüpiline retoorika on olla vastu „valitsevale eliidile“, peavoolumeediale, immigratsioonile, integratsioonile Euroopaga ning paljudele liberaalsetele õigustele.

Need põhimõtted ajendasid süümänge mängima nii koalitsiooni kui ka opositsiooni kuuluvate erakondade poliitikuid. Näiteks süüdistas Sotsiaaldemokraatliku erakonna liige Katri Raik EKRE aseesimeest ja tulevast rahandusministrit Martin Helmet Eesti julgeoleku ohustamises, sest Helme samastas Saksamaa väljaandele Deutsche Welle antud intervjuus Euroopa Liitu Nõukogude Liiduga (Raik, 2019).

Oluline on ka märkida, et uue valitsuse moodustamise järel ei osalenud süümängudes ainult poliitikud, vaid ka teised ühiskonnagrupid. Näiteks sattus väliskaubanduse- ja infotehnoloogiaminister Marti Kuusik ajakirjanduses lähisuhtes vägivallatsemise süüdistuste alla, misjärel alustasid tema suhtes menetlust politsei ja prokuratuur ning ta astus tagasi olles ministri portfelli kandnud alla kahe päeva (Kuusik teatas..., 2019). Lisaks osalesid süümängudes valitsusega ka näiteks teadlased, kes süüdistasid peaminister Jüri Ratast kokkuleppest taganemises. Põhjuseks valitsuse otsus mitte tõsta teadusrahastust ühe protsendini sisemajanduse kogutoodangust nagu Ratas oli kuid varem oma allkirjaga teadlastele lubanud (Raal ja Adamson, 2019).

Sotsiaalteadlased Marju Lauristin ja Peeter Vihalemm (2020) on kirjutanud, et 2019. aasta kevadel loodud valitsuse loomise järel sai hoolimata maailmavaatelistest erinevustest mitmetele sotsiaalsetele ja majanduslikele probleemidele opositsiooni ühiseks ülesandeks võidelda rahvuskonservatiivide katsetega lammutada liberaalse demokraatia fundamentaalseid printsiipe: sõnavabadus, inimõigused ning meedia, õigusorganite ja ülikoolide sõltumatus. Selle näiteks võib pidada koalitsiooni läbirääkimiste ajal tekkinud konflikti tulevase rahandusministri Martin Helme ja arstkonna vahel, kui naistearstid süüdistasid valitsust naiste õiguste piiramises, sest Helme kritiseeris naistearste abortide läbiviimise tõttu (Kuusk, 2019).

Et uurida süümänge rahvuskonservatiivide suhtluses, on asjakohane lähemalt selgitada sellist tüüpi poliitiliste jõudude olemust. „Sellise tüübi“ all pean silmas poliitilist ideoloogiat, mis vastandub olemasolevale poliitilisele konsensusele ja tavaliselt seob omavahel liberalismi sekkumatuse põhimõtte ja antielitismi. Nii defineerib lingvist Ruth Wodak (2015: 7) paremtiiva populismi. Just populismiks peab ta seda sellepärast, et retoorikas on rõhuasetus tavakodanikul, kelle vastaseks on eliit (Wodak, 2015: 7).

Sellise suhtlusviisiga erakondi on nimetatud ka paremäärmuslikeks (Rydgen, 2005, Auers ja Kasekamp, 2013), parempopulistideks (Lauristin ja Hansson, 2019) jm. Sõnu „populism“ ja „äärmuslus“ kasutatakse tavakeeles sageli halvustavas tähenduses, mistõttu otsustasin

akadeemilise töö kontekstis valida kasutamiseks neutraalsema sõna „rahvuskonservatiivid“. Seda kasutab enda ka kohta ka EKRE ise.

Kuna „äärmuslus“ on subjektiivne mõiste, mille tegelikke piire on keeruline määrata, siis otsustasin loobuda ka selle sõna kasutamisest. Niisiis andsin „sellist tüüpi“ erakondadele selles magistritöös nime nende kandvate väärtuste järgi ehk rahvuskonservatiivsuse järgi.

Rahvuskonservatiivsete parteide retoorika erineb teiste poliitiliste jõudude omast nii vormilt kui ka sisult. Tavaliselt konstrueerivad selliste parteide erakonnad hirmu ja loovad nii-öelda patuoinaid, kes või mis on ühiskonnale ohuks. Peamiselt esitletakse ohtlikuna mõnda etnilist, usulist, lingvistlist poliitilist vähemust ning omistatakse neile vastutus pea kõigi aktuaalsete hädade eest. Ohustatuks on üldjuhul „meie“ või „meie riik“ ja ohu tekitajaks „nemad“ (Wodak, 2015: 1-2).

Keda inimestele niinimetatud patuoinana esitleda, sõltub paljuski riigi ajaloolis-kultuurilisest taustast. Mõne riigi puhul on patuoinasteks juudid, teistel puhkudel moslemid, vahel romad või teised vähemusgrupid, mõnikord kapitalistid, sotsialistid, karjäärinaised, mitteriiklikud organisatsioonid, Euroopa Liit, ÜRO, meedia, eliit ja nii edasi. „Nemad“ võivad olla ka välismaalased, defineeritud „rassi“, usulise kuuluvuse või keele järgi. „Nemad“ võivad olla ka eliit mitte ainult konkreetsetl kõnealusel riigis, vaid ka laiemalt, nt Euroopas („Brüssel“), ja ka globaalselt („finantskapital“) (Wodak, 2015: 4).

Nagu ka rahvuskonservatiivid teistes riikides, paistab Eesti Konservatiivne Rahvaerakond teiste Eesti parteide seast silma emotsionaalse ja vastanduva suhtlusstiiliga. See on kontrastiks ratsionaalsele ja pragmaatilisele olekule, mida esindavad teised parteid (Lauristin ja Hansson, 2019). Kasekamp jt (2019) on uurinud EKRE sotsiaalmeedias loodud diskursuseid ning leidnud, et need on kõik omased ka teistele seda tüüpi poliitilistele jõududele. Alljärgnevalt kirjeldan nelja peamist diskursust.

(1) Venevastatus: EKRE meediadiskursus kujutab venelasi ja Venemaad valdavalt täieliku vastandina ning välistava retoorikaga – nad on kui peagi lahvatav oht Eesti jaoks. Venevastane käsitlus hõlmab endas aeg-ajalt ka teistsorti välistavat retoorikat, eriti teiste poliitiliste liikumiste, peavoolu meedia ja kaitsepolitsei vastu. Neid organisatsioone kirjeldatakse kui Vene manipulatsioonidest sõltuvaid ja seeläbi tõeliste ohtudena Eestile. Selline tähenduste loomine on vajalik, et suunata ära EKRE-le langenud süüdistustest justkui nemad ise oleksid

Kremli jaoks kasulikud idioodid. Selliste sammudega saab EKRE luua endast kuvandit kui moraalsest ohvrast, kes on ümbritsetud sise- ja välisvaenlastest (Kasekamp jt, 2019: 50-52).

- (2) Euroopa-vastatus: EKRE meediakäsitlus Euroopa integratsiooni teemal lähtub sarnasest semiootilisest loogikast kui venevastatus. Sellise retoorikaga rõhutatakse väliste mõjude ohtu Eestile. Küll aga ei kujutata EL-i nii suure ohuna kui Venemaad. Euroopa Liidu vastatus on üles ehitatud läbi majanduslike ohustsenaariumite kujutamise või kirjeldatakse muret Brüsseli eliidi kasvava mõju ning iseseisvuse kaotamise pärast. On oluline märkida, et selliste avaldustega käib kaasas ka Kesk- ja Ida-Euroopa riikide esile tõstmine, kellest võiks saada liitlased Brüsseli või Moskva vastu (Kasekamp jt, 2019: 52).
- (3) Perekondlikud väärtused: EKRE sotsiaalmeedia diskursus käsitleb pereväärtusi väga laialdaselt ja kasutab mitmeid semiootilisi strateegiaid. Et rõhutada traditsioonilisi soorolle, kasutab EKRE klassikalist konservatiivset raamistust: heteroseksuaalsete suhete ülimuslikkus bioloogilise determinismi käsitluses ja et “nii on ju alati olnud” ehk *argumentum ad antiquitatem*. Lisaks kasutatakse tähenduse loome strateegiat „*Othered by the Other*“. See on tüüpiline identiteedi raamistamise võtte kaasaegses radikaalses parempoolses liikumises, mis kujutab, et enamusrühm (heteroseksuaalsed perekonnad) on vähemuse rünnaku ja surve all (geid, feministid, lasteta paarid) (Kasekamp jt, 2019: 53).
- (4) Pögenikud: Võrreldes teiste teemadega, siis pagulaskriis on kõige selgemalt põhinev vandenõuteooriate raamistikul. EKRE meediasisu tugineb vandenõuteooriatel, mis visandab konspiraatorite püramiidskeemi. Selle tipus on salajane ja väga võimas dekadentlik eliit, kelle eesmärk on õõnestada rahvusriike. Eeldatavalt on sellise õõnestustöö eesmärk muuta inimesed üle maailma ühesugusteks, segatud vereliini ning ebaselgete väärtustega massiks, kes poleks võimelised iseseisvalt mõtlema ja võitlema eliidi vastu (Kasekamp jt, 2019: 54).

EKRE – nagu rahvuskonservatiivid ka teistes riikides – on edukas peavoolumeedia tähelepanu püüdmisel ja hoidmisel. Selle jaoks provotseerivad nad avalikkusega tekitades sihilikult pahameelt. Partei meedialoogikat on erakonna aseesimees ja tänane rahandusminister Martin Helme kirjeldanud järgmiselt: „Kontrollime agendat klassikalisel viisil: provotseerides, eskaleerides, improviseerides. /.../ No ütlete midagi, kõik hakkavad ringi jooksuma ja karjuma, me ei vabanda, skandaal kestab umbes nädala. Ja kui tolmu maha vajub, siis oleme saavutanud, et poliitiline debatt on laienenud narratiivi mõttes“ (Martin Helme seletab..., 2019).

Poliitilises kommunikatsioonis nimetatakse taolist „ringi jooksmist ja karjumist“ sõnaskandaalideks (Ekström ja Johansson, 2008). See tähistab olukorda, kus poliitik tahtlikult rikub oma sõnadega ühiskonnas aktsepteeritud norme, et skandaali tekitada. Sel viisil satub meedia olukorda, millest on keeruline võitjana välja tulla: jättes poliitiku skandaalse rassistliku märkuse tähelepanuta, võib see anda signaali justkui see on aktsepteeritav. Kui seda aga kajastada, siis taastoodetakse ja levitatakse seda pahatahtlikku lausungit. Nii ongi rahvuskonservatiivsetel erakondadel võimalik kontrollida meediaagendat ja raamistada meediadebatte (Wodak, 2015: 19).

Rahvuskonservatiivide võimuletulekut on nimetatud ka „demokraatia tagasilöögiks“ (Lauristin ja Vihalemm, 2020). Kui EKRE-st sai valitsuserakond, siis näiteks tekkisid nende skandaalsete väljaütlemiste tõttu sotsiaalmeedias virtuaalkommuunid nagu näiteks „Kõigi Eesti“ (Liikumine..., 2019). Need olid vastuseks rahvuskonservatiivide rünnakutele LGBTQ inimeste, välismaalaste, noorte aktivistide, ajakirjanike, sotsiaalteadlaste ja „tolerastide“ ning „liberastide“ vastu (Lauristin ja Vihalemm, 2020). Sotsiaalteadlased Marju Lauristin ja Peeter Vihalemm (2020) tõdevad, et mitte kunagi varem ei ole Eesti ühiskond olnud nii poliitiliselt pinges, et perekonnad ja sõbrad on poliitiliste konfliktide tõttu lõhestatud.

Võib arvata, et niinimetatud lõhede tekkimisele aitasid kaasa ka 2019. aasta kevadel valitsuse loomise ajal ja järel avalikkuses hargnenud süüvängud. Nagu ka eelnevalt kirjeldatud, on süüvängude puhul „võitja“ see, kes suudab auditooriumit osavamalt veenda enda süütuses ja kellegi/millegi muu süüs. Veenmise vahendiks on argumentatsioon, mille abil saab oma väiteid põhjendada või ümber lükata. Uue valitsuse moodustamisega tekkis avalikkuses hulk süüvängesid, millest mitmed erinesid nii-öelda tavapärasest, sest täitevvõimu juurde pääses rahvuskonservatiivne erakond, mille suhtlusviis inimeste poolehoiu saamisel ja veenmisel erineb teistest Eesti erakondadest.

2. UURIMISKÜSIMUSED

Minu magistritöö eesmärk on uurida Eesti poliitikute argumenteerimisvõtteid süüjärgudes 2019. aastal valitsust moodustades. Selleks olen valinud välja viis konflikti, mis valitsuskoalitsiooni loomise ajal või vahetult pärast seda avalikkuses aset leidsid. Uurimuse fookuses on keelekasutus ehk tekstid, milles kritiseeritakse valitsust moodustavate erakondade poliitikuid ning ühtlasi ka tekstid, milles poliitikud kriitikale vastavad.

Tekstide uurimisel kasutan argumentatsiooni analüüsi. Otsin vastust ühele peamisele uurimisküsimusele:

Milliseid argumenteerimisvõtteid kasutasid süüjärgudes tulevased/ametisolevad ministrid 2019. aastal valitsust moodustades? – Küsimusele vastamiseks kogun Eesti ajakirjandusest lugusid valitsusega seotud konfliktide kohta valitsuse moodustamise ajal ja järel, valin neist välja mõned detailsemaks analüüsiks ning neist omakorda konkreetseid tekstilõigud, mida kasutan süüjärgudes kasutatavate argumenteerimisvõtete näitlikustamiseks.

Peamisele uurimisküsimusele aitavad vastata kaks alaküsimust:

- Milliste argumenteerimisvõtetega tulevased/ametisolevaid ministreid süüdistatakse?
- Milliseid argumenteerimisvõtteid kasutavad tulevased/ametisolevad ministrid süüdistustele vastates?

Oluline on märkida, et uurimisküsimustele vastamisel ei ole eesmärk välja selgitada, kes on tegelikult süüdi. Selle magistritöö tähelepanu keskpunktis on näidata, kuidas käib keelekasutuses süüdistamine ja süüdistuste alla sattudes end kaitstakse.

3. MEETOD

Järgnevalt kirjeldan, kuidas magistritöös püstitatud uurimisküsimustele vastuseid otsin ehk kuidas hakkan süü mängudes kasutatavaid argumenteerimisvõtteid tuvastama ja mõtestama.

Kommunikatsiooniteadur Sten Hansson, kes on uurinud (2018a) süü mängude argumentatsiooni Ühendkuningriigi poliitikute näitel, on kirjutanud (2018b), et süü mängud on interaktiivsed. Sellest tuleneb ka tõdemus, et kui analüütik soovib põhjalikult mõista, kuidas ja miks süüd välditakse, siis peab ta pöörama erilist tähelepanu sellele, kuidas (ja kelle poolt, mis eesmärgil jne) süüdistatakse. Et aga uurida süüdistamist, tuleb käituda vastupidi ehk panna tähele ka seda, kas kellegi süüdistamise taga võib peituda hoopis tegija soov enda pihta käivat kriitikat ennetada, leevendada või tõrjuda (Hansson, 2018b). Niisiis oleks analüüsis vaid ühele osapoolele keskendumine mõttetu, mistõttu on ka selle magistritöö analüüsi osas iga juhtumi puhul esindatud nii süüdistus kui ka süüdistuse tõrjumine.

Hanssoni (2018b: 552) järgi on süü mängud eesmärgistatud ja sageli paljuski vahendatud diskursiivne vaidlus selle üle, kas mõni sündmus või tegutseja oli negatiivne ning väärrib süüdistusi või mitte. Niisiis käib arutelu selle üle, kuidas tõlgendada valitsuse ja nende poliitikatega seoses teatud tegevusi ja tegutsejaid. Poliitikute süü mängude puhul tuleb arvestada ka seda, et „mängitakse“ enamasti avalikul areenil, kus nende eesmärk on ka avalikkuse silmis nii-öelda heas kirjas olla (Hansson, 2018b: 548).

Süü mängude diskursuseid saab uurida mitmel moel. Näiteks võib keskenduda retoorika uurimisele, diskursusanalüüsile, vestlusanalüüsile jm (Wodak, 2006: 59). Minu magistritöö fookuses on aga argumentatsiooni analüüs. Kuna oma magistritöös uurin poliitikute keelekasutust põhiliselt kirjaliku veebiajakirjanduse vahendusel, siis ei oleks näiteks vestlusanalüüs, kus on oluline koht ka kõneleja häälel ja pausidel, selleks tööks mõistlik uurimisviis. Lisaks on selle magistritöö keskmes süü mängud, milles osalejate eesmärk on veenda kedagi kellegi/millegi süü või süütuse osas, ning veenmise vahendiks ongi argumentatsioon.

Wodak (2011, Hansson 2018b: 552 kaudu) on kirjutanud, et uurijad peaksid süü mängu tõlgendama mitmelt analüüsitasandilt. Üheks tasandiks on keelekasutuse mikroanalüüs. See tähendab, et fookusesse tuleb võtta konkreetsed tekstilõigud ning intertekstuaalsed ja –diskursiivsed suhted. Näiteks kirjeldada suhtluse dünaamikat võttes arvesse teisi tekste, mida süüdistavates või süüd hajutavates sõnumites kasutatakse. Mikroanalüüsis on oluline arvestada ka institutsionaalsete või

olukorrast tingitud muutujatega. Seetõttu tuleb ka tutvuda ka institutsioonidega, mis on süüvärgu „segatud“ (Hansson, 2018b: 552).

Teine tasand on makroanalüüs. Selle puhul tuleb vaadelda laiemat ajaloolis- ja sotsiopolitiilist konteksti. Näiteks majanduskriisi-aegne kokkuhoiupoliitika võib põhjustada mitmete gruppide pahameelelaine valitsuse suunal, aga ühtlasi motiveerida valitsust ka süüd hajutama (Hansson, 2018b: 552).

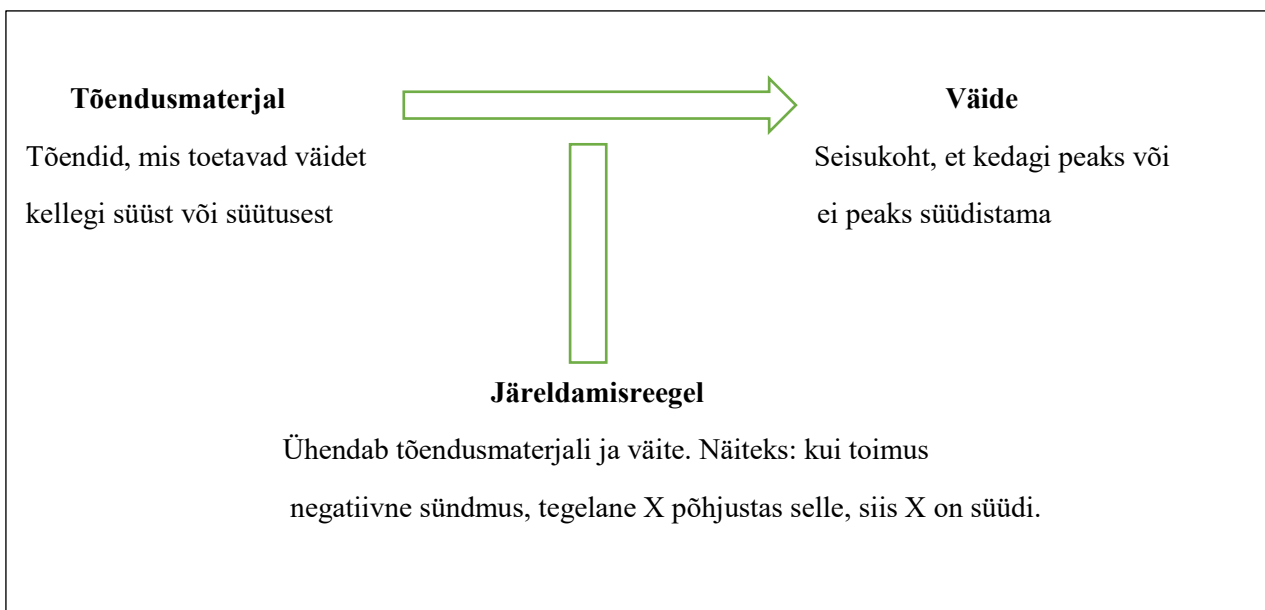
Toetudes eelkirjutatule jagasin analüüsi osa kolme etappi. Esmalt analüüsin argumendi struktuuri ehk sõnastan, mis seisukohta kõneleja esindab ja kuidas seda põhjendab. Teine etapp on argumendi hindamine, mille käigus uurin selle „vettpidavust“. Viimaks ehk kolmandaks vaatan argumenti piltlikult öeldes kaugemalt ehk seon öeldu juhtumi kontekstiga. Järgnevalt kirjeldan analüüsi etappi üksikhaaval lähemalt.

3.1. Argumendi struktuuri analüüs

Argumendi struktuuri analüüs aitab uurijal argument tehniliselt tükkideks lahti võtta. Sealjuures on abiks argumendi elementide eristamine. Reisigl (2014: 75) kirjutab viidates Toulmin'ile (1969) kuuest argumentatsiooni elemendist:

1. väide: seisukoht, millega väidetakse ja mida peab põhjendama;
2. tõendusmaterjal: tõendid ja faktid, millega väidet tõestatakse;
3. õigustus/järeldamisreegel ehk *topos*: hüpoteetiline argumentatsiooniskeem, mis ühendab infot väitega;
4. ümberlükkamine: vastuargument või erand väitele;
5. tugi: seisukoht, mis toetab õigustust, aidates nii õigustust tõestada;
6. kvalifitseerija: täpsustus, mis osutab väite tugevusele või piirab seda; põhineb infol ja õigustusel.

Igas argumendis peab olema vähemalt kolm esimest elementi – väide, tõendusmaterjal, järeldamisreegel. Ülejäänud elemendid võivad, aga otseselt ei „pea“ argumendis esindatud olema. Selles magistriritöös järgin mitme teise argumentatsiooniurija (Hansson, 2018a, Wodak, 2016) eeskujul ning kasutan argumendi lihtsustatud mudelit (joonis 1), mille abil sõnastan analüüsitava näidete puhul kolm peamist argumendi elementi: väite, tõendusmaterjali ja järeldamisreegli.

Joonis 1 Lihtsustatud argumenti mudel süüdistamisel ja süü vältimisel (Hansson, 2018a: 5)

Argumenti struktuuri analüüs aitab argumenti rekonstrueerida. Ehkki mudelis toodud kolm elementi on igas argumentis, siis ei pruugi need alati olla selgelt väljendatud (Hansson, 2018a: 4). Sageli jääb väljendamata järeldamisreegel ehk *topos* (kreeka keeles „koht“), mis loob seose väite ja tõendusmaterjali vahel (Reisigl, 2014: 75). *Topos* on jagatud arusaamadelt (sh eelarvamustel) põhinev järeldamisreegel, mis tähistab olukorda, kus seisukohti õigustatakse kasutades kõigile tuttavaid põhjendusi. Selliste järeldamisvõtete kasutamisel saab asjakohased argumentid ja toekad tõendid seisukoha põhjendamisel tagaplaanile jätta (Wodak, 2009: 43).

Taolisi järeldamisreegleid ei väljendata alati otsesõna, kuid neid saab nii-öelda ilmsiks tuua kasutades põhjuslikke parafrase nagu näiteks „kui toimub see, siis juhtub see“ või „tuleb teha nii, sellepärast et“ (Reisigl, 2014: 75).

Süümängudes kasutatavates argumentides keerlevad väited üldiselt selle ümber, et mingi konkreetne sündmus oli kahjulik. Negatiivselt proovitakse näidata sündmuse põhjuseid ja viidatakse, keda/mida peaks juhtunu eest süüdistama. Sellest tulenevalt kasutatakse ka tõendusmaterjali, mis väidet kinnitab. Selleks võib olla näiteks see, kas negatiivne sündmus üldse juhtus, kui palju kahju see tegi, kas kõnealusel sündmusel ja süüdistataval oli üldse seos, kas süüdistatav tegutses tahtlikult ja kas süüdistataval oli võimalik halba sündmust ära hoida (Hansson, 2018a: 5).

Ehkki argumenti tehniline nii-öelda lahtipakkimine võib tunduda lihtne, võivad süümängudes kasutatavad argumentid – näiteks arvamused artiklites – olla palju keerukamad. Seda kahel põhjusel.

Esiteks on argumendi elemendid sageli kaudsed, kuna vaidleja ootab, et auditoorium täidab ise infolüngad tuginedes levinud ühiste arusaamadele. Näiteks võib süüdistaja öelda, et valitsust tuleb süüdistada (väide), sest kui konkreetne poliitika kukub läbi, on valitsus süüdistusi väärt (järelamisreegel). Sellisel juhul ei avalikusta süüdistaja tõendusmaterjali, vaid eeldab, et kuulajad leiavad või loovad tema väite õigustuseks tõendid ise (Hansson, 2018a: 5).

Niisamuti võib olla ka siis, kui näiteks poliitik ütleb vastuseks tema pihta esitatud süüdistusele, et teda ei peaks süüdistama (väide), sest ta ei soovinud oma tegudega halba (tõendusmaterjal). Nii ei sõnasta ta selgelt järelamisreeglit. Tema lootus on, et kuulajad täidavad ise järelamisreegli („kui kahju on sündinud tahtmatusest, siis ei ole ta süüdistusi väärt“) ja teevad kokkuvõtte („seega ei peaks teda süüdistama“) (Hansson, 2018a: 5-6). Lisaks võivad argumendid sisaldada viiteid eelduslikult jagatud kogemustele ja arusaamadele, mis panevad kuulajat ise teguritele või sündmustele tähendusi andma.

Seega vajavad uurijad palju mitte-keelelist kontekstuaalset teadmist mõistmaks, millisele ühisele arusaamale kuulajatega süüdistatav panustab ning kuidas seda teadmist saab veenmiseks ära kasutada (Hansson, 2018a: 6).

Keerukas aspekt süümängude argumentatsiooni analüüsimise juures on ka see, et väide, mis kedagi süüdistab või vastupidi – süüst vabastab – võib olla toetatud argumentide ahelaga. Näiteks võib süüdistaja käsitleda eraldiseisvalt infot, mis puudutab negatiivset sündmust ja infot, mis seob valitsuse selle negatiivse sündmusega. Kui süüdistaja võtab neid kui kaht erinevat väidet, siis tekib olukord, kus esmalt tuleb tõestada neid kahte väidet nii-öelda all-argumentidega. Kui see info saab toetatud, liigub süüdistaja oma peamise väite juurde: valitsust tuleb süüdistada negatiivse sündmuse põhjustamises (Hansson, 2018a: 6).

Nii süüdistamine kui ka süü vältimine võib alata hoopis teemapüstituse kaitsmisest ehk sellest, mis on üldse tõsi ja mis mitte. Seejärel saab alles liikuda selle juurde, mida peaks tegema ja mida mitte. Seega – kui süümängu osalised kasutavad mitmeid all-argumente, muutub ka argumendi struktuur keerulisemaks (Hansson, 2018a: 6).

3.2. Argumendi hindamine

Teine analüüsietaap on argumendi hindamine. Selleks tuvastan analüüsitavates tekstilõikudes arutlusvigu ehk argumente, mille kasutamisel ei ole üldjuhul tegemist ratsionaalse debatiga.

Näiteks tähistab see olukorda, kus oma seisukohta kaitstakse käsikäes oponendi ründamisega. Seda näiteks teda isiklikult rünnates (*argumentum ad hominem*), teda ja tema väljendusvabadust ähvardades (*argumentum ad baculum*) või õõnestades oponendi usaldusväärst viitega, et too ise ei käitu oma sõnade järgi (*tu quoque*) (Wodak, 2006: 60).

Arutlusveaks loetakse ka vastutust hajutavat eitamist („*Ma ei ole rassist, aga...*“) või süüdistuste otsest tõrjumist. Teinekord eitatakse oma süüd ka vasturünnakuga (süüdistaja pihta) või niinimetatud „hernehirmutist“ kasutades ehk omistades oponendile seisukohta, mida too tegelikult väljendanud ei ole (Wodak, 2006: 60-61).

Argumenteerimisvigadeks võib pidada ka seda, kui oma väidet proovitakse kinnitada viidates enamuse arvamusele (*argumentum ad populum*) või proovitakse auditooriumis kaastunnet tekitada (*argumentum ad misericordiam*). Vahel kasutatakse ka vääraid analoogiaid ning ebaselgeid, mitmetähenduslikke või arusaamatuid väljendeid (Hansson, 2015: 300).

Argumenti peetakse vigaseks, kui see ei lähe kokku arusaamaga ratsionaalsest debatist. Nii-öelda korrektse ja vigase argumenti vahel vahetegemine ei pruugi olla ka sugugi lihtne, sest see nõuab põhjalikke teadmisi vestluse teema ja valdkonna kohta. Van Eemeren jt (2009: 38 Reisigl, 2014: 79-80 kaudu) on nimetanud kümme kriitilise diskussiooni reeglit, mis on abiks „korrektse“ ja vigase argumentatsiooni eristamisel. Nendeks on:

1. vabaduse reegel: osapooled peavad andma teisele võimaluse oma seisukohta kaitsta;
2. tõestuse reegel: oma seisukohta tuleb põhjendada, kui selle kohta selgitusi küsitakse;
3. seisukoha reegel: rünnata võib seisukohta, mida on esitatud, st oponendi seisukohta ei tohi moonutada;
4. relevantsuse reegel: seisukohta kaitstes ei tohi teemast kõrvale kalduda;
5. väljendamata eelduse reegel: osapooled peavad oma varjatud eelduseid tunnistama;
6. alguspunkti reegel: seisukoht tuleb lugeda kaitstuks, kui kaitsekõne on esitatud ühisest alguspunktist;
7. paikapidavuse reegel: diskursuses kasutatud argument peab olema põhjendatud;
8. argumentatsiooniskeemi reegel: seisukoht tuleb lugeda kaitstuks, kui kaitse vastab jagatud arusaamale argumentatsiooniskeemist, vastupidisel juhul ei ole seisukoht kaitstud;
9. aktsepteerimise reegel: luhtunud kaitse peab lõppema seisukoha tagasivõtmisega ja edukas kaitse peab lõppema vastase kahtluste tagasivõtmisega;
10. kõnepruugi reegel: sõnastus ei tohi olla ähmane ega laialivalguv, vaid peab olema võimalikult täpselt tõlgendatav (Van Eemeren jt, 2009, Reisigl, 2014: 79-80 kaudu).

Kui neid reegleid eiratakse, on tegemist vigase argumentatsiooniga ehk arutlusveaga. Nimetatud argumentatsiooni normidega saab tuvastada rahvuslikku, ksenofoobilist, populistlikku ja teisi manipulatiivseid pettekujutemasid (Reisigl, 2014: 80). Just sellesisulisi süüdistusi on saanud ka ühe selles töös analüüsitava valitsuserakonna (EKRE) liikmed, mistõttu on see abiks nende argumentatsiooni analüüsimisel.

3.3. Veenmis- ja õigustusvõtted

Olles kirjeldanud kõneisiku argumendi elemente ja hinnanud argumendi nii-öelda vettpidavust, otsin analüüsi kolmandas etapis, milliseid veenmis- ja õigustamisvõtteid on kõneleja oma auditooriumi veenmiseks veel kasutanud. Selleks uurin strateegilist manööverdumist, mis on osa praktilisest argumenteerimisest ja poliitilisest retoorikast. See tähistab olukorda, kus argumenteerija kombineerib loogilise arutluskäigu veenmisvõtetega, mis on kohandatud vastavalt auditooriumile. Taolised manöövrid ei ole otseselt arutlusvead, aga samas ei aita kaasa ka kriitilise diskussiooni tekitamisele (van Eemeren ja Henkemans, 2017: 144, Hansson: 2018a: 7 kaudu).

Strateegilise manööverdumise kategooria moodustamisel võtsin aluseks kommunikatsiooniteadlase David H. Zarefsky (2008) nimetatud manööverdumisviisid. Selleks võib olla nii teema vahetamine, asjakohase publiku ulatuse muutmine, raamistused ja narratiivid, kõigile meeldivate sõnumite edastamine, löövate sümbolite ja tugevate loosungite kasutamine.

Zarefsky (2008) nimetab seitse erinevat manööverdumise suunda. Üks nendest on vahetada teemat. Tavaliselt on avalikkuses üleval mitu poleemikat tekitavat teemat. Kui üks potentsiaalselt kahjulik teema saab aktuaalseks, saab selle mõne teise (ja sobivama) teema vastu välja vahetada. Seda teevad sageli poliitilised kandidaadid või juba võimul olevad poliitikud (Zarefsky, 2008: 322). Näiteks möödunud sügisel hakkas peaminister Jüri Ratas avalikkuses kõnelema sellest, et vaja oleks ühiskondlikku debatti selle üle, kui palju ja milliseid makse Eesti inimesed maksma peaksid. Uut debatti proovis peaminister käima lükata aga nädal aega enne riigieelarve tutvustamist, mis oli tutvustamisele eelnenud nädalatel suure avalikkuse tähelepanu all (Sildam, 2019).

Teine strateegiline manööverdumise viis on muuta asjakohase publiku ulatust. See tähendab, et osapoolel, kes suudab edukalt argumendi ulatust defineerida, on suurim võimalus vaidlus ka võita. Kui näiteks kaitsepoliitika puhul on juttu sellest, kui palju on rakette ja kui kaugele need lendavad,

siis huvitab see tõenäoliselt ainult kaitsevaldkonna eksperte. Kui seda vaadata aga laiemas moraalse probleemina ja konkurendina rahajagamisel, muutub see laiemaks murekohaks ja sekkuvad ka teised inimesed (Zarefsky, 2008: 323).

Kolmas strateegilise manööverdamise võimalustest on ka selliste argumentide konstrueerimine, mis meeldivad nii liberaalsete kui ka konservatiivsete vaadetega inimestele. Ühiskondades, kus ei ole fundamentaalseid ideoloogilisi erinevusi, jagavad inimesed suure tõenäosusega aspekte mõlemast maailmavaatest. Näiteks võivad inimesed olla majanduslikult konservatiivsed, aga sotsiaalselt liberaalsed. Sellistele inimestele tuleb muutust esitleda mitte uue radikaalse lennuga, vaid kunagiste tingimuste taastamist, mis tänaseks on justkui kadunud (Zarefsky, 2008: 324).

Lisaks kasutatakse strateegilises manööverdames lühikesi visuaalseid ja verbaalseid sümboleid, mis koguvad hulga erinevaid tähendusi ühte väikesesse positiivsesse või negatiivsesse sümbolisse. See tähendab, et inimestel tekib sümbolit vaadates sama reaktsioon, aga see hoopis erinevatel põhjustel. Näiteks riigilipp on sümbol, millele inimesed reageerivad üldiselt positiivelt, isegi kui sellel antakse tähendus erinevast lähtepunktist – patriotism, nostalgia, uhkus jne. Samamoodi osavalt sõnastatud loosungid nagu „suurendame kaitsevõimet“ või „investeeringu tulevikku“ võivad leida poolehoidjaid ka nende seast, kes tegelikult toetavad vastupidiseid poliitikaid (Zarefsky, 2008: 324).

Kõik inimesed ei pruugi alati fookusesse tõstetud teemast sügavalt huvitatud olla. Neid võivad küll huvitada argumendid, kuid nad ei kipu ise tegutsema, vaid jääma pealtvaataja rolli. Selliste inimeste puhul kasutatakse poliitilises argumentatsioonis sõnumeid nagu „kui me ei tegutse nüüd ja kohe, läheb võimalus käest“ (Zarefsky, 2008: 325).

Tugevad sõnumid ja loosungid mängivad strateegilises manööverdames olulist rolli. Poliitilises argumentatsioonis rõhutatakse eriliselt sageli samu sõnu, et need kuulajale piisavalt meelde jääks ja korratakse neid pidevalt üle (Zarefsky, 2008: 325).

Seitsmes viis strateegiliseks manööverdamiseks on argumendi raamistamine (Zarefsky, 2008: 324). Poliitikateadlase Deborah Stone-i (1989) järgi on avaliku agenda analüüsimisel abiks see, kui vaadata milliseid põhjuslikke lugusid ehk raamistusi süüdistamisel kasutatakse. Kui üldjuhul otsitakse ümberringi toimuvale põhjuseid selleks, et mõista kuidas maailma töötab, siis poliitikas mängib probleemteemade puhul põhjuse otsimisel rolli ka see, kes või mis vastutab ehk on süüdi (Stone, 1989: 208-209).

Stone (1989: 208) on põhjuslikud lood jaganud nelja kategooriasse. Üks kategooriatest on *juhuslikud põhjused*, mille üle ei ole inimestel kontrolli. Selle alla käivad näiteks looduskatastroofid, lotovõit, terviseprobleemid. Need on fenomenid, millel puudub üks otsene põhjus ning kalduvad seega juhuslikkuse ja usu valdkonda. Poliitiliselt on see hea „paik“, kuhu süüdistuste alla sattudes taanduda, sest kui midagi halba on juhtunud saatuse pärast, siis ei saa inimest selle eest vastutama panna. Stone (1989: 209) tõi selle ilmestamiseks näite USA-st. Nimelt vajas 2007. aastal sisse ärimees Robert Murray kaevandus, tappes nii kuus kaevurit. Esialgu arvati, et õnnetuse põhjustas maavärin, aga peagi selgus, et olukord oli vastupidi – varing tekitas maavärina. Kaevanduste omanik jäi oma jutus aga algse teooria juurde, mille kohaselt põhjustas õnnetuse maavärin ehk tegemist oli saatusemänguga. Hiljem, kui päästeoperatsioonide käigus suri ka mitu päästjat, sidus ärimees saatuslikkuse põhjuste ka vaimudega. Nii hakkas ta rääkima mäest kui elavast, nimetas seda kurjaks ning ütles, et kui ta oleks teadnud, et see mägi on täis kurjust, siis ei oleks ta kaevureid sinna saatnud.

Juhuslikkuse vastandiks toimuva kujutamisel on *tahtlikud põhjused*. See tähendab, et keegi käitus tahtlikult teatud tagajärgede tekitamise nimel või tegutses teades täielikult, milliseid tagajärgi see toob. Kui tagajärjed on positiivsed, siis peetakse tegutsemist ratsionaalseks. Kui aga negatiivsed, siis on see raamistus tõhus viis tegutsejaid süüdistada, sest nii saab viidata, et kahju tehti tahtlikult.

Näiteks kuuluvad sellesse kategooriasse vandenõuteooriad. Loogika on see, et probleemid tekivad tahtlikult, aga salajasest inimtegevusest. Vandenõu süüdistustega silmitsi seistes välditakse süüd tavaliselt niinimetatud tõrvatilk meepotis raamistusega. See tähendab, et juhid ei andnud luba või ei olnud teadlikud kahju toovatest tegevustest. Nii viidatakse, et madalama astme töötajad rikkusid organisatsiooni reegleid ja poliitikat (Stone, 1989: 210).

Kolmas kategooria on *tahtmatus* ehk „abi on kahjulik“ esitlusviis. Selle alla käivad näiteks mõne head eesmärki taotleivate seaduste negatiivsed tagajärjed. Taolist argumenti kasutavad tihti konservatiivid, kelle meelest saab sotsiaalseid probleeme lahendada vaba turu ja vähese regulatsiooniga. Loogika lähtub sellest, et riigi sekkumine näiteks madalapalgaliste elatusaseme tõstmiseks teeb olukorra veelgi halvemaks – näiteks tõstab töötaja palkamise kulusid (Stone, 1989: 211).

„Abi on kahjulik“ loogika alla käib ka teadmatus. Näiteks vaesuse ja haiguste põhjuseks võib liberaalse tõlgenduse järgi pidada seda, et vaesed inimesed ei mõista hariduse ja raha säästmise olulisust. Taolist loogikat võib pidada ka ohvrisüüdistamiseks: kui probleemiga maadlev inimene

teaks rohkem, siis muudaks ta oma käitumist ja probleemi ei oleks. Kontrastiks – konservatiivses tõlgenduses lähtub ohvrisüüdistamise loogika sellest, et ohver on ise selle probleemi (näiteks vaesuse) endale valinud (Stone, 1989: 2012).

Neljas viis toimuvat kujutada on *mehaanilised põhjused*. See hõlmab sündmuseid, mille on põhjustanud miski, mis on programmeeritud, disainitud või treenitud inimese poolt. Näiteks on selline raamistus relevantne, kui veetoru hakkab lekkima. Nii-öelda robotiteks võib lugeda ka inimesi, kes töötavad hierarhilistes organisatsioonides, kus endal otsustusõigust ei ole ja järgitakse neile ette antud reegleid ja korraldusi. „Ma täitsin lihtsalt käsku,“ on näiteks sagedane vabandus madalama astme töötajatel (Stone, 1989: 213).

Poliitilisest debatis või vastasseisus võivad poliitikud vastavalt olukorrale nimetatud põhjuslike lugude vahel liikuda. Seda lähtudes sellest, milline raamistus neile antud hetkel kõige kasulikum on ning kuidas oma seisukohta tõhusamalt kaitsta (Hansson, 2018b: 557).

Taolised põhjuslikud narratiivid annavad teemadele üldise raamistuse, milles omakorda peituvad ka kitsamad raamistused. Süü mängude puhul on nendeks näiteks erinevad õigustamise diskursused (Wodak, 2006: 60). Keele- ja kommunikatsiooniteadlane Theo van Leeuwen (2007: 92) on õigustamise viisid jaganud laias laastus neljaks:

- Õigustamine võimu kaudu: viitamine enda staatusele, rollile, kehtivatele reeglitele, seadustele, traditsioonidele, tavadele, ühtsusele ja ekspertide/eeskujude heakskiidule;
- Õigustamine moraalihinnangute abil: viitamine väärtussüsteemidele andes hinnanguid, kasutades analoogiaid ja olles abstraktne;
- Õigustamine mõistuspärasuse kaudu: viitamine institutsionaliseeritud sotsiaalse tegevuse eesmärkidele, kasule, mõjule või asjade loomulikule korrale;
- Mütoloogias: narratiivide (nt moraali- ja hoiatusjuttude) kasutamine, kus „häid“ tegemisi premeeritakse ja „halbu“ tegemisi karistatakse (Van Leeuwen, 2007: 92).

Nimetatud õigustamise viise kasutavad poliitikud tavaliselt debattide lõpetamiseks, et sügavamaid põhjendusi jagamata proovida oma autoriteeti kehtestada (Hansson, 2015: 303). See tähendab, et kriitilist diskussiooni ja lahenduste otsimist ei saagi tekkida, sest debatis osalejate eesmärk on kaitsta oma seisukohta teistest paremini, mitte kompromissi otsida.

Selle magistr töö analüüsi osas toon välja ja kirjeldan, kuidas strateegiline manööverdamine nii-öelda praktikas välja näeb. Süü mängude kontekstis annab nende võtete tuvastamine mõista, kuidas

analüüsitavate juhtumite puhul kriitikale reageeritakse ning kuidas süüd vältida proovitakse. Näiteks saab näha, kuidas rahandusminister Martin Helme teeb strateegilise manöövri, millega vahetab end kaitstes välja nn patuoina (naistearstid feministide vastu), kelle süüdistusi tema pihta ei peaks tõsiselt võtma. Seda ja teisi uuritavaid juhtumeid kirjeldan lähemalt järgmises peatükis.

4. ANALÜÜSITAVAD JUHTUMID

Eesti poliitikute süümängudes kasutatud argumentatsiooni uurimiseks panin esmalt paika uurimisfookuse. Selleks sai 2019. aasta kevadel moodustatud valitsuskoalitsiooni loomise ja uue valitsuse tööle hakkamise perioodil ajakirjanduses kõlapinda leidnud probleemteemad, kus loodava/loodud valitsuse ministrid end süüdistuste eest kaitsma pidid.

Uuritava perioodi kaardistamine

Otsustasin keskenduda just sellele perioodile, sest toona moodustatud valitsus erines mitmel moel eelmistest Eesti valitsuskoalitsioonidest. Peamisteks põhjusteks see, et valimistel enim hääli kogunud erakond jäi valitsusest välja ning koha valitsuses sai rahvuskonservatiivne partei Eesti Konservatiivne Rahvaerakond (EKRE), mille tulemusel sai ka Eestist üks mitmest riigist Euroopas, kus täitevvõimu viib ellu Euroopa-vastase, antiliberaalse ja rahvusliku retoorikaga erakond. Ühtlasi mängis valikus rolli ka aktuaalsus, sest magistritöö kirjutamise ajal on ametis just see – Keskerakonna, Isamaa ja EKRE – valitsus.

Analüüsiks sobivate probleemteemade valimist alustasin kaardistusest. Selleks tegin ülevaate riigikogu valimiste järgselt ajakirjanduses kõlapinda leidnud teemapüstitustest seoses loodava/loodud valitsuse ja nende liikmetega. Meediapildi kaardistamisel võtsin abiks meediamonitooringu rakenduse Station. Otsingumootor (Stationi kodulehekül, 2020) hõlmab infot, mis on ilmunud üleriigilistes ja piirkondlikes ajalehtedes, veebimeedias, raadio- ja telekanalites ning avaldatud uudisteagentuuride poolt. Kuna üldjuhul avaldatakse tele- ja raadiokanalites ilmunud „olulised“ uudised ka veebimeedias, siis jätsin need eraldiseivate meediumitena otsinguid tehes välja. Samuti jätsin välja ka piirkondlikud ajalehed, sest üleriigilise poliitika kajastamisel ei mängi need nii suur rolli kui üleriigilised lehed. Ühtlasi ilmuvad ka piirkondlike lehtede lood veebis. Viimaks jätsin otsingutest välja ka ajakirjad, sest võrreldes päevauudistega ilmuvad ajakirjad harvemini ja sageli ei käsitle päevapoliitilisi teemasid.

Kasutasin otsingus kahte infoväljundit: üleriigilised ajalehed ja veebimeedia. Keskendusin otsingus neljale Eesti päevalehele: Õhtuleht, Postimees, Eesti Päevaleht ja Äripäev. Veebimeedia poole pealt võtsin valimisse külastatuimad uudisteportaalid: delfi.ee, err.ee, postimees.ee, ohtuleht.ee, aripaev.ee.

Otsinguperioodi algusajaks valisin 3. märtsi 2019 ehk päeva, mil selgusid riigikogu valimiste tulemused. Lõpuajaks valisin 31. mai 2019, sest tolleks hetkeks oli valitsus valmis saanud riigi eelarvestrateegiaga, mis oli värskelt ametisse astunud valitsuse esimene keskne strateegiline dokument, milles muuhulgas avalduvad valitsuse prioriteedid, kuhu ja kui palju raha suunatakse (Rahandusministeeriumi kodulehekülj, 2020). Selle avaldamisega panin mõttelise punkti valitsuse moodustamise ja töö algusajale, sest nii said valitsuserakondade poliitilised eesmärgid ja valimislubadused numbrite kujul reaalse „näo“.

Kaardistamisel kasutasin otsingumootoris loodava/loodud valitsusega seostuvaid märksõnu. Nendeks olid „koalitsioon“ (2077 vastet) ja „valitsus“ (6182 vastet). Kõik vastuseks tulnud artiklid ei rääkinud Eesti valitsusest ja koalitsioonist, vaid andmed hõlmasid ka näiteks artikleid välismaal toimuva kohta. Sirvisin läbi kõik saadud vastete pealkirjad ning noppisin nendest välja artiklid lähtuvalt kahest kriteeriumist: (1) info puudutas Eestis loodavat koalitsiooni või valitsust ning (2) tegemist oli olukorraga, kus valitsust/valitsuse liiget süüdistatakse või ta vastab kriitikale.

Kogusin kriteeriumitele vastavad artiklid eraldi tabelisse (vt Lisa 2). Kokku tuli 243 artiklit. Tabel andis aimu, mis teemadel süüdistused ja süü tõrjumised loodavat/loodud valitsust ümbritsesid. Olles teemad kaardistanud, valisin välja konkreetsed konfliktid, mille puhul peatseid või ametisolevaid ministreid on süüdistatud ning millele nad on reageerinud (vt Lisa 1). Juhtumite valimisel lähtusin sellest, et need oleksid eriilmelised. Nii on suurem tõenäosus, et keelekasutust uurides saab täheldada ja mõtestada mitmesuguseid argumenteerimisvõtteid, mida süümängudes kasutatakse. Oluliseks pidasin ka seda, et süümängudes oleks esindatud nii väärtuskonfliktid (nt kas abort on inimõigus) kui ka valitsuse sisulisi tegevusi puudutavad konfliktid (nt teadusrahastus).

Ajalehtede ja uudisteportaalide artiklid viitasid mitmel juhul ka teistele infoallikatele. Näiteks oli artiklis tsiteeritud Kaja Kallase mõtteid, mis ta avaldas oma isiklikus blogis. Et sõnavõttust terviklikku pilti saada, otsisin tema blogist kõnealuse teksti üles ja lisasin valimisse. Et saada terviklikum ülevaade juhtumeid puudutavate sõnavõttude kohta, lugesin läbi ka konkreetsete avalikkuses kõlapinda leidnud probleemteemade ajal toimunud valitsuse pressikonverentsi stenogrammid. Stenogrammist leidsin detailsemaks analüüsiks kaks tekstilõiku peaminister Jüri Rataselt.

Analüüsiks valitud juhtumid

Valimisse jäi viis süümängude juhtumit ja 12 argumenti. Sõelale jäid just need juhtumid, sest minu hinnangul tulid süüdistused ja süü tõrjumine nende konfliktide puhul keeleliselt kõige paremini esile.

Esimene analüüsitav süüvängude juhtum on konflikt Reformierakonna juhi Kaja Kallase ja Keskerakonna juhi ning peaministri Jüri Ratase vahel, mis leidis aset pärast seda, kui 11. märtsil 2019 sai teatavaks, et Keskerakond soovib koos EKRE ja Isamaaga valitsust moodustada. Riigikogu valimised võitnud erakonna juht Kallas süüdistas samal päeval Ratast oma blogipostituses sõna murdmises, viidates, et too välistas enne parlamendivalimisi koostöö EKRE-ga, ent nüüd on valmis nendega koalitsiooni looma. Ratas ei võtnud süüdistust omaks ning kasutas 14. märtsil 2019 valitsuse pressikonverentsil enda kaitsmiseks mitmeid argumenteerimis- ja õigustamisvõtteid. Analüüsiks valisin nii Kallase süüdistavast tekstist kui ka Ratase kaitsvast tekstist välja konkreetsed lõigud, milles olid esindatud argumendile vajalikud elemendid (väide, tõendusmaterjal, järeldamisreegel).

Teine juhtum puudutab peatset rahandusministrit Martin Helmet. Nimelt tuli 14. märtsil 2019 avalikuks Helme antud intervjuu Saksamaa väljaandele Deutsche Welle, milles ta samastas Euroopa Liitu Nõukogude Liiduga. Näiteks viitas Helme, et Euroopa Liidus valitseb tsensuur nagu Nõukogude Liidus, sest inimesi on vangi pandud vihakõne eest (Antson, 2019a). Sellest intervjuust tingitult süüdistas sotsiaaldemokraatliku erakonna liige Katri Raik Helmet, et taoline avaldus on ohtlik Eesti julgeolekule. Helme aga viitas, et tema väide Euroopa Liidu kohta on normaalne, sest sarnast seisukohta esindavad ka mitmed teised parteid Euroopas.

See näide väärrib lähemat tähelepanu, sest euroopa-vastane retoorika on omane EKRE tüüpi erakondadele (Kasekamp jt, 2019: 52, Wodak, 2015: 4). Sestap tasub võtta seda positsiooni kaitsvaid argumente piltlikult öeldes tükkideks, et näha, kuidas ja millistel alustel eurovastast kommunikatsiooni luuakse. Lisaks on see ka üks näide sõnaskandaalist, mida rahvuskonservatiivsed erakonnad kasutavad meediaagenda kontrollimiseks (Wodak, 2015: 19).

Kolmas analüüsitav juhtum puudutab peatse rahandusministri Martin Helme konflikti naistearstidega abortide teemal. Nimelt leppisid valitsust moodustavad erakonnad koalitsioonikõnelustel kokku, et loodava valitsuse üks eesmärk saab olema vähendada aborte, sest nii soovis aborte mitte-soosiv EKRE. Et valitsus otsustas poliitilisse dokumenti nagu koalitsioonileping panna meditsiini puudutava eesmärgi, pani naistearstid reageerima. 18. märtsil 2019 pöördus Naistearstide Selts peaminister Jüri Ratase poole süüdistusega, et kaasates tervishoidu poliitilised vaated, ohustatakse naiste õiguseid.

Pöördumisele reageeris tulevane rahandusminister Martin Helme, kes hakkas valitsust kaitsema rünnakuga naistearstide vastu. Nimelt viitas ta, et naistearstide süüdistusi ei tasu tõsiselt võtta, sest kuna nemad sooritavad aborte, siis ei ole neil õigust inimõigustest rääkida. Seejärel astus

naistearstide kaitseks välja Arstide Liit. Liit süüdistas Martin Helmet riigikogu liikmele (juhtum toimus enne valitsuse ametisse astumist) sobimatus käitumises.

Sedapuhku kirjutas Martin Helme 22. märtsil 2019 oma erakonna häälekandjas Uued Uudised avaldatud arvamuses, et arutelu abordi ümber on osa ideoloogilisest sõjast kultuurimarksistidega. Niisiis ei süüdistanud ta enam naistearste, vaid vahetas oma kaitsestrateegiat.

See juhtum on ilmikas näide sellest, kuidas süüdistuste jooksul võivad muutuda nii süüdistused kui ka strateegiad enda kaitsmisel. Analüüsides konkreetseid tekstilõike, saab täheldada muutuseid argumentatsioonil ning arutleda nende põhjuste üle. Ühtlasi väärib antud juhtum tähelepanu, sest abordi-vastatus (nagu ka eurovastatus) on üks rahvuskonservatiivsetele erakondadele „tüüpilistest“ tõekspidamistest, mis varem koalitsiooni läbirääkimistel sellist tähelepanu saanud ei ole. See kinnitab ka Lauristini jt (2020) tõdemust, et EKRE osalemine valitsuses tõi avalikus debatis päevakorda küsimused fundamentaalsetest printsiipidest nagu näiteks inimõigused.

Neljas analüüsitava juhtum puudutab väliskaubanduse- ja infotehnoloogiainimestri Marti Kuusikut. Nimelt ilmus 29. aprillil 2019 – päeval, mil valitsus ametisse astus – ajalehes Eesti Ekspress lugu, milles anonüümsed allikad süüdistasid Kuusikut lähisuhtes vägivallatsemises. Kuusik eitas oma süüd ja nimetas toimuvat infooperatsiooniks. Kui süüdistused ilmsiks tulid, siis esialgu ei pidanud Kuusik ega ka peaminister Jüri Ratas Kuusiku tagasi astumist põhjendatuks.

Järgmisel päeval, kui ka politsei ja prokuratuur olid süüdistuste uurimiseks kriminaalmenetluse alustanud, astus Kuusik ministriametist tagasi. Ta tõi põhjenduseks, et soovib ametist loobumisega „sästa“ erakonda, valitsust ja oma perekonda ning keskenduda oma hea nime taastamisele. Veel eelmisel päeval väitis Kuusik aga seda, et tagasi peaks ta astuma siis, kui süüdistustel tõepõhi all oleks.

Kuusiku kahte erinevat selgitust sama süüdistuse (lähisuhtes vägivallatsemine) kohta tasub lähemalt uurida, sest see ilmestab, kuidas saab sobivate argumenteerimisvõtetega end paremas valguses näidata. Lisaks erineb antud juhtum teistest kaasustest selle poolest, et süüdistused on ajendatud ühe valitsuse liikme personaalküsimusest. See tähendab, et Kuusik ei pidanud kaitsma valitsust ega valitsuse poliitikat, vaid isiklikult iseennast. Sellisel juhul on ka vastutust keerulisem hajutada.

Viies uuritav juhtum puudutab teadusrahastust. Nimelt selgus 30. aprillil 2019, mil valitsus avaldas oma esimese riigi eelarvestrateegia järgmiseks kolmeks aastaks, et teadusrahastus ei tõuse ühe

5. ANALÜÜS

Selles peatükis esitan valimisse valitud ning eelnevalt põgusalt kirjeldatud juhtumite analüüsi.

Kaasusteks on:

- peaminister Jüri Ratas süüdistatakse järjekindlusetuses;
- tulevast rahandusministrit Martin Helmet süüdistatakse Eesti julgeoleku ohustamises;
- valitsust ja tulevast rahandusministrit Martin Helmet süüdistatakse naiste õiguste piiramises;
- väliskaubanduse- ja infotehnoloogiaministrit Marti Kuusikut süüdistatakse lähisuhtes vägivalatsemises;
- peaminister Jüri Ratas süüdistatakse kokkuleppes taganemises.

Iga juhtumi puhul kirjeldan esmalt konteksti ja asjaolusid, mis süümängudeni viisis ehk kes, kus ja mida kellele millegagi seoses ütles/kirjutas. Iga analüüsitava tekstilõigu puhul toon alustuseks välja argumendi põhielemendid – väite, tõendusmaterjali ja järeldamisreegli. See aitab argumenti rekonstrueerida ja tuua välja kõneleja väljendamata jäänud info. Seejärel esitan toetudes töö teoreetilistele ja metoodilistele lähtepunktidele analüüsi.

5.1. Peaminister Jüri Ratas koalitsiooni loomisest EKRE-ga

Enne parlamendivalimisi välistasid mitmed erakonnad koostöö koalitsioonis Eesti Konservatiivse Rahvaerakonnaga. Sellele viitas ka peaminister Jüri Ratas, kes hiljem EKRE-ga siiski koalitsiooni moodustama hakkas. Pool aastat enne valimisi ütles Ratas, et tema arvates ei ole küll õige öelda ühele erakonnale, et nende kindlasti koostööd ei tehta, kuid lisas: „Erakond, kes lõikab päid maha, kes ei ole nõus teatud rahvuste või rassidega, see on minu jaoks võimatu nendega ühiselt koostööd teha ja EKRE tõesti on nii öelnud“ (Ratas peab koalitsiooni..., 2018).

Nagu loo pealkirjastki nähtub – „Ratas peab koalitsiooni EKRE-ga võimatuks“ – tõlgendati seda vastust avalikkuses nii, et Keskerakond on sarnaselt teistega koostöö EKRE-ga välistanud. Näiteks viitas sellele suurima opositsioonierakonna Reformierakonna juht Kaja Kallas. „Jüri Ratase seisukohad muutuvad nii kiiresti, et järke ei jõua pidada. Esiteks, enne valimisi välistas ta EKRE-ga koostöö, nüüd teeb neile esmajoones ettepaneku alustada koalitsiooniläbirääkimisi,“ kirjutas Kallas (Kaja Kallase blogi, 2019).

Lähtudes aga sõnakasutusest, siis võiks ka öelda, et Ratas ei välistanud selgesõnaliselt koostööd. Ratas ütles, et tema jaoks on võimatu ühiselt koostööd teha erakonnaga, kes löikab päid maha ja ei ole nõust teatud rahvuste või rassidega. Ta ei ütle, et EKRE on see erakond, aga möönab, et EKRE on neid asju öelnud.

Pärast valimisi, mille võitis Reformierakond, otsustas Keskerakond ikkagi ise EKRE ja Isamaaga koalitsiooni moodustama hakata. Valimised võitnud Reformierakonna juht Kaja Kallas heitis seejärel Jüri Ratasele ette, et too on oma lubadust murdnud, sest oli varem EKRE-ga koostöö välistanud.

Kaja Kallase süüdistus: Jüri Ratas ei pea oma lubadusest kinni

- 1 Jüri Ratase seisukohad muutuvad nii kiiresti, et järge ei jõua pidada. Esiteks, enne valimisi
- 2 välistas ta EKRE-ga koostöö, nüüd teeb neile esmajoones ettepaneku alustada koalitsiooni-
- 3 läbirääkimisi. Teiseks teatas Jüri Ratas valimisööl, et tema soov on Keskerakond viia
- 4 valitsusse. Reformierakonna vastavasisulisele ettepanekule vastas Keskerakond aga eitavalt.
- 5 Kolmandaks teatas Jüri Ratas 8. märtsil, et austab valimiste tulemust ja seda, et president teeb
- 6 valitsuse moodustamise ettepaneku valimiste võitjale ja pall on Reformierakonna käes. /.../
- 7 Ootamatult muutis Jüri Ratas oma reedest seisukohta ja tegi kiirustades ettepaneku EKRE-le
- 8 ja Isamaale. /.../ Siit paistab paraku kaugele soov oma toolist iga hinna eest kinni hoida,
- 9 hoolimata sellest, et valija soovis Eestis esile kutsuda muutuse ja istuva peaministri välja
- 10 vahetada (Kaja Kallase blogi, 2019).

Väide: Jüri Ratas on süüdi oma lubaduse murdmises

Tõendusmaterjal: Jüri Ratas välistas enne valimisi EKRE-ga koostöö, aga pärast valimisi tegi neile ettepaneku alustada läbirääkimisi koalitsiooni loomiseks

Järeldamisreegel: Kui tegelane X ei täida oma lubadust, siis väärrib ta süüdistamist

Kaja Kallas väidab oma tekstis, et Jüri Ratas on süüdi oma lubaduse murdmises. Selle tõestuseks toob ta asjaolu, et Ratas välistas enne valimisi EKRE-ga koostöö, aga pärast valimisi tegi neile

siiski ettepaneku alustada läbirääkimisi koalitsiooni loomiseks. Nii panustab Kallas järeldamisreeglile, et see, kes lubadust ei pea, väärrib süüdistusi.

Ridades 1-6 esitab Kallas loetelu kolmest juhtumist, mis peaksid ilmestama tema argumendi alguses toodud väidet Ratase sõnamurdmisest. Ta viitab sellele, et Ratas välistas koostöö EKRE-ga, ehkki nagu eelnevalt mainitud, siis tegelikult välistas Ratas koostöö EKRE mõne väärtusega, mitte erakonnaga.

Kallase sõnul on sõnamurdmine ka see, et Keskerakond ei olnud nõus Reformierakonnaga valitsusse minema justkui see oleks olnud ainus variant, kuidas partei saaks valitsuses osaleda. Koalitsioonivalitsustes on aga parlamendierakondadel valitsuse moodustamiseks mitu varianti.

Kallase sõnul on näide Ratase järjepidamatusest ka see, et too lubas austada valimistulemusi. Nii väidab ta justkui valitsuse moodustamine ilma Reformierakonnata on mitte-austamine. Mida üldse tähendab valimistulemuste austamine, Kallas ei sõnasta. Tõenäoliselt peab ta silmas Eestis olnud niinimetatud tava, kus valitsuse moodustab ja peaministrikoha täidab erakond, kes valimistel kõige rohkem hääli kogus. Samas ei ole taoline käitumisviis kuskil reegli või seadusena kirjas. Antud juhul oli valimiste võitjaks Reformierakond, kellel aga ei olnud teiste parteide seast piisavalt koostööpartnereid.

Oma argumendi võtab Kallas kokku järelausega, et inimene (ja erakond), kes ei moodusta Reformierakonnaga ehk valimiste võitjaga valitsust ning muudab oma seisukohti, soovib peaministritoolist kinni hoida. Nii tõlgendab ta Ratase käitumist negatiivselt, sest too oleks justkui nii heaks kui halvaks („iga hinna eest“) valmis, et säilitada oma senist võimupositsiooni.

Lisaks rõhub Kallas sellele, et oma otsusega ei hooli Ratas Eesti inimestest, sest ei ole nõus valimiste võitjaga valitsust moodustama. Ta esitleb olukorda kui stagnatsiooni, sest tema hinnangul näitas valimistulemus ehk Reformierakonna niinimetatud võit, et inimesed ei tahtnud Ratase jätkamist peaministrina. Nii kujutab Kallas ohvrina valijaid, kelle tahtmisest Ratas üle sõidab, kui moodustab koalitsiooni EKRE ja Isamaaga. Siinkohal võib täheldada ka Stone (1989: 210) sõnastatud tahtliku põhjuslikkuse narratiivi, sest Kallase raamistuse kohaselt on Jüri Ratas peaministritooli nimel teadlikult valinud suuna, mis Kallase tõlgenduse kohaselt on negatiivsete tagajärgedega.

Jüri Ratase vastus süüdistusele: ma ei lähe koalitsioonileppesse, kus sees on väärtushinnang, et kohtunike päid hakatakse maha võtma

Peaminister Jüri Ratas aga ütles, et tunnustab valimistulemusi ja Reformierakonna võitu. Tema sõnul ootasid tema valijad temalt initsiatiivi ja seetõttu tema ka ise koalitsiooniläbirääkimistega alustas.

- 1 Nende valimiste hääled on antud, ma neid valimistulemusi tunnustan. Ja ma ütlesin
- 2 esmaspäeval välja, kui oli kaheksas päev peale valimisi, et minu valijad ei ole mind valinud
- 3 sellepärast, et hoida passiivset joont. Initsiatiiv on vaja võtta ja poliitikas on vaja initsiatiiv
- 4 võtta. Seda mina olen täna teinud. See ei tähenda seda, et ma ei tunnusta Reformierakonna
- 5 valimisvõitu. Muidugi tunnustan. Aga see ei tähenda ka seda, et ma käin selliste prillidega, et
- 6 kuidagi see 100 000 elanikku või 100 000 valijat, kes on andnud oma toetuse EKRE-le, et
- 7 neid me ei vaata. Ma ei lähe koalitsioonileppesse, kus on väärtushinnang sees, et kohtunike
- 8 päid hakatakse maha võtma. Loomulikult ei lähe (Vabariigi valitsuse pressikonverents, 2019a).

Väide: Jüri Ratas ei ole oma lubadust murdnud

Tõendusmaterjal: Jüri Ratas ei sõlmi koalitsioonilepet, mis väärtustab kohtunike peade mahavõtmist

Järeldamisreegel: Kui tegelane X on lubanud mitte teha koostööd tegelasega Y tingimusel Z, siis tegelasega Y koostöö tegemine tingimuse Z mittekehtimisel ei ole lubaduse murdmine (ega vääri süüdistamist)

Ratas väidab, et ta ei lähe koalitsioonileppesse, mis räägib kohtunike peade mahavõtmisest. See on viide EKRE aseesimehe Martin Helme kunagisele väljaütlemisele, milles too viitas kohtunike peade veeretamisele. Ühest küljest võib seda võtta lubadusena – Ratase sõlmitud koalitsioonileping ei kannu sellist väärtust. Samas jätab ta lahtiseks, mis väärtushinnangut kohtunike peade mahavõtmine tema arvates kannab. Nii on hiljem keeruline Ratast tema lubaduse pärast ka vastutusele võtta, sest ei ole teada, millisest väärtushinnangust oli juttu.

Teisalt võib see olla ka selgitus süüdistustele, et ta on EKRE-ga koostöö tegemise osas oma sõna murdnud. Kuna ta tookord ütles, et ei saa EKRE väärtustega koostööd teha ning nüüd sõnab, et neid väärtuseid sisaldavaid koalitsioonilepet ta ei sõlmi, siis ta justkui ei olegi oma väljaütlemistes järjepidamatu olnud.

Jüri Ratas alustab oma argumenti eitamisega – teda süüdistati valimistulemuste mitteaustamises, aga tema ütleb, et tunnustab valimistulemusi. Ridades 2-3 kirjeldab Ratas oma isiklike valijate ootuseid temale, milleks ei ole „hoida passiivset joon“. Nii püüab ta hajutada enda isiklikku vastutust oma tegemiste ees, sest tema tegemiste eest justkui vastutaksid tema valijad, kelle soovide järgi ta käitub. Reas 3 selgitab Ratas, et poliitikas on vaja võtta initsiatiiv justkui see oleks fakt, kõigile teada tõsiasi. Kinnitades, et just seda on ta teinud, viitab ta, et on käitunud õigesti – nii nagu poliitikas peab. Siinkohal võib täheldada Stone (1989: 213) sõnastatud mehaanilise põhjuslikkuse narratiivi, mille puhul inimestel endal otsustusõigust justkui ei ole ja tegemiste põhjuseks on käsu täitmine.

Ridades 4-5 kordab Ratas kaks korda, et tunnustab Reformierakonna valimisvõitu. Valimisvõidu tunnustamisest kõneles ta ka oma argumendi alguses. Seda võib pidada strateegilise manööverdamise võtteks, mille kohaselt rõhutatakse poliitilises argumentatsioonis eriliselt sageli samu sõnu, et need kuulajale piisavalt meelde jääks (Zarefsky, 2008: 325).

Seejärel tõdeb aga Ratas, et ehkki ta valimisvõitu tunnustab, ei ole tal ees „prille“, mis varjaksid EKRE 100 000 toetajat. Ühest küljest võib sellest välja lugeda, et ta justkui viitab, et neil, kes EKRE-ga koalitsiooniläbirääkimisi ei alustanud, on need nimetatud „prillid“ ees. Sealjuures oleks tema nii-öelda kangelane, kes eemale tõrjutud 100 000 EKRE valijat ka märkab.

Teisalt võib Ratas sellega proovida ka oma käitumist õigustada moraalihinnangute abil (Van, Leeuwen, 2007: 92). Nii proovib ta anda kuulajaile mõista, et 100 000 inimese välistamine olla valitsuses esindatud ei ole õige. Sealjuures jätab Ratas aga tähelepanuta, et valimised võitnud Reformierakond sai EKRE-st rohkem hääli ning nende väljajätmine valitsusest on justkui aktsepteeritav ning nimetatud „prillid“ võivad ees olla.

Kokkuvõte

Selle juhtumi puhul väärib tähelepanu asjaolu, et Jüri Ratas ei öelnud enne valimisi otsesõnu, et välistab valitsuskoalitsiooni EKREga. Tema öeldut koostöö võimatuse kohta mõne EKRE väärtusega tõlgendati aga justkui lubadust rahvuskonservatiividega koostööd mitte teha. Niisiis tekkis huvitav olukord, kus Kaja Kallas süüdistab Jüri Ratas järjekindlusetuses (lubas EKRE-ga valitsust mitte teha, aga tegi), aga Jüri Ratas viitab just järjekindlusele, kui ütleb, et endiselt ei sõlmi koalitsioonilepet, milles on EKRE väärtustest tulenev punkt. See on ilmekas näide strateegilisest manööverdamisest, sest kui varem rääkis Ratas EKRE väärtustest, siis nüüd räägib ta koalitsioonileppes esindatud väärtustest justkui erakond ja koalitsioonilepe oleksid sama asi.

5.2. Martin Helme Euroopa Liidu samastamisest Nõukogude Liiduga

Martin Helme andis Saksamaa väljaandele Deutsche Welle intervjuu, milles samastas Euroopa Liitu Nõukogude Liiduga. Näiteks tõi Helme, et Euroopa Liidus valitseb tsensuur nagu Nõukogude Liidus, sest inimesi on vangi pandud vihakõne eest (Antson, 2019a).

Lisaks tuli intervjuus jutuks ka Helme 2013. aastal Tallinna TV saates „Vaba mõtte klubi“ väljendatud arvamus, et Eesti immigratsioonipoliitikas peaks kehtima reegel „kui on must, näita ust“. Sellega pidas ta toona silmas mustanahalisi immigrante, keda ei peaks Eesti riiki vastu võtma (Antson, 2019a).

Deutsche Welle-le antud intervjuus viitas Helme sellele mitu aastat varem öeldule ning ilmestas seda näitega, et 80 protsenti eestlastest nõustub sellega, et mustanahalisi ei peaks Eestisse tulema. Lisaks väitis ta, et sisserändajad on Norras vägistamiste arvu kasvatanud tuhandekordselt (Laugen, 2019).

Helme intervjuu tuli avalikuks siis, kui koalitsiooniläbirääkimised 2019. aasta kevadel EKRE, Isamaa ja Keskerakonna vahel juba käisid. Väljaanne Postimees tegi Helme väidetele faktikontrolli ja tuvastas mitmeid vigu, misjärel kerkisid esile süüdistused Helme valetamisest (Antson, 2019b). Näiteks sotsiaaldemokraatliku erakonna liige Katri Raik leidis, et Martin Helme avaldus, kus ta samastab Euroopa Liitu Nõukogude Liiduga, on Eesti iseseisvusele ohtlik. Raik põhjendas, et Eesti suurimaks julgeolekuohuks olev naaberriik Venemaa organiseerib taoliste euroopa-vastaste sõnumitega infooperatsioone sotsiaalmeedias (Raik, 2019).

Katri Raigi süüdistus: Martin Helme avaldus on oht Eesti julgeolekule

- 1 Martin Helme väide Deutsche Welle intervjuus, et Euroopa Liit on sama, mis Nõukogude
- 2 Liit, ei ole mingi naljaasi, vaid hübriidsõja ilming. Olen šokeeritud, kuna olen sama paralleeli
- 3 juba kuulnud, aga Vene Föderatsiooni orkestreeritud sotsiaalmeedias. Ka paljud teised
- 4 Euroopa parempopulistlikud erakonnad tantsivad sama muusika järgi. Just selline avaldus
- 5 ongi otsene julgeolekukoht Eesti suveräänsusele (Raik, 2019).

Väide: Martin Helme avaldus on oht Eesti julgeolekule

Tõendusmaterjal: Martin Helme esindab samu seisukohti, mis Vene Föderatsiooni orkestreeritud sotsiaalmeedia ja Euroopa parempopulistlikud erakonnad

Järeldamisreegel: kui tegelase X avaldus sarnaneb Vene Föderatsioonile ja parempopulistlikele erakondadele omaste avaldustega, siis on see oht Eesti julgeolekule

Opositsioonipoliitik Katri Raik kujutab Martin Helme sõjalises olukorras, kui nimetab tema väljaütlemist Euroopa Liidu kohta hübridsõja ilminguks. Kõneleja rõhub oma emotsioonidele („olen „šokeeritud““), mis on van Leeuwen-i (2008, 1995, Hansson, 2015: 303 kaudu) järgi üks enda õigustamise viisidest, sest inimese emotsioonide tõelisusest ei saa keegi teine lõpuni päriselt teada.

Oma tunnetest kõnelemine võib olla ka manipulatiivne, sest nii proovitakse anda kuulajale mõista, kuidas midagi (näiteks Helme väljaütlemist) mõista (Van Dijk, 2006: 373-376). Kuna kuulaja ei pruugi ka teada, mida tähendab hübridsõda ja selle ilmingud, siis on ta ka vastuvõtlikum nii-öelda autoriteetselt positsioonilt esitatud hinnanguga.

Põhjus, miks Raik peab Helme väljaütlemist ohuks julgeolekule, on see, et ta on sarnast Euroopa Liidu vastast sõnumit kuulnud Vene Föderatsiooni orkestreeritud sotsiaalmeedias ja Euroopa parempopulistlike erakondade suust. Nii rõhub ta järeldamisreeglile, mille kohaselt on kõik, kes jagavad seisukohti Venemaaga ja teiste parempopulistlike erakondadega, ohuks Eesti julgeolekule.

Martin Helme vastus süüdistusele: süüdistused pole põhjendatud, sest see avaldus oli normaalne

Martin Helme ei nõustunud oma süüdistajatega. Ta ütles, et kriitikud on paanikakülvajad ning intervjuus öeldus on süüdi hoopis Deutsche Welle ajakirjanik, kes küsimusi küsis.

- 1 Täna ma seda ei annaks enam, vaid pakuks neile oma pilti, mille nad toolile saaks panna,
- 2 et siis pool tundi pildi suunas süüdistusi ja pahameelt väljendada, saaks ka hea
- 3 „intervjuu“. Et mitte teha paanikakülvajate elu liiga kergeks, siis paneme asjad konteksti
- 4 ja perspektiivi. Esiteks andsin ma selle intervjuu vahetult peale valimisi, kui me ei
- 5 osalenud veel koalitsioonikõnelustel. Teiseks väljendasin ma seal seisukohti, mis on
- 6 Euroopas väga laia kõlapinnaga. Igas Euroopa riigi parlamendis on olemas partei või
- 7 parteid, mis suhtuvad tõrjuvalt plaani Euroliitu föderaliseerida. Paljudes riikides on
- 8 sellised erakonnad ka valitsuses, alates Taanist, jätkates Poola, Austria ja Itaaliaga,

9 lõpetades isegi Saksamaaga (Martin Helme oma... 2019).

Väide: Martin Helmet ei peaks süüdistama, sest tema seisukoht on Euroopas levinud

Tõendusmaterjal: paljudes riikides on valitsuses erakonnad, mis suhtuvalt tõrjuvalt plaani euroliitu föderaliseerida

Järeldamisreegel: kui seisukoht X on paljude seas levinud, siis ei peaks seisukohta X väljendanud tegelast Y selle pärast hukka mõistma

Martin Helme alustab oma argumenti ajakirjandusväljaande Deutsche Welle kritiseerimisega. Ta esitleb end kui ohvrit, kelle peal pool tundi „süüdistusi ja pahameelt“ väljendati. Ta toob võrdluse, et intervjuu jaoks oleks ta võinud endast hoopis pildi anda. Sellega ta viitab, nagu ei oleks tema intervjuueerija süüdistuste vahel sõnagi saanud, sest teatavasti pildid ei räägi.

Reas 3 nimetab Helme enda kritiseerijaid paanikakülvajateks, kes ei arvesta konteksti ega perspektiivi. Hood (2010: 40-56) nimetab sellist kommunikatsioonistrateegiat eitamiseks koos vasturünnakuga, mille puhul asub süüdistatav ise kritiseerijaid süüdistama. Sel moel proovitakse süüdistusi delegitimeerida justkui need ei oleks põhjendatud.

Reas 4 ütleb Martin Helme, et andis selle intervjuu vahetult peale valimisi, mil EKRE ei osalenud veel koalitsioonikõnelustel. Sellest peaks justkui järeldama, et kui erakond koalitsioonis ei osale, siis on talle Euroopa Liidu samastamine Nõukogude Liiduga aktsepteeritud.

Seejärel aga Helme normaliseerib oma avalduse, tuues analoogi, et ta väljendas seisukohta, mis on Euroopas „väga laia kõlapinnaga“. Nii justkui ei peaks tema sõnu talle pahaks panema, sest ta ei ole ainuke, kes nii arvab. Ühtlasi proovib ta oma seisukohta nii-öelda tavalisena näidates kritiseerijatele paista justkui euroopa-meelsena, sest väidab, et igas Euroopa riigi parlamendis on partei, mis jagab tema seisukohta. Siinkohal kattub Helme teda süüdistava Katri Raigi omaga („paljud teised Euroopa parempopulistlikud erakonnad..“), sest mõlemad viitavad, et kõnealune avaldus on laialt levinud. Raik näeb seda aga negatiivses võtmes, ent Helme jaoks on see just viis enda öeldut õigustada.

Euroopa-skeptilisus on rahvuskonservatiivsetele erakondadele iseenesest omane. Näiteks lingvist Ruth Wodak (2015b: 4) on kirjutanud, et Euroopa Liit on üks niinimetatud patuoinastest, keda taolised erakonnad vaenlasena konstrueerivad. Seda täheldasid ka Kasekamp jt (2019: 52) EKRE sotsiaalmeediat uurides.

Ehkki intervjuus võrdles Helme Euroopa Liitu Nõukogude Liiduga, väidab ta reas 6-7, et suhtus tõrjuvalt plaani Euroliitu föderaliseerida. Deutsche Welle'le antud intervjuus ta aga otseselt föderaliseerimisest ehk liitriigi moodustamisest ei rääkinud, vaid kõneles tema arvates mõlemale liidule omasest tsensuurist ja inimeste represseerimisest. Võiks öelda, et Helme kasutas iseenda peal „hernehirmutist“ ehk moonutas end kaitstes iseenda varem öeldut. Nii andis ta kuulajale mõista, kuidas tema varasemast öeldust peaks aru saama. Põhjuseks võis olla see, et vastuseis liitriigi ideele on Euroopa poliitiliste jõudude seas levinum euroskeptilisuse allikas kui tsensuuri-süüdistused ning seeläbi oli Helmel lihtsam oma öeldut normaliseerida.

Ühtlasi väärrib tähelepanu, et Helme räägib kindlas kõneviisis justkui oleks olemas plaan Euroliitu föderaliseerida. Kui võrd rahvuskonservatiividele on omane retoorika, mis rõhub omariiklusele, rahvusele ning seisab vastu globaliseerumisele (Wodak, 2015: 4), siis võib öelda, et Helme proovis kindlas kõneviisis föderaliseerimisest rääkides euroskeptilise retoorika juurde jääda ning sedasi kinnitada oma sihtauditooriumile kujutust Euroopast kui vaenlasest.

Kokkuvõte

See näide ilmestas, kuidas süümängu oponendid näevad ühte ja sama asja erinevas valguses. Kui Katri Raik toetas oma süüdistust väitega, et Martin Helme avaldus sarnaneb teiste Euroopa parempopulistlike erakondade seisukohaga, siis tulevane rahandusminister kasutas seda sama viidet hoopis enda õigustamiseks. Nimelt proovis ta oma avaldust normaliseerida, viidates, et temaga ühtemoodi arvavad ka mitmed teised erakonnad Euroopas.

5.3. Martin Helme naiste õiguste piiramisest ja naistearstide solvamisest

2019. aasta koalitsioonikõnelustel kolme erakonna vahel – Keskerakond, Isamaa ja EKRE – ei leidnud toetust Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (EKRE) ettepanek lõpetada abortide rahastamine riigieelarvest. Sellesisulise lubaduse andis EKRE oma valimisprogrammis. “Seame eesmärgiks vähendada meditsiinilise põhjenduseta abortide arvu erinevate meetmete abil, muuhulgas lõpetame nende rahastamise maksumaksja raviraha eest,” sedastati EKRE valimisprogrammis.

EKRE lubadus ei leidnud aga Isamaa ja Keskerakonna täielikku toetust. Samas sai koalitsioonileppesse siiski kirja, et valitsuse eesmärk on vähendada aborte. Peagi rahandusministri

portfelli omanikuks saav EKRE aseesimees Martin Helme jagas sel teemal ka kommentaare, milles viitas, et ei pea aborte siiski õigeks.

Naistearstide Selts tegi kolm päeva hiljem ametliku pöördumise peaminister Jüri Ratase poole, milles väljendati muret naiste seksuaal- ja reproduktiivõiguste pärast. Selleks ajendas neid koalitsioonilepingusse kirjutatud punkt abortide vähendamise kohta. Kuna koalitsioonileping kui poliitiline dokument väljendab valitsuse põhimõtteid, prioriteete ja tegevusi, siis pidasid naistearstid vajalikuks juhtida tähelepanu sellele, et inimese tervist puudutavatesse otsustesse/tegemistesse ei tohiks kaasata maailmavaadet ja poliitikat.

Naistearstide süüdistus: valitsus ohustab naiste tervist ja õiguseid

- 1 Siiani on Eestis tervishoiupoliitilised otsused olnud kooskõlas tõenduspõhise meditsiiniga ja
- 2 arvestanud inimõigustega. Näeme selget ohtu eesti inimeste reproduktiivtervisele poliitiliste
- 3 vaadete kaasamisel tervishoidu ja haridust puudutavatesse otsustesse, nt abordi
- 4 kättesaadavuse piiramisse, seksuaalhariduse kärpimisse, noortele sobivate seksuaaltervise
- 5 teenuste piiramisse – laiemalt kõigi Eesti inimeste, kuid eriti naiste õiguste piiramisse (Kuusk, 2019).

Väide: valitsus on süüdi naiste õiguse piiramises

Tõendusmaterjal: valitsus ei järgi enam tõenduspõhist meditsiini ja inimõiguseid

Järeldamisreegel: kui valitsus ei lähtu tõenduspõhisest meditsiinist ja inimõigustest, on ta süüdi naiste õiguste piiramises

Oma pöördumises ei sõnasta naistearstid otseselt, kelle või mille tervishoiupoliitilisi otsuseid nad silmas peavad. Kuna aga pöördumine oli suunatud peaministrile ehk valitsuse juhile ning seda seoses koalitsioonilepinguga, siis võib järeldada, et peetakse silmas valitsust.

Võiks ka öelda, et naistearstid peavad silmas ka mitut valitsust, sest ridades 1-2 viidatakse ka eelmiste valitsuste tegemistele („siiani on tervishoiupoliitilised otsused olnud...“). Rõhuasetusega sõnal „siiani“ viidatakse ka justkui uuele tekkinud reaalsusele, kus asjad käivad varasemast teisiti. Taolise järeldamisreegli kohaselt on ametisse asuva valitsuse tervishoidu puudutavad otsused mitte kooskõlas inimõigustega ega tõenduspõhise meditsiiniga.

Siinkohal tasub aga ka rõhutada, et kirjutajad ei sõnasta, millistest otsustest nad täpsemalt räägivad. Näiteks ühest küljest võib pidada poliitiliste vaadete kaasamist tervishoiupoliitilistesse

otsustesse ka vältimatuks, sest rahajagamist tervishoiule ja selle kõigile teenustele koordineerivad poliitikud ja valitsus.

Üldiselt saab mingisugust tegelikkuse muutumist tõlgendada sõltuvalt kontekstist nii hea kui halvana. Kuna aga reas 2 kirjeldavad naistearstid kõnealust muutust kui ohtu inimeste tervisele („näeme selget ohtu...“), siis peaks ka kuulaja järeldama, et tegemist on halva muutusega. Ühtlasi rõhutavad naistearstid, et oht on „selge“, millega viidatakse, et nende hinnangus ei ole põhjust kahelda, sest kui miski on ilmne, siis järelikult ei ole see ebamäärane või ähmane, mille puhul võib eksida.

Naistearstid väidavad ridades 2-3, et ohu tekkepõhjuseks on poliitiliste vaadete kaasamine tervishoidu ja haridust puudutavatesse otsustesse. Võib öelda, et nii viidatakse justkui poliitilised vaated ei ole kooskõlas tõenduspõhise meditsiiniga ega arvesta inimõigustega, sest nagu ennist kirjeldatud, siis tekstilõigu alguses sedastavad naistearstid justkui on tekkinud uus tegelikkus varasemast erinevate reeglitega.

Ridades 3-5 esitatakse loetelu ohtu tekitavatest tegevustest. Kasutatud on sõnu „piiramine“ ja „kärpimine“, mida mõlemat võib pidada pigem negatiivse varjundiga tegemisteks, sest järeldamisreegli kohaselt võib millegi kahandamine viidata näiteks õiguste riivele. Sõltuvalt kontekstist võib neid sõnu tõlgendada ka positiivselt. Analüüsitavas tekstilõigus rõhutakse tõenäoliselt pigem aga negatiivsetele konnotatsioonidele, sest neid esitatakse koos nii-öelda heade asjadega nagu „kättesaadavus“ ja noortele „sobivate“ seksuaaltervise teenustega. Nii panustatakse järeldamisreeglile, mille kohaselt tasub pidada halvaks seda tegevust, mis võtab millegi hea ära.

Naistearstid lõpetavad oma argumendi järeldusega, et nimetatud tegevused seavad ohtu kõigi Eesti inimeste õigused, eriti naiste õigused. Sealjuures on aga terves tekstilõigus jäetud umbmääraseks, kas valitsus on poliitilisi vaateid tervishoiupoliitilistesse otsustesse juba kaasanud ja seega oht inimeste õigustele on juba nii-öelda käes.

Ebamäärasust tekitab see, et tekstis on kasutatud umbisikulist kõneviisi. Näiteks on öeldud, et poliitiliste vaadete „kaasamisel“ tekib oht inimõigustele. Kui aga oht oleks juba käes, siis saaks öelda, et „kuna valitsus kaasas poliitilised vaated..., siis on tekkinud...“. Teisalt – kui oht ei ole veel realiseerunud, siis võiks öelda, et „kui valitsus peaks kaasama poliitilised vaated..., siis tekib...“. Taolise umbisikulise kõneviisi kasutamise põhjuseks võib pidada seda, et koalitsioonilepingusse ei läinud abortide vähendamise osas kirja ka konkreetset tegevuskava peale sõnapaari „vähendame aborte“.

Martin Helme vastus süüdistustele: naistearstide süüdistusi ei tasu tõsiselt võtta

Järgmisel päeval esines EKRE liige Martin Helme telesaates “Esimene stuudio”, kus tuli jutuks ka naistearstide pöördumine valitsuse poole seoses aborti ja seksuaaltervisega. Peatne rahandusminister kaitses oma vastuses valitsuse eesmärki vähendada aborte ning viitas naistearstide silmakirjalikkusele, sest need rikkuvat aborte sooritades Hippokratese vannet. Hippokratese vanne on eetikavanne, mille annavad ametisse asudes meditsiinitöötajad, ning mille eesmärk on võita patsientide ja potentsiaalsetele patsientide usaldus, tehes neile teatavaks, milliste moraalsete tõekspidamiste ning vastutusega arstid oma tööd teevad. Vanne tähtsustab üle kõige patsientide heaolu ja kaitset ning seab reeglid, mida arstkond peab oma töös järgima (Wiesing, 2020: 81).

- 1 Ma küsin veelkord, et millele vaidlevad inimesed vastu, kui me paneme
- 2 koalitsioonilepingusse lause, et töötame selle nimel, et abortide hulk oleks väiksem,
- 3 et oleks rohkem elussünde, pereplaneerimine teadlik, et oleks kriisinõustamine
- 4 rohkem rahastatud ja toetatud. Need on naistearstid, kes kaitsuvad oma moraalset
- 5 palet, olles osalenud süstemaatiliselt nende abortide sooritamisel, rikkunud sellega
- 6 oma Hippokratese vannet. Mina ei ole nõus, et nemad tulevad meile rääkima midagi
- 7 inimõigustest (Esimene stuudio, 2019).

Väide: naistearstidel ei ole õigust valitsust süüdistada

Tõendusmaterjal: naistearstid rikuvad Hippokratese vannet

Järeldamisreegel: kui naistearstid rikuvad Hippokratese vannet, siis ei ole neil õigust teisi kritiseerida → kui tegelane X rikub inimõiguseid, siis ei ole neil õigust teisi kritiseerida

Esimeses kahes reas väljendab Martin Helme arusaamatust, miks vaidlevad inimesed vastu „lausele“, mille sisuks on abortide vähendamine. Nii teeb ta nii-öelda hernehirmutist (Hansson, 2015: 300) ehk moonutab süüdistaja argumente justkui vaieldaks vastu koalitsioonileppesse kirja pandud lausele, ehkki naistearstid väljendasid muret selle kohta, et poliitilised vaated ei tohiks mõjutada tervisepoliitilisi otsuseid.

Helme nimetab koalitsioonileppesse kirja saanud lauseks ka selle, et kriisinõustamine oleks rohkem rahastatud ja toetatud, ehkki tegelikult seda seal kirjas ei ole. Sellega rõhub ta järeldamisreeglile, et kui inimestele nõu andmiseks ehk inimeste aitamiseks mõeldud teenused saavad rohkem raha või toetust, siis järelikult on valitsus tegutsenud hästi. Helme eeldab

lugejaga/kuulajaga jagatud arusaama, et mille kohaselt on hea ka rohkem elussünde ja teadlik pereplaneerimine. Zarefsky (2008: 324) järgi on tegemist loosunglike sõnapaaridega, millele on raske vastu vaielda ja mis võivad leida poolehoidjaid ka nende seast, kes tegelikult toetavad vastupidiseid poliitikaid. See tähendab, et tõenäoliselt ei ole näiteks aborte sooritavate naistearstide seas inimesi, kes sooviksid, et oleks rohkem nurisünnitusi ja pereplaneerimine mõtlematu. Niisiis võivad naistearstid soovida sama, mis Martin Helme, ent viis, kuidas saavutada rohkem elussünde ja teadlikku pereplaneerimist, on kahel osapoolel erinev.

Martin Helme ütleb, et inimesed vaidlevad vastu nendele nii-öelda „headele“ asjadele, mida valitsus teha soovib. Sellega jätab ta kuulajale mulje justkui naistearstid tahaksid suuremat abortide hulka, vähem elussünde, ebateadlikku pereplaneerimist ja vähemrahastatud kriisinõustamist.

Kui reas 1 nimetab ta vastuvaidlejateks „inimesi“, siis reas 5 avaldab Helme, et kriitika taga on naistearstid. Põhjenduseks toob ta selle, et naistearstid sooritavad aborte ja soovivad kaitsta oma moraalset palet. Nii viitab Helme justkui abortide tegemine oleks ebamoraalne ja et naistearstid on sellest ka ise teadlikud, sest proovivad talle nii-öelda vastu vaieldes oma „palet“ kaitsta.

Helme nimetab abortide tegemist naistearstide poolt Hippokratese vande rikkumiseks. Seejärel delegitimeerib Helme naistearstide argumendi abordist kui inimõigusest öeldes, et kuna naistearstid sooritavad aborte, ei saa nende juttu inimõigustest tõsiselt võtta. Helme loob meienemad vastandust naistearstide ja „meie“ vahel („ma ei ole nõus, et nemad tulevad meile rääkima“) justkui kõik kuulajad jagaksid temaga sama arusaama.

Oluline on ka märkida, et Helme kasutab oma väite tõendusmaterjalina teist väidet („rikuvad Hippokratese vannet“). Järelikult eeldab kõneleja, et kuulajad jagavad tema arusaama selles osas, et abortide sooritamine on vastuolus arstivandega. Arvestades, et iga inimene ei pruugi olla kursis Hippokratese vande sisuga, võib seda väidet pidada Van Dijk-i (2006: 373-376) järgi manipulatsiooniks, mis keskendub kuulaja puudustele teadmistes, et ta oleks vastuvõtlikum talle ette pandud uskumuste suhtes.

Kui kuulaja otsustab nõustuda Helme väitega, et abort on arstivande rikkumine, siis konstrueerib ta oma peas järeldamisreegli, mille kohaselt ei ole naistearstidel õigust Helmet/valitsust kritiseerida, sest nad ise on rikuvad reegleid. Nii kujutab Helme süüdistajat silmakirjalikuna. See on üks süü vältimise strateegiatest: arutlusviga, mille kohaselt õõnestatakse oponendi usaldusväärsus väitega, et too ise ei käitu oma sõnade järgi (*tu quoque*). Antud juhtumit silmas pidades võib tuua ka paralleeli, et kui sa rikud inimõiguseid, siis sa ei tohi rääkida inimõigustest.

Arstide liidu süüdistus: Martin Helme käitub riigikogu liikmele sobimatult

Pärast Martin Helme esinemist „Esimeses stuudios“ võttis peatse ministri suunal sõna Arstide liit. Oma pöördumises kirjutasid arstid, et Martin Helme väljaütlemised naistearstide suunal on riigikogu liikmele sobimatud ja ta võlgneb naistearstidele vabanduse (Vasli, 2019a).

1 Paraku on abordid günekoloogia eriala üks osa. Süüdistada naistearste inimõiguste ja

2 arstivande rikkumises selle eest, et nad teevad oma tööd, on ebaõiglane ja solvav.

3 Leiame, et Martin Helme väljaütlemised arstide kohta eilses ETV „Esimeses stuudios“ on

4 Riigikogu liikmele sobimatud ja ta võlgneb naistearstidele vabanduse (Vasli, 2019a).

Väide: Martin Helme on süüdi riigikogu liikmele sobimatus käitumises

Tõendusmaterjal: Martin Helme süüdistas naistearste alusetult inimõiguste ja arstivande rikkumises

Järeldamisreegel: kui tegelane X süüdistab kedagi alusetult, siis ei sobi ta riigikogu liikmeks

Reas 1 õigustavad arstid aborti tegemist viidates sellele kui paratamatusele („paraku on abordid...“). Nii loovad arstid niinimetatud mehaanilise põhjuslikkuse narratiivi (Stone, 1989: 213), mis viitab olukorrale, kus inimestel (nt naistearstidel) ei ole endal otseselt otsustusõigust oma tegemiste üle, vaid järgitakse neil ette antud reegleid ja korraldusi. Sealjuures väärub märkimist, et kui Martin Helme süüdistas naistearstide reeglite (Hippokratese vande), siis arstid põhjendavad abortide tegemist just reeglite järgimisega.

Ridades 1-2 proovivad kirjutajad auditoriumis kaastunnet tekitada. Kõnelejad eeldavad, et ka kuulajad jagavad nende arusaama, et kui mingi tegu („süüdistamine“) on ebaõiglane ja solvav, siis seda ei peaks tegema ning pahameelt väärub hoopis tegija.

Arstid rõhutavad, et Martin Helme väljaütlemised selle kohta, et naistearstid rikuvad inimõiguseid ja arstivannet, on just riigikogu liikmele sobimatud. Sellega antakse mõista justkui parlamenti kuuluvatele inimestele kehtiks rangemad käitumisnormid kui nii-öelda tavainimesele. See kannab ka arusaama justkui mitte-rahvasaadikute puhul on selline käitumine aktsepteeritud. Van Leeuweni (2007: 92) järgi on staatusele viitamine õigustamine võimu kaudu. Antud juhul ei õigusta arstid aga otseselt ennast, vaid oma süüdistusi Martin Helme suunal. Lisaks õigustavad

arstid oma kriitikat riigikogule liikme suunal ka moraalihinnangute abil (van Leeuwen, 2007: 92), kui viitavad, et solvava käitumise eest peaks Martin Helme nende käest vabadust paluma.

Martin Helme vastus süüdistustele: olen ideoloogilise sõja ohver

Martin Helme ei vabandanud arstide ees, kui nood hindasid tema väljaütlemise naistearstide kohta ebaõiglaseks ja solvavaks. Kriitikale vastas Helme omapoolse süüdistusega, mis sedapuhku ei olnud suunatud enam arstide pihta, aga feministide ja vasakpoolsete suunal.

- 1 Asi on loomulikult ideoloogilises sõjas. Ja selles sõjas kultuurimarksistid vange ei võta. Asi
- 2 on ka selles, et abort on olnud meie ühiskonnas tabuteema, millest viisakas seltskonnas ei
- 3 räägita. Feministid ja vasakpoolsed ei saa lubada, et tabu murtakse sel lihtsal põhjusel, et iga
- 4 inimene, kes teeb endale selgeks abordi olemuse, muutub väga tõenäoliselt selle vastaseks (Martin Helme: aborditeema..., 2019).

Väide: Martin Helme ei ole süüdi, sest on ideoloogilise sõja ohver

Tõendusmaterjal: puudub

Järeldamisreegel: kultuurimarksistid on pahad ja kui tegelane X on nende ohver, siis ei saa ta olla süüdlane

Martin Helme loob oma argumendi alguses (reas 1) raamistuse, et tegemist on sõjalise olukorraga („ideoloogiline sõda“). Nii delegitimeerib enda pihta käiva kriitika, sest tegemist ei oleks justkui sisulise vaidlusega, vaid poliitilise võimuvõitlusega. Sellisel juhul on Helme lihtsalt poliitilise rünnaku ohver.

Ründajateks on Helme arvates „kultuurimarksistid“, keda EKRE liikmed ja rahvuskonservatiivsed jõud on varemgi kujutanud konservatiivsete ja rahvuslike vaadete vastasena. Näiteks on erakond sedastanud, et kultuurimarksistid nimetavad oma seisukohti avatud ja tolerantseks, kuna see „annab võimaluse ülejäänud ideoloogiad ksenofoobseteks ja tagurlikeks kuulutada“ (Paide arvamusefestivalil..., 2015). Viidates erakonna poolt juba varem konstrueeritud vaenlasele, püsib Helme süüdistuste tõsiseltvõetavust veelgi, sest tegemist on lihtsalt järjekordse lahinguga nimetatud „ideoloogilises sõjas“.

Helme viitab ka sellele, et nimetatud vastastega ei ole võimalik läbi rääkida ega kompromissi saavutada, sest nood tegutsevad vahendeid valimata („vange ei võeta“, inglise keeles väljend „*taking no prisoners*“). Sellega viitab ta, et oponendid on oma eesmärgi saavutamiseks (võita

ideoloogiline sõda) justkui kõigeks valmis. Oluline on ka märkida, et Helme süüdistab vahendeid valimata käitumises üksnes kultuurimarksiste, jättes endast ja teistest mitte-kultuurimarksistidest mulje kui rahumeelsemast osapoolest.

Ohvri-raamistuse kinnitamiseks selgitab Martin Helme (ridades 1-2), et abort on ühiskonnas tabuteema, millest „viisakas“ seltskonnas ei räägita. Ehkki üldjuhul võib „viisakust“ pidada komplimendiks, siis rahvuskonservatiivsete erakondadele omases suhtlusstiilis, milleks on vastanduda olemasolevale poliitilisele konsensusele (Wodak, 2015: 7), võib seda tõlgendada ka teisiti. Kuivõrd rahvuskonservatiividele on omane antielitism ja nii-öelda lihtsa inimese ning tavakodaniku eest seismine (Wodak, 2015: 7), siis võib antud kontekstis ka sõna „viisakas“ pidada negatiivse varjundiga iseloomustuseks. Et EKRE poliitikud on oma retoorika kohta ka ise korduvalt öelnud, et nemad julgevad „otse“ öelda (Olup, 2019), nad „ei keeruta (Saabas ja Tiks, 2019) ning pannud poliitkorrektsuse ühte panna korruptsiooniga (Mart Helme uusaastatervitus... 2017), siis annab see alust tõlgendada sõna „viisakas“ antud kontekstis mitte-komplimendina, vaid viitena elitaarsele seltskonnale.

Reas 3 väidab Helme, et abordist avatult rääkimise tabu on feministide ja vasakpoolsete huvides. Tema sõnul nemad „ei saa lubada“, et tabu murtakse. Nii esitleb ta feministe ja vasakpoolseid justkui vaenlastena, kelle teha on midagi lubada või keelata. Ühtlasi viitab ta sellega justkui abortide tegemine oleks feministide ja vasakpoolsete huvides.

Just feministide süüdistamist võib aga pidada Helme sooviks oma valijatele meeldida, sest rahvuskonservatiivsete parteide retoorikas on konstrueeritud feministe kui ohtu pereväärtustele. Näiteks on seda märganud EKRE sotsiaalmeediat uurinud Kasekamp jt (2019: 53), kelle sõnul on tegemist tüüpilise identiteedi raamistamise võttega kaasaegses radikaalses parempoolses liikumises, mille kohaselt on enamusrühm (nt heteroseksuaalsed perekonnad) vähemuse rünnaku all (feministid, lasteta paarid, geid).

Seega – kui kuulajate jaoks on feministid juba negatiivses valguses, siis võib ka nende tõekspidamisi – näiteks igäihe õigus teha aborti – pidada halvaks. Vastasel juhul seistaks justkui feministide ja nende huvide eest.

Reas 4 viitab Helme, et inimesed on abortide „poolt“ sellepärast, et neil ei ole piisavalt teadmisi aborti olemusest. Ta väidab, et inimesed muutuvad „väga tõenäoliselt“ aborti kohta teadmisi omandades selle vastaseks. Ühest küljest võib seda väljendit pidada oma sõnumi võimendusena, mida võib pidada arutlusveaks, sest ta viitab enamuse arvamusele (*argumentum ad populum*).

Teisalt võib kasutada sõnapaari „väga tõenäoliselt“ ka eesmärgiga jätta endale nii-öelda erandkinnitab-reegli-võimalus, sest kui keegi peaks näiteks Helme sõnavõtu järel aborti kohta rohkem uurima ja ei muutu vastaseks, siis saab tema olla see tõenäosuse piires erand.

Helme sõnul ei luba feministid ja vasakpoolsed tabu murda, sest siis saaksid inimesed teada aborti olemusest ja muutuvad tõenäoliselt selle vastaseks. Siinjuhul võib näha eeldust, et just neil rühmadel on ühiskonnas võime hoida asja nii-öelda salajasena. Ühtlasi on Helme esitluse kohaselt see justkui feministide ja vasakpoolsete huvides, et inimesed abordist ei teaks.

On ka märkimisväärne, et kui eelmises näites süüdistas Martin Helme aborditegemise kaitsemises naistearste, siis mõni päev hiljem hakkas ta naistearstide asemel süüdistama kultuurimarksiste, feministe ja vasakpoolseid. Zarefsky (2008: 322) järgi võib seda pidada strateegilise manööverdamise võtteks, mille eesmärk on raamistada teema endale sobivas võtmes. Kui enne keskendus vaidlus rohkem arstide tegevusele ja aborti olemusele, siis nüüd keeras Helme vaidluse põhimõtteliselt tasandilt (kas abort on inimõigus või mitte) poliitilisele tasandile („ideoloogiline sõda“).

Võib arutleda, et üheks raamistamise vahetamise põhjuseks oli see, et Helme valija ei näinud naistearstides sedavõrd suurt „vaenlast“ kui näiteks feministides ja vasakpoolsetes. Nagu ka eespool kirjutatud, on viimased kaks gruppi inimesi just need, kellest rahvuskonservatiivsed erakonnad on endale aastate jooksul vastast konstrueerinud. Seega võib öelda, et Helme valis debati käigus oma sihtgrupile ehk valijatele meelepärasema patuoina.

Nii peitub siin ka teine strateegiline manööver, mille kohaselt saab süü hajutamiseks muuta asjasse puutuva publiku ulatust. Näiteks võib arutleda, et aborti-teemast ei pruugi olla nii paljud huvitatud kui suuremast niinimetatud ideoloogilisest võitlusest.

Kokkuvõte

Ülaltoodud juhtum ilmestas süümängude keerukust ehk seda kuidas süümängudes võivad muutuda nii süüdistused kui ka strateegiad enda kaitsmisel. Helme argumendid oli ka mitmest vaatest „jõulisemad“ kui naistearstide ja arstide omad, sest ta kasutas sõjatermineid („ideoloogiline sõda“, „vange ei võta“) ja otsis patuoinaid. Et tegemist oli väärtuskonfliktiga, nähtus sellest, et tulevane rahandusminister Martin Helme kasutas end kaitstes mitmeid rahvuskonservatiivsetele erakondadele tüüpilisi patuoinaid (kultuurimarksiste, feministid, vasakpoolsed). Samas ei järginud Helme hea argumentatsiooni tava, sest näiteks kriitikale vastates hakkas oponenti süüdistama (*argumentum ad hominem*).

5.4. Marti Kuusik lähisuhtes vägivallatsemise süüdistustest

Päeval, mil uus valitsus riigikogus ametivannet andis, avaldas ajaleht Eesti Ekspress artikli, mis rääkis peatse väliskaubanduse ja infotehnoloogiaministri Marti Kuusiku vägivallatsemisest lähisuhtes. Ajalehe väitel oli pärast Marti Kuusiku saamist ministrikandidaadiks laekunud toimetusse mitmeid vihjeid Kuusiku vägivallatsemise kohta. Anonüümsed allikad süüdistasid loos Kuusikut oma endise abikaasa löömisel ja tema käeluu purustamises. Artiklis toodi välja, et minister võib sellise info tõlevastavuse korral olla hõlpsasti šantažeeritav (Marti Kuusiku suur..., 2019).

Marti Kuusik eitas süüdistuste tõepärasust ja nimetas seda infooperatsiooniks. Kuusik vestles sel päeval ka peaminister Jüri Ratasega. Kohtumist iseloomustas ta järgmiselt:

Marti Kuusiku vastus ajalehes esitatud süüdistustele: „see on lihtsalt... infooperatsioon“

- 1 Ma saan härra Ratasest täielikult aru – kui sellised kahtlused peaks osutama tõeks, ei
- 2 saa olla selline inimene Eesti vabariigi minister. See on väga, väga loogiline. Minu
- 3 kinnitus talle oli, et see on lihtsalt väga, väga oskuslikult Eesti kõige paremal tasemel
- 4 organiseeritud infooperatsioon ja ma olen nüüd selles elanud varsti juba viis-kuus
- 5 päeva. Head inimesed, ma ei saa lihtsalt sellele alluda,” (Marti Kuusik
- 6 koduvägivallast..., 2019).

Väide: Marti Kuusikut ei peaks süüdistama, sest ta on infooperatsiooni ohver

Tõendusmaterjal: puudub

Järeldamisreegel: kui tegelane X on ohver, siis ei ole ta süüdi

Kuusik väitel ei peaks teda süüdistama, sest ta on infooperatsiooni ohver. Küll aga ei esita ta oma väite kinnitamiseks ühtegi tõendit – näiteks mille poolest või kuidas on ajalehes esitatud süüdistused tema suunal valed, kontrollitud või organiseeritud. Oma väidet toetab ta sellega, et nimetab enda pihta käivaid süüdistusi kõrgetasemeliseks infooperatsiooniks, tekitades nii metafoorse arusaama justkui oleks tegemist sõjaolukorraga. Nimelt tähendab operatsioon kindlal eesmärgil toimuvat tegevust (Eesti keele..., 2009), ent just infooperatsioon on traditsiooniliselt kasutusel rohkem militaarses kontekstis. Niisiis püüab Kuusik end esitleda kui üht osapoolt sõjast.

Sealjuures ei esitle ta ennast sõdiva osapoolena, vaid ohvrina. Sellist esitlusviisi, mille eesmärk on tekitada auditooriumis kaastunnet (*argumentum ad misericordiam*) ning seeläbi enda pihta käivat kriitikat leevendada, peetakse arutlusveaks (Wodak, 2006: 60-61).

Kuusikul jääb aga sõnastamata, kelle või millega ta sõdib ning mille nimel. Kui lähtuda eeldusest, et üldjuhul seab süüdistatav end kaitstes sõnumeid oma sihtauditooriumi järgi, siis võib tõendusmaterjali esitamata jätmine tähendada seda, et Kuusik jätab kuulajale vabaduse enda jaoks kõige usutavama vaenlase või patuoina välja valida. Teatavasti on EKRE tüüpi erakondadel oma valijate seas juba kinnistatud mitmeid patuoinaid ja vaenlasi, kelle kaela süüd veeretada nagu näiteks liberaalid, eliit, feministid jt (Wodak, 2015: 4, Kasekamp jt, 2019: 53).

Kuusik proovib kuulajas kaastunnet tekitada ka oma argumendi lõpus, kui ütleb, et on „viis-kuus päeva“ süüdistuste keskmes elanud. Tegelikult andis ta analüüsitava intervjuu samal päeval, mil uudislugu tema väidetavast vägivallatsemisest avalikuks tuli. Tõenäoliselt arvestab Kuusik süüdistuse all olemise ajaks ka loo ilmutumisele eelnenud küsimusi ajakirjanikelt. Oma „kannatusperioodi“ taoliselt pikendamine aitab kaasa ohvrikuvandi loomisele.

Kuusik põhjendab ministriametis jätkamist sellega, et tagasi astumine oleks süüdistustele alistumine („ei saa lihtsalt sellele alluda“). Nii esitleb ta ennast ohvri kõrval paradoksaalsel kombel ka kangelasena, sest julgeb oma nimetamata jäänud vaenlasele vastu astuda.

Oma argumendis rõhub Kuusik ka jagatud eeldusele kuulajatega, et kui infooperatsioon on tehtud hästi, siis see mõjub usutavalt. Niisiis lükkab ta vastaspoole ehk süüdistajate argumente ümber neid moonutades: info võib küll usutav olla, aga seda sellepärast, et see on kõrgetasemeliselt esitatud.

Marti Kuusik ministriametist tagasiastumisest: astun tagasi, sest süüdistused minu vastu pole tõesed

Sama päeva õhtul, mil ilmus Eesti Ekspressis lugu Marti Kuusiku väidetavast vägivaldusest lähisuhtes, tegi politsei teatavaks, et algatasid koos prokuratuuriga kriminaalmenetluse meedias levinud väidete kontrollimiseks. Selleks hetkeks oli Kuusikust saanud minister. Ta ei pidanud õigeaks ametist tagasi astumist, sest „tagasi on võimalik astuda ainult sellisel juhul, kui ma oleksin süüdi“ (Reikop, 2019).

Järgmise päeva hommikul esines peaminister Jüri Ratas saates „Terevisioon“, kus selgitas, et Kuusik ei pea tagasi astuma, sest süüdistused on anonüümsed (Vasli, 2019b). Päeva jooksul saatis peaminister Jüri Ratast ja Marti Kuusikut kriitika, et süüdistuste all olev minister endiselt ametis

on. Näiteks tegid koalitsioonikõnelustelt välja jäetud parteide – Reformierakonna ja Sotsiaaldemokraatliku erakonna – riigikogu fraktsioonid pöördumise peaminister Jüri Ratase poole. Ühises kirjas seati kahtluse alla Marti Kuusiku usaldusväärsus valitsuse liikmena ning palusid ta ministriametist vabastada (Püss, 2019).

Tolle päeva õhtul esitaski alla kahe päeva ametis olnud väliskaubanduse- ja infotehnoloogiainminister Marti Kuusik tagasiastumisavalduse (Olup jt, 2019). Kui eelmises analüüsitud tekstilõigus keskendus Kuusik ohvrikuvandi loomisele ja kaastunde tekitamisele, siis ministriportfelli loovutades esitles ta end hoopis pigem kangelasena.

Marti Kuusik ministriametist tagasiastumisest: astun tagasi, et teisi säästa

- 1 Kinnitan jätkuvalt, et minu vastu esitatud süüdistused on laim – ma ei ole
- 2 vägivallatseja. Viimastel päevadel minu vastu vallandatud õõvastavale
- 3 meediarünnakule on nüüdseks lisandunud prokuratuuri otsus alustada
- 4 kriminaalasi. /.../ Soovin tagada ametisse astunud valitsusele töörahu ning tuua oma
- 5 erakond rünnakute alt välja. Samuti soovin säästa oma perekonda meedias toimuvast
- 6 psühhoterrorist. Loobun ministri ametist mitte selle tõttu, et süüdistused minu
- 7 vastu oleks tõsi, vaid vastupidi, selleks, et keskenduda enda kaitsmisele kriminaalasjas
- 8 ja oma hea nime taastamisele (Olup jt, 2019).

Väide: Marti Kuusik ei ole süüdi lähisuhtes vägivallatsemises, sest süüdistused on laim

Tõendusmaterjal: puudub

Järeldamisreegel: kui süüdistused tegelase X vastu on laim, siis ei peaks teda süüdistama

Ülalolevas tekstis eitab Marti Kuusik oma süüd nagu ka eelmises tekstis. Ehkki selles näites ei nimeta Kuusik tema pihta esitatud süüdistusi enam infooperatsiooniks, viitab ta endiselt justkui tegemist oleks kuskilt koordineeritud („minu vastu vallandatud meediarünnak“) ja tahtlik („psühhoterror“) tegevus tema kahjustamiseks.

Sedapuhku aga ei kujuta Kuusik ennast enam ohvrina, vaid vastupidi – kangelasena. Seda võib välja lugeda tema selgitusest justkui päästaks ta ministriametist tagasi astumisega oma erakonna „rünnakute“ alt.

Ühtlasi laiendab Kuusik selle manöövriga nii-öelda asjasse puutuva publiku ulatust, sest viitab nagu tema suunal esitatud süüdistused lähisuhtes vägivallatsemise kohta oleksid kogu erakonna pihta. Põhjuseks võib olla see, et Kuusikul üksi (toona ka võrdlemisi vähetuntud poliitikuna) ei ole auditooriumi seas nii suurt toetust kui erakonnal tervikuna. Niisiis esitledes süüdistusi kui rünnakut kogu erakonna vastu, võib tal õnnestuda teda „uskuvate“ inimeste ringi laiendada.

Sarnast võtet kasutab Kuusik ka oma perekonna puhul, keda ta oma sõnul meedias toimuvast säästa soovib. Sellega panustab Kuusik auditooriumiga jagatud eeldusele, et kriitika tema suunal tähendab kriitikat kogu tema perekonna vastu. Niisugust konstruktsiooni võib pidada ka „hernehirmutiseks“, mis tähendab vastaspoole argumentide moonutamist. Antud juhul on selleks vastaseks meedia, mis on avaldanud süüdistused Kuusiku vastu, aga Kuusik väidab justkui süüdistus oleks tema perekonna pihta.

Kokkuvõte

Antud näide ilmestas, kuidas sama väidet („ma ei ole süüdi“) põhjendada erineval moel. Võiks isegi öelda, et ka vastuoluliselt, sest esimeses tekstilõigus kujuta Kuusik end ohvrina, teises aga kangelasena. Lisaks andis selle juhtumi analüüs mõista, et ehkki tegemist oli eraeluliste süüdistustega, proovis minister end „välja vabandada“ poliitiliselt, viidates, et süüdistused on justkui osa koordineeritud sõjategevusest. Tuleb tõdeda, et analüüsitud tekstilõike ei saa pidada tugevateks argumentideks, sest kummagi näite puhul ei sõnastanud Kuusik oma väidete tõestuseks tõendusmaterjali, vaid panustas sellele, et lugeja ise oma peas tema väitele kinnituse leiab.

5.5. Peaminister Jüri Ratas teadusleppest taganemisest

2018. aasta detsembris allkirjastasid Eesti teadlased, poliitikud ja ettevõtlusorganisatsioonid vabariigi presidendi juures ühiskondliku kokkuleppe ehk niinimetatud teadusleppe. Ühe punktina nägi kokkulepe ette, et aastal 2020 tõuseb teadusrahasutus aastal ühe protsendini sisemajanduse kogutoodangust (Eesti teadusleppe..., 2018).

„Selleks lepatakse kokku, et 2019. aastal nähakse riigieelarve strateegias ette sihttasemeni jõudmine kolme aasta jooksul võrdsete summade lisandumisega,“ sai kokkuleppesse kirja. Teadusleppetele kirjutasid teiste seas alla tollane ja praegune peaminister Jüri Ratas ning ka kõik teised tollased parlamendierakonnad peale Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna (Eesti teadusleppe..., 2018).

2019. aasta kevadel peale riigikogu valimisi ja uue valitsuse moodustamist (Keskerakond, Isamaa, EKRE) toimusid riigieelarve strateegia (RES) läbirääkimised. Siis pandi paika valitsuskoalitsiooni prioriteedid ja plaanid, kuhu järgmisel neljal aastal riigis raha jagatakse. Valitsus otsustas, et teadusrahastust ei tõsteta 1 protsendini SKT-st ning see jääb varasemaga samale tasemele ehk 0,71 protsendi peale. Nii ei järgitud seda, milles pool aastat varem teadusleppes kokku lepiti (Adamson, 2019).

Selle teate peale kutsusid teadlased kokku meeleavalduse, et väljendada oma pahameelt otsuse üle mitte tõsta teaduse rahastust nagu leppes ette nähti. Sotsiaalmeediaplatformil Facebook tegi Noorte Teaduste Akadeemia president Mario Kadastik inimeste mobiliseerimiseks aktsiooni nimega „Teadmistepõhise Eesti matused“ (Raal ja Adamson, 2019). Sündmuse üleskutses pöördusid teadlased peaminister Jüri Ratase poole, kellele soovitati koos valitsusega tagasi astuda.

Teadlaste süüdistus: peaminister murdis oma lubadust

- 1 Kui peaministri allkiri sellisel dokumendil ei pea, siis ei peaks see inimene olema
- 2 peaminister. Kui ei pea selline lubadus, on alust arvata, et siis ei pea ka ükski teine
- 3 lubadus. Sellise valitsuse vastu puudub meil igasugune usaldus. Leiame, et Jüri Ratas
- 4 peaks juhul kui valitsus teaduslepet ei järgi koos oma juhitud valitsusega tagasi astuma (Teadlased kogunesid..., 2019).

Väide: peaminister on süüdi lubaduse murdmises

Tõendusmaterjal: valitsus ei järgi teaduslepet, kuigi valitsuse moodustanud erakonna juht leppe allkirjastas

Järeldamisreegel: kui tegelane X oma sõna ei pea, väärrib ta süüdistusi

Meeleavalduse korraldajate sõnum on see, et peaminister Jüri Ratas peaks koos valitsusega tagasi astuma. Selle toetuseks on pöördumises toodud mitu põhjendust, mis tulenevad moraalihinnangutest. Näiteks öeldakse, et kui peaministri allkiri „sellisel“ dokumendil ei pea, siis ei peaks too olema peaminister. Arvatavasti peetakse dokumendi all silmas teaduslepet, ent täpselt millise osakaalu ja tähtsusega kõnealune lepe on, ei ole tekstis sõnastatud.

Meeleavaldajad loovad ka paralleeli, et kui peaminister ei pidanud kinni teadusleppes, siis ei pea ta kinni ka ühestki teisest kokkuleppes. See on Hansson (2015: 300) järgi üks arutlusvigadest, mille kohaselt luuakse väärraid üldistusi või analoogiaid.

Kui tekstilõigu alguses keskendusid kõnelejad peaministrile, siis reas 3 laiendatakse usaldamatust kogu valitsusele. On öeldud, et „meil“ puudub igasugune usaldus, ent kuna tegemist on paari inimese korraldatud üritusega sotsiaalmeedias, siis on keeruline öelda, kes on need „meie“, kelle eest on kõneldud. Nende all võidi silmas pidada noorteadlasi, kõiki teadlaseid, aga ka teisi osapooli (ettevõtlusorganisatsioonid, poliitikud), kes leppele alla kirjutasid. Teisalt võib see tähistada ka üldse kõiki Eestis elavaid inimesi, sest usaldamatust on väljendatud kogu valitsustele ning järeltadud, et tegemist on valitsusega, mis võib kõiki antud lubadusi murda.

Süüdistuse lõpus esitatakse peaministril konkreetne ettepanek astuda tagasi koos valitsusega, kui teaduslepet ei täideta.

Jüri Ratas vastus süüdistusele: süüdi on finantsolukord

- 1 Nagu te teate, siis finantsolukord on muutunud ja me oleme teinud ka teatud
- 2 kokkuhoiukohtasid, mis tähendaks ju väga selgelt ka, et kokku tuleb hoida sealt, mis
- 3 viib selle protsendi veel väiksemaks. See oli valitsuskabineti ühine otsus, et meie
- 4 teadus-arenduskulutusi ei kärbi, sealt kokkuhoidu me ei tee. Ja nüüd oli arutelu all, et
- 5 mis me siis teeme, et vähemalt minimaalselt seda tasandit hoida, mis täna on, milleks
- 6 on 0,71. See eeldas, et tuleb raha lisada juurde sinna 152,4 miljonit, mille me ka
- 7 lisasime. Nii et see tasand on hetkel 0,71 minimaalselt. Ma olen öelnud ka seda välja
- 8 ja seda on öelnud valitsus välja, et me poliitiline eesmärk on jätkuvalt 1% (Vabariigi Valitsuse presskonverents, 2019b).

Väide: valitsus ei ole süüdi lubaduse murdmises

Tõendusmaterjal: finantsolukord on muutunud

Järeldamisreegel: kui miski on tingitud välistest teguritest, siis ei ole valitsusel selle üle kontrolli
→ kui tegelasel X ei ole olukorra üle kontrolli, ei peaks teda süüdistama

Peaminister Jüri Ratas ei pea süüdistusi enda ja valitsuse suunal õigustatuks. Ta ei kõnele sellest, et teadlastele antud lubadus jääb täitmata, vaid sellest, et muutunud on riigi rahaline võimekus. See on strateegilise manööverdamise võtte (Zarefsky, 2008: 322), mille puhul valib kriitika alla sattunu enda jaoks sobiva raamistuse. Antud juhul kujutab Ratas olukorda selliselt, et lubaduse täitmata jätmise ehk kahju on tekkinud nii-öelda välistest teguritest („finantsolukord on

muutunud“). See on süü vältimise võte, mille puhul eeldab kõneleja, et kuulaja jagab tema arusaama sellest, et kui miski on tingitud nii-öelda välistest teguritest, siis ei ole kellelgi (ka valitsusel) selle üle kontrolli. Nii peaks kuulaja jõudma järeldamisreeglini, et kui tegelasel X ei ole olukorra üle kontrolli, siis ei peaks teda süüdistama.

Poliitikateadlase Deborah Stone'i (1989: 208) järgi on tegemist juhusliku põhjuslikkuse narratiiviga, mille kohaselt ei ole inimesel endal toimuva üle kontrolli ning seega ei saa keegi otseselt ka vastutada. Ehkki peaminister ei selgita mis moel või millises suunas on „finantsolukord“ muutunud, peab ta tõenäoliselt silmas, et see on läinud nii-öelda halvemuse poole, sest kogu kriitika keerleb millegi (teaduse) mitte-rahastamise ümber.

Sealjuures kujutab Ratas valitsust ka heas valguses, kui räägib (ridades 4-5), et niigi kitsastes rahalistes oludes otsustas valitsus teaduse arvelt kokkuhoidu mitte teha. Selle loogika järgi peaksid teadlased valitsusele hoopis justkui tänulikud olema, et teadusrahastust ei vähendatud 0,71-lt protsendilt.

Kuna sel tasemel rahavoo hoidmine tähendas riigile 152,4 miljoni euro lisamist, siis võib Ratas eeldada, et kuulaja jagab temaga arusaama, mille kohaselt on lisaraha andmine teadus- ja arendustegevuseks hea ja kiiduväärt ning seda eriti kitsastes rahaoludes. Seega on valitsus teadlastele tulnud vastu ning seega ei peaks neid kritiseerima ega süüdistama.

Ühe-protsendi-lubadust nimetab Ratas aga „poliitiliseks eesmärgiks“, mitte osaks kokkuleppest, millele ta mõned kuu varem alla kirjutas. See on sõnapaar, mis van Leeuweni järgi (2008, 1995, Hansson, 2015: 303 kaudu) on üks õigustamise viis, kuidas süüdistustele vastates tegevusi ja tegutsejaid kujutada. Taoliste üldiste ja abstraktsete väljendite puhul ei anna peaminister otseselt lubadust ja jääb arusaamatuks, kas ja mida valitsus päriselt plaanib eesmärgi elluviimiseks teha.

Et Ratase sõnul on teadusrahastamise tõstmine ühe protsendini SKT-st „jätkuvalt“ valitsuse poliitiline eesmärk, viitab ta justkui see oleks ka varem olnud vaid eesmärk. Nagu ka ennist kirjeldatud, oli tegemist ametliku kokkuleppega, mille kinnitasid allkirjaga vabariigi presidendi juures ka mitte-poliitikutest teadlased ja ettevõtlusorganisatsioonid. Tavaliselt paneb valitsusk koalitsioon oma poliitilised eesmärgid paika omakeskis – näiteks koalitsioonileppes – ning ei kaasa sellesse protsessi nii-öelda kolmandaid osapooli. Niisiis võiks öelda, et Ratas proovib kriitikute argumente ümber lükata neid moonutades („hernehirmutis“), kui nimetab allkirjastatud kokkulepet poliitiliseks eesmärgiks.

Väärrib ka tähelepanu, et Ratas kõneleb oma õigustuses läbivalt meie-vormis ja nimetab tehtud otsust valitsuskabinetiga „ühiseks“. Nii hajutab ta oma isiklikku vastutust teadurahastuse mittesuurendamise eest, sest jaotab natuke sellest justkui kõigi valitsuse liikmete õlule.

Kokkuvõte

Antud teadusrahastuse juhtum näitas ilmekalt, kuidas saab süüd tõrjuda olukorras, kus süüdistajal (teadlastel) on tugevad tõendid (allkiri dokumendil) süüdistatava süü kohta. Nagu selgus, ei ole süüdistatav ka sellisel juhul nii-öelda nurka surutud, vaid saab hoopis viidata, et kontroll olukorra üle puudus. Mida ebamäärasem on põhjendus, seda keerulisem on sellega ka vaielda. Kokkuvõttes ütlen, et teadusrahastuse näite puhul oli teadlaste argument tugevam, sest sisaldas otsest tõendusmaterjali selle kohta, et peaminister murdis lubadust. Küllap seetõttu ei olnud Ratasel ka mõtet vaielda selle üle, kas ta andis lubaduse tõsta teadusrahastust või mitte (nagu nt EKRE-ga valituse moodustamise puhul). Niisiis tunnistas ta end osaliselt süüdi kasutades loogikat, et kahju on küll tehtud, aga selle juhtumine oli kontrolli alt väljas.

6. TULEMUSED JA ARUTELU

Magistritöö eesmärk oli uurida süüdistavat ja süüd tõrjuvat argumentatsiooni, et vastata magistritöö kesksele uurimisküsimusele: milliseid argumenteerimisvõtteid kasutasid süüinangudes tulevased/ametisolevad ministrid 2019. aastal valitsust moodustades?

Sellele vastamiseks uurisin, milliseid argumenteerimisvõtteid kasutati (1) süüdistamisel ja (2) süüdistustele vastates. Antud peatükis esitan põhitulemused ehk vastused püstitatud uurimisküsimustele. Seejärel kirjeldan üldiseid tähelepanekuid mõlema osapoole argumentatsiooni kohta ja mõtestan saadud tulemusi.

6.1. Tulemused

Milliseid argumenteerimisvõtteid kasutati tulevaste/ametisolevate ministrite süüdistamisel?

Uuritud juhtumites olid süüdistuste esitajateks nii poliitikud (Kaja Kallas, Katri Raik) kui ka teatud valdkonna esindusorganisatsioonid (Eesti Naistearstide Selts, Eesti Arstide Liit, Noorte Teaduste Akadeemia). Esindusorganisatsioonide puhul olid süüdistused esitatud kollektiivselt ühise pöördumise või üleskutsega.

Süüdistajate argumentides oli oma väidete tõendamiseks toodud mitmeid tõendusmaterjale. Näiteks loetles Kaja Kallas kolm erinevat põhjust, miks peaks Jüri Ratast lubaduse murdmises süüdistama. Ka Katri Raik tõi kaks näidet, miks väärib Martin Helme avaldus Euroopa Liidu kohta süüdistusi. Tõendusmaterjalid olid sõnastatud kõigil süüdistustel, mis tegi süüdistajate argumendid ka pigem tugevaks.

Esines aga ka hea arutlemise tava mittejärgivaid argumenteerimisvõtteid. Näiteks läks Kaja Kallas Jüri Ratast süüdistades isiklikuks (*argumentum ad hominem*), kui viitas, et too soovib iga hinna eest oma peaministritoolist kinni hoida. Arstide Liit proovis Martin Helmet sobimatus käitumises süüdistades auditoriumis kaastunnet tekitada (*argumentum ad misericordiam*), kui öeldi, et naistearstide süüdistamine nende töö tõttu on „ebaõiglane ja solvav“. Noorte Teaduste Akadeemia lõi oma süüdistuses aga väära üldistuse, kui viitas, et kui peaministri lubadus teadusleppe osas ei pidanud, siis ei pea see ka ühegi teise kokkulepe puhul.

Osasid süüdistusi võib pidada ka hirmutavaks. Näiteks Katri Raik kujutab Martin Helme avaldust kui ohtu kogu Eesti julgeolekule, Naistearstide Selts aga esitles valitsust kui ohtu naiste tervisele ja õigustele, ajalehes esitatud süüdistused Marti Kuusiku kohta juhtisid tähelepanu ka sellele, et lähisuhtes vägivallatsemisest salatsemine võib ministri teha šantažeeritavaks ja seega julgeolekuohuks.

Süüdistusi õigustati ka moraalihinnangute abil. Näiteks Arstide Liit õigustas oma süüdistust Martin Helme pihta moraalihinnangute abil, kui viitasid, et too peaks naistearstide solvamise tõttu vabandust paluma, sest riigikogu liikme staatus nõuab teatud käitumisnormide järgimist. Katri Raik õigustas süüdistust Martin Helme vastu oma tunnete rõhudes, kui viitas, et on avaldusest „šokeeritud“.

Milliseid argumenteerimisvõtteid kasutasid tulevased/ametisolevad ministrid süüdistustele vastates?

Kuna analüüsitavaid juhtumid valisin juba algselt selle järgi, et poliitik prooviks seal süüd tõrjuda, siis ei proovitud ühegi uuritud argumenti puhul süüd omaks võtta. Süü otsesest tõrjumist võib näha kahe juhtumi puhul: Marti Kuusik lähisuhtes vägivallatsemise süüdistuste all („*see on laim – ma ei ole vägivallatseja*“) ja Jüri Ratas EKRE-ga koalitsiooni loomise tõttu süüdistuste all („*ma neid valimistulemusi tunnustan*“).

Üks mitme poliitiku poolt kasutatud võtetest süü hajutamiseks oli vastutuse laiendamine. Näiteks Marti Kuusik viitas oma vastuses süüdistustele lähisuhtes vägivallatsemise kohta justkui rünnaku all oleks tema erakond, perekond ja valitsus. Võib küll öelda, et tema ministriametisse nimetamise pärast kritiseeriti ka valitsust laiemalt, ent süüdistused vägivalla kohta käisid siiski üksnes tema pihta.

Ka Jüri Ratas hajutas oma isiklikku vastutust. Ehkki noorteadlaste süüdistus puudutas seda, et peaminister murdis lubadust, ei käsitletud Jüri Ratas oma öeldus seda isikliku kriitikana. Teadusleppes taganemist põhjendades rõhutas ta, et oli valitsuskabineti ühine otsus teadusarenduskuludid muutunud finantsolukorras mitte kärpida ja koos arutati, mis teha.

Süüdistustele vastajate seast paistis silma ka see, et enda kaitsmisel ei sõnastatud mitmel juhul tõendusmaterjali. Vägivallatsemise süüdistuse alla sattunud Marti Kuusik väitis, et süüdistused tema pihta on kas laim või infooperatsioon, kuid ei toonud uuritud argumentides selle kohta tõendusmaterjali. Ka Martin Helme jättis tõendid esitamata, kui väitis, et on aborditeemas

ideoloogilise sõja ohver. See on argumenteerimisvõte, mille puhul kõneleja eeldab, et kuulajad leiavad või loovad väite õigustuseks tõendid ise (Hansson, 2018a: 5).

Süüdistatavate argumentides võis näha ka mitmeid arutlusvigu. Enim arutlusvigu tuvastasin Martin Helme sõnavõttudes. Näiteks hakkas ta oponenti isiklikult ründama (*argumentum ad hominem*) kolmes argumendis ehk kõigi teda puudutavate juhtumite puhul. Lisaks kujutas Martin Helme naistearste silmakirjalikuna (*tu quoque*) ning sellest tulenevalt seadis kahtluse alla nende väljendusvabaduse (*argumentum ad baculum*).

Arutlusvigadest tuvastasin ka „hernehirmutist“ ehk moonutati oponenti ja ka iseenda varem öeldut. Martin Helme tegi seda kahes argumendis, kui ütles, et feministid ja vasakpoolsed ei luba abordist rääkimise tabu murdmist, ja viitas, et valitsuse kritiseerijad vaidlevad vastu aborti hulga vähendamisele ja muule, millele tegelikult vastu ei vaieldud. End kaitstes moonutas oma sõnu Martin Helme siis, kui viitas, et samastades Euroopa Liidu Nõukogude Liiduga seisis ta vastu Euroopa föderaliseerimisele. Ka Jüri Ratas moonutas oma varasemat öeldut, kui ütles, et teadusrahastuse tõstmine ühe protsendini SKT-st oli poliitiline eesmärk, mitte allkirjaga kinnitatud kokkulepe.

Ühtlasi viidati süüd tõrjudes mitmel juhul enamuse arvamusele (*argumentum ad populum*). Seda võtet kasutas Martin Helme, kui ütles, et on väljendanud seisukohti, mis on Euroopas laia kõlapinnaga, ning ka siis, kui sõnastas, et inimene, kes teeb endale selgeks aborti olemuse, muutub tõenäoliselt selle vastaseks.

Marti Kuusiku sõnavõttudest nähtus ka soov auditooriumis kaastunnet tekitada (*argumentum ad misericordiam*). Seda siis, kui ta ütles, et ei saa tema pihta suunatud rünnakule alluda, nimetas süüdistusi tema „vastu vallandatud õõvastavaks meediarünnakuks“ ning tõdes, et soovib säästa oma perekonda meedias toimuvast „psühhoterrorist“.

Lisaks kasutasid süüd tõrjuvad poliitikud ka ebaselgeid, mitmetähenduslikke või arusaamatuid väljendeid. Näiteks tegi seda Jüri Ratas, kui sõnas, et ta „ei lähe koalitsioonileppesse, milles on sees kohtunike päid maha võttev väärtushinnang“. Sellest jääb selgusetuks, millist väärtushinnangut nimetatud punkt tema arvates kannab. Jüri Ratas kasutas teadusleppes juhtumi puhul ka mitmetähenduslikku väljendit „finantsolukord on muutunud“. Arusaamatuks võib pidada ka Martin Helme öeldut aborti-juhtumi puhul, et ideoloogilises sõjas „kultuurimarksistid vange ei võta“.

Väärrib ka märkimist, et kasutati ka mitmeid strateegilise manööverdamise viise. Näiteks kasutas Jüri Ratas teema vahetamise manöövrit, kui vastas kriitikale seoses EKRE-ga koalitsiooni loomisega. Nimelt oli Ratas varem välistanud koostöö EKRE väärtustega, ent süüdistuste alla sattudes hakkas ta kõnelema koalitsioonileppes esindatud väärtuste välistamisest. Taolist fookusevahetust tegi ka Marti Kuusik, kes esialgu ütles, et ta ei astu ministriametist tagasi, sest ta pole süüdi, kuid järgmisel päeval teatas, et ta siiski astub tagasi ning põhjenduseks tõi taas selle, et ta ei ole süüdi ning soovib keskenduda enda kaitsmisele.

Paari näite puhul täheldasin ka kangelase raamistuse kasutamist. Seda proovis Marti Kuusik, kui viitas, et astub tagasi, kuna soovib tuua oma erakonna „rännakute“ alt välja ja säästa oma perekonda. Ka Jüri Ratas proovis kangelase kuvandit luua, kui teadusleppes taganemisest rääkides selgitas, et valitsus pidi leidma kokkuhoiukohtasid ning otsustati, et teadus-arenduskulutusi ei kärbita ja raha lisati sinna hoopis juurde, et säilitada olemasolevat taset (0,71% SKP-st).

Teadusleppe näite puhul tuleb ilmsiks ka juhusliku põhjuslikkuse narratiivi kasutamine. Nimelt ütles Jüri Ratas, et teadusleppes tuli taganeda muutunud finantsolukorra tõttu, millega ta viitab justkui temal ega valitsusel ei olnud kokkuleppe täitmise üle kontrolli. Kontrolli puudumisele viitab Jüri Ratas ka vastates Kaja Kallase süüdistustele seoses valitsuse loomisega. Selle puhul paistab aga välja mehaaniline põhjuslikkus, sest Jüri Ratase sõnul täitis ta valitsuse moodustamisega oma valija „käsku“, sest temalt oodati initsiatiivi võtmist.

6.2. Arutelu

Järgnevalt arutlen saadud tulemuste üle etappide kaupa. Kirjeldan, millised olid uuritud süümängude juhtumite puhul tüüpilised tõendusmaterjalid, järeldamisreeglid, arutlusvead ja strateegilised manöövrid, ning arutlen nende kasutamise põhjuste üle. Seejärel mõtestan süümängude olemust ja rolli poliitilises kommunikatsioonis ning annan soovitusi.

Analüüsi esimene etapp oli argumendi struktuuri analüüs. Selleks tuvastasin iga argumendi kolm põhilist elementi: väite, tõendusmaterjali ja järeldamisreegli. Kuna minu töö fookuses on süümängud, siis olid pea kõigi juhtumite puhul väited selle kohta, kes on või ei ole milleski süüdi.

Milliseid tõendusmaterjale kõneisikud esitasid?

Tõendusmaterjalid oma väite kinnitamisel tulenesid küll konkreetsest juhtumist, ent nende vahel on siiski võimalik sarnaseid jooni märgata. Näiteks võib teha tähelepaneku, et mitme uuritava

juhtumi puhul panustasid kõnelejad tõendusmaterjalide esitamisel sellele, et auditoorium jagab nendega sama arusaama. Näiteks väitis Martin Helme, et naistearstidel ei ole õigust valitsust süüdistada ning tõi oma väite tõenduseks asjaolu, et naistearstid rikuvad aborte sooritades Hippokratese vannet. Esiteks võib seda tõendusmaterjali pidada eraldiseisvaks väiteks, mida oleks tarvis omakorda tõestada, sest üldise meditsiinilise konsensuse järgi ei ole aborti tegemine arstivande rikkumine. Et uuritava juhtumi puhul kasutab kõneleja nimetatud väidet aga tõendusmaterjalina, siis võib arvata, et tõenäoliselt eeldab ta, et auditoorium jagab tema arusaama sellest, et aborti tegemisega rikuvad naistearstid Hippokratese vannet. Seega võib oletada, et kõneleja eesmärk oli end süüst vabastada eeskätt oma valijate ees, sest vastuseis abortidele on rahvuskonservatiivsete väärtustega poliitilistele jõududele ja nende toetajatele omane, sest olulisel kohal on traditsioonilise pere väärtustamine (Kasekamp jt, 2019: 53).

Sama juhtumi puhul võib näiteks tuua ka Arstide liidu avalduse, milles süüdistatakse Martin Helmet riigikogu liikmele sobimatus käitumises. Sobimatu käitumise tõendusmaterjaliks tõid arstid selle, et Martin Helme süüdistas naistearste alusetult inimõiguste ja arstivande rikkumises. Jällegi selle tõendusmaterjali kasutamisel eeldab kõneleja, et kuulaja jagab tema arusaama sellest, et aborti läbiviimine ei ole arstivande rikkumine ning seega on ka sellesisulised süüdistused alusetud.

Nii nähtub ka süümängude argumentatsiooni uurimise keerukus. Ka Hansson (2018a) on kirjeldanud, et väide, mis kedagi süüdistab või süüst vabastab, võib olla toetatud argumentide ahelaga. See tähendab, et kõneleja võib käsitleda eraldiseisvalt infot, mis puudutab negatiivset sündmust ja infot, mis seob selle süüdistatavaga. Teoorias eeldab selliste all-argumentide kasutamine esmalt nende ja seejärel oma peamise väite „kaitsmist“. Antud magistritöös uuritud juhtumite puhul all-argumente eraldiseisvalt ei põhjendatud, vaid pigem panustati sellele, et auditoorium juba nõustub teatud väitega.

Uuritud argumentides kasutatud tõendusmaterjalidest nähtub ka see, kuidas sama tõendusmaterjali saavad ühel ajal kasutada nii süüdistaja kui süüdistatav. Näiteks Katri Raik süüdistas Martin Helmet eesti julgeoleku ohustamises ning tõi selle üheks tõendusmaterjaliks asjaolu, et sarnaste Martin Helmele sarnaste avaldustega esinevad teised parempopulistlikud erakonnad Euroopas. Seda sama tõendusmaterjali kasutas Martin Helme aga süü tõrjumiseks. Ta viitas sellega oma avalduse normaalsusele, sest sarnane seisukoht on levinud ka teiste seas. Et tõendusmaterjalid võivad „vaidluses“ olevatel oponentidel olla samasugused, näitab, et lähtuvalt oma taustast nähakse teatud asju erinevalt – mis ühe jaoks võib olla positiivne, võib teise jaoks jällegi olla

negatiivne. Nii võib tekkida aga olukorda, kus näiteks debatis on keeruline oponenti või tema pooldajad enda poolele „võita“, sest enda seisukohta põhjendades võib paradoksaalselt teisele hoopis tema enda seisukohta kinnitada. Sel juhul debatti aga tekkida ei saagi, sest üks kvaliteetse kriitilise diskussiooni kriteeriumitest on see, et osaleja peab olema valmis oma seisukohta muutma (Van Eemeren jt, 2009, Reisigl, 2014: 79-80 kaudu).

Siinkohal võib ühe ja sama sõnumi erinevalt mõistmist ka laiemalt vaadata. Näiteks kui 2019. aasta kevadel hakkasid Keskerakond, EKRE ja Isamaa valitsust looma, kõneles EKRE esimees Mart Helme muutustest, mida moodustatav valitsus kaasa toob. Ta ütles, et tegemist on valitsusega, mis „murrab eelarvelisi stampe ja Eesti ühiskonnas kivistunud seisukohti“ (Helme: see valitsus..., 2019). Osade valijate jaoks võis selline avaldus olla tervitatav ja rõõmustav, teiste jaoks jällegi hirmutav.

Millistele järeldamisreeglitele kõneisikud rõhused?

Järeldamisreegel jäi kõigi uuritud argumentide puhul kõnelejal otseselt välja sõnastamata. Seetõttu rekonstrueerisin need ise kasutades põhjuslikke parafrase nagu näiteks „kui asjaolu X on nii, siis tegelast Y ei peaks süüdistama“ või „kui tegelane X tegi tegevust Y, siis väärib ta süüdistusi“.

Süüdistajate kasutatud järeldamisreeglid peegeldasid, mis ajendas ja miks on ajendanud kedagi süüdistusi esitama: rikutud on teatud sotsiaalset või moraalset reeglit või normi. Uuritud juhtumitest oli näiteks kahel juhul – mõlemad Jüri Ratase puhul – normiks see, et inimene käitub oma sõnade/lubaduste järgi. Teadusleppe näite puhul võis tajutud normirikkumisele kaalu lisada ka see, et tegemist ei olnud sõnalise lubadusega, vaid allkirjastatud kokkuleppega mitmete osapoolte vahel.

Ka teiste uuritud juhtumite puhul võisid süüdistuste tekkimisele kaalu anda lisategurid. Näiteks tõi Arstide Liit aborti puudutava juhtumi puhul välja, et naistearstide alusetu solvamine ei ole just riigikogu liikmele sobilik. Nii näib, et parlamendisaadiku käitumisele on kõrgem ootus, millele Martin Helme oma abordi-teemaliste avaldustega ei vastanud. Nimetatud ootus taandub aga sotsiaalsele normile, et süüdistused peavad olema põhjendatud ega tohi olla alusetud.

Sama võis kehtida ka teise Martin Helme puudutava juhtumi puhul, kus ta samastas Euroopa Liitu Nõukogude Liiduga. Normiks, mida Martin Helme ületas, võis olla mitte reaalsusele vastav võrdlus, sest demokraatlikku riikide ühendust ei saa samastada diktatuuriga. Kuna intervjuu ilmunise ajal osales EKRE läbirääkimistel koalitsiooni moodustamiseks, siis võis see süüdistuste

tekkimiseks ka soodsama pinna tekitada, sest ministriametis väljendatakse isiklike seisukohtade kõrval ka riigi seisukohti.

Marti Kuusiku juhtumi puhul võib ületatud normiks pidada vägivallatsemisest üleüldiselt. Kuna ühiskonnas mõistetakse vägivallatsemise hukka ka nii-öelda tavainimeste puhul, siis ühest küljest ei pruukinud Kuusiku amet ministrina süüdistuste tekkimiseks olla vajalik komponent. Teisalt oli aga just töö ministrina see, mis ajendas Eesti Ekspressi Kuusiku vastu esitatud süüdistustest lugu avaldama, sest ministrilt eeldatakse plekitut tausta. Vastasel juhul võivad avalikkusele teadmata normi-rikkumised muuta ministri šantažeeritavaks.

Süü tõrjumisel kasutatud järeldamisreeglitest nähtub, et järeldamisreeglini jõudmiseks eeldatakse, et kuulajaga jagatakse arusaama mitmes asjas. Näiteks teadusleppe juhtumi puhul eeldas Jüri Ratas kuulajalt arusaama, et kui miski negatiivne on põhjustatud väliste tegurite tõttu („finantsolukord on muutunud“), siis ei ole temal ega valitsusel selle üle kontrolli, ning kui kellelgi ei ole millegi üle kontrolli, siis ei ole ta süüdi.

Sarnaselt mitu eeldust on peidetud ka Jüri Ratase teise argumenti, millega ta vastas süüdistustele seoses EKRE-ga koalitsiooni loomisega. Selle juhtumi järeldamisreegel eeldas, et ka kuulaja arvates ei ole lubaduse murdmise see, kui koostöö EKRE-ga toimub mingi tingimuse mittekehtimisel. Loogilise jätkuna on järeldamisreegli teine pool see, et kui inimene ei ole oma lubadust murdnud, siis ei vääri ta süüdistusi.

Abordi-juhtumi puhul panustas Martin Helme kuulajaga jagatud arusaamale, et abordi sooritamine naistearstide poolt on inimõiguste rikkumine. Teiseks kehtib selle järeldamisreegli puhul eeldus, et kui keegi rikub inimõiguseid, siis ei ole tal õigust teisi kritiseerida. Kuivõrd väljendusvabadus on üks inimõigustest, siis võib siinkohal järeldamisreeglit veelgi laiendada: kui keegi rikub inimõiguseid, siis tal ei peaks olema inimõiguseid.

Argumentide puhul, milles kõnelejad ei esitanud tõendusmaterjali, tõenäoliselt eeldasid, et kuulaja suudab väite ja järeldamisreegli vahele tõendusmaterjali ise luua. Neis argumentides kujutasid kõnelejad end ohvrina. Näiteks Martin Helme väitis, et on ideoloogilise sõja ohver. Sellise väitega rõhutakse kuulajaga jagatud eeldusele, et see, kes on ohver, ei saa olla süüdlane. Antud juhul kasutas Helme ka rahvuskonservatiivsete erakondadele omaseid patuoinaid nagu feministid, vasakpoolsed ja kultuurimarksistid, mille puhul võib arvata, et kuulaja juba peab neid halbadeks.

Ka Marti Kuusik, kes lähisuhtes vägivaldsemise süüdistuse all eeldas, et kuulaja jagab tema arusaama sellest, et kui ta on ohver, siis ei ole ta süüdi ega vääri süüdistusi. Pahalasena kujutas ta samuti rahvuskonservatiivsetele erakondadele tüüpilist patuoinast ehk meediat.

Süüdistuste vältimise teeb keeruliseks see, et sõltuvalt inimesest on erinevad need normid ja reeglid, mille rikkumine süüdistusi kaasa toob. Nagu uuritud näidetest ilmnes, siis Martin Helme jaoks ei rikkunud ta mingit normi ega reeglit samastades Euroopa Liitu Nõukogude Liiduga, ent Katri Raigi sõnade järgi küll.

Milliseid arutlusvigu esines kõneisikute argumentides?

Kui analüüsi esimeses etapis uurisin argumenti struktuuri, siis järgmise analüüsi etapina hindasin argumenti. Selleks tuvastasin arutlusvigu ehk argumente, mis ei ole kooskõlas kriitilise diskussiooni nii-öelda hea tavaga. Uuritud argumentides esinesid kõik töö meetodi peatükis kirjeldatud arutlusvead.

Ehkki uuritud näidetes esines arutlusvigu nii süüdistajate kui ka süü tõrjude argumentides, on näha, et rohkem kasutasid vigast argumentatsiooni end kaitsma pidanud kõnelejad. Osalt võib seda ka loogiliseks pidada, sest poliitiku eesmärk on avalikkuse silmis heas valguses olla. See tähendab, et kui heast argumenteerimistavast juhindudes ei ole võimalik positiivset kuvandit säilitada – näiteks on ebatõenäoline, et poliitik on valmis süüdistajaga oma süü osas nõustuma –, siis tulevad maine päästmisel kasutusele ka teised vahendid.

Üks enim tuvastatud arutlusvigadest oli oponendi isiklik ründamine. Seda ei saa pidada just üllatavaks, sest nagu ka Hood (2011: 7) on kirjutanud, siis süüdistades on „mängija“ sageli ühel ajal nii süüdistatava kui ka süüdistaja rollis. Ainus süüdistatav, kes isiklikku rünnakut kasutas oli Kaja Kallas, kes viitas Jüri Ratase soovile iga hinna eest peaministritoolist kinni hoida. Näiteks samuti süüdistaja rollis olnud Katri Raigi ja teadlaste kohta ei saa sama öelda, sest Raik kritiseeris Martin Helme sõnavõttu ning teadlased ja naistearstid laiemalt valitsuse tegevust.

Süüdistatavatest hakkasid kriitikuid ründama Martin Helme ja Marti Kuusik. Tõenäoliselt oli see teadlik tegevus, mis juhindub EKRE üldisest kommunikatsioonistrateegiast, mida Martin Helme on iseloomustanud provotseeriva, eskaleeriva ja mitte-vabandavana. Nende süüdistustele antud vastustes oli märgata ka seda, et enda kaitsmisel asuti süüdistama rahvuskonservatiivsetele erakondadele juba tüüpilisi „patuoinaid“. Nii said süüdistuste osaliseks meedia, feministid, vasakpoolsed ja kultuurimarksistid. Ühest küljest võiks seda tõlgendada kui soovi kinnistada oma

poolehoidjate seas juba levinud „vaenlaseid“. Teisalt võib see olla ka lihtsam viis end süüd tõrjuda, sest kui valijad juba peavad teatud inimesi halbadeks, siis ei pruugi nad poliitikult toekamaid tõendeid oma süütuse tõendamiseks vajagi.

Oponendi ründamise kategooriasse liigitub ka tema väljendusvabaduse ähvardamine ja silmkirjalikkusele viitamine. Neid kahte võtet kasutas analüüsitud juhtumites ainult Martin Helme, millest mõlemad esinesid ühes abordi tegemist puudutavas argumendis. Võib öelda, et need kaks võtet on ka üsna otseselt seotud, sest näiteks Martin Helme viitas, et just silmakirjalikkuse tõttu – tema silmis Hippokratese vande rikkumine – ei ole naistearstidel õigust inimõigustest rääkida.

Uuritud argumentides oli levinud arutlusviga ka „hernehirmutis“ ehk öeldu moonutamine. Seda võtet kasutasid ainult süüdistatavad Jüri Ratas ja Martin Helme. Väärrib märkimist, et kui „hernehirmutist“ tehakse üldiselt pigem oponentide sõnadele, siis uuritud juhtumite puhul tegid kõnelejad seda ka iseendale. Kasutades süüdistuste alla sattudes „hernehirmutist“ oma varem öeldud sõnade peal, saab avalikkust eksitada ja oponenti diskrediteerida. Näiteks kui Martin Helme ütleb, et süüdistused Eesti julgeoleku ohustamise kohta tekkisid sellepärast, et ta suhtus tõrjuvalt plaani Euroopa Liitu föderaliseerida, siis võib teemaga täielikult mitte kursis oleval kuulajal tekkida mulje, et kriitika on üle paisutatud ning pidada süüdistajad „paanikakülvajateks“ nagu viitas kõneleja.

Arutlusviga, mille puhul viidatakse oma väite kinnitamiseks enamuse arvamusele, kasutas Martin Helme kahe juhtumi puhul kahes argumendis. Esiteks õigustas ta sel viisil oma sõnavõttu Euroopa Liidu kohta, sest ütles, et ka paljud teised Euroopas arvavad nii. Teisel juhul kasutas ta seda abordi puudutavas konfliktis, kui sedastas, et abordi olemusest teadvad inimesed muutuvad selle vastaseks. Selline arutlusviga aitab kõnelejal oma seisukohta legitimeerida, ilma et ta peaks esitama toekaid tõendeid.

Süüdistajatest viitas enamuse arvamusele Noorte Teaduste Akadeemia, mis oma pöördumises väljendas, et valitsuse vastu puudub „meil“ igasugune usaldus. Siinkohal tuleb aga arvestada, et esindusorganisatsioonide esitatud süüdistuste puhul on taoline „meietamine“ osalt mõistetav, sest kõneletakse nii-öelda ametlikult teatud grupi inimeste eest. Seega on esindusorganisatsioonide puhul pigem teada, kes need nimetatud „meie“ on, aga üksiku kõneleja puhul jääb sageli selgusetuks, keda peetakse „meieks“ ja keda „nendeks“.

Mitmel korral esinenud arutlusviga oli ka auditooriumis kaastunde tekitamine. Seda kasutas süüdistatavatest ainult Marti Kuusik ja seda mõlemas oma argumendis. Auditooriumi

emotsioonidele rõhus ka Arstide Liit, mis ei proovinud kaastunnet tekitada enda, vaid naistearstide suhtes. Võib öelda, et kaastunde tekitamine aitab kõnelejal luua ohvri kuvandit.

Arutlusviga, mida võis näha nii süüdistaja kui ka süüdistatava keelekasutused, oli väärade analoogiate/üldistuste kasutamine. Näiteks sedastasid nooreteadlased, et kui Jüri Ratas on murrab ühe lubaduse, siis murrab ta ka kõik teised, tehes sellega väära üldistuse. Abordi-juhtumi puhul aga lõi Martin Helme üldise meditsiinilise konsensusega vastuolus oleva seose selle vahel, et abortide sooritamise tähendab arstivande rikkumist.

Ebaselgeid, mitmetähenduslikke ja arusaamatuid väljendeid kasutasid ainult süüd tõrjuvad kõnelejad. Kahes argumendis kasutas seda Jüri Ratas, ühes Martin Helme. Selliseid väljendeid iseloomustab üldisus („finantsolukord on muutunud“), kujundlikkus („kultuurimarksistid vange ei võta“), sõnastamata tegutsejad ja hinnangud („ei lähe koalitsioonileppesse, kus on väärtushinnang sees“).

Milliseid manööverdamisviise (sh veenmis- ja õigustusvõtteid, narratiive) kõneisikud kasutasid?

Pärast argumendi elementide kirjeldamist ja argumendi hindamist otsisin analüüsi kolmandas etapis, milliseid veenmis- ja õigustamisvõtteid on kõneleja veel kasutanud. Uuritud argumentide puhul esines mitmeid strateegilise manööverdamise viise, ent need erinesid sõltuvalt juhtumist. Näiteks abordi juhtumi puhul kasutas Martin Helme asjasse puutuva publiku suurendamist: esialgu süüdistas naistearste, end hiljem nimetas küsimust abordist laiemalt ideoloogiliseks võitluseks juba oma poolehoidjale „tuntud“ vaenlastega ehk feministide ja vasakpoolsetega.

Nende juhtumite puhul, kus kõnelejat süüdistati mingi konkreetse tegevuse pärast – näiteks Jüri Ratast EKRE-ga koalitsiooni loomise tõttu ja Marti Kuusikut lähisuhtes vägivaldsemises –, kasutati teema vahetamise strateegilist manöövrit. Näiteks Marti Kuusiku puhul võis fookuse vahetamise põhjuseks olla ohvrikuvandi vahetamine kangelase kuvandi vastu, sest tagasi astumise järel sai infooperatsiooni ohvrist justkui erakonda päästev kangelane.

Manööverdamise puhul väärrib märkimist, et põhjuslikud narratiivid hakkasid silma nende juhtumite puhul, mis olid seotud poliitiliste otsustega – näiteks valitsuse moodustamise ja teadusleppes taganemisega. Sõnaskandaalide (abordi-teema, Euroopa Liidu samastamine Nõukogude Liiduga) ja isiklike süüdistuste (lähisuhtes vägivaldsemine) puhul põhjuslikke raamistusi ei esinenud. See on ka mõistetav, sest näiteks sõnaskandaalide puhul on ebatõenäoline,

et keegi viitaks justkui neid oleks sunnitud midagi ütlema või neil ei ole oma sõnade üle kontrolli. Sõnaskandaalide puhul saaks põhjuslikest narratiividest ehk kasutada teadmatuse narratiivi – näiteks kõneleja saab viidata, et ei teadnud solvava sõna tähendust või mõtles seda hoopis kiitusena.

Taoliste juhtumite puhul mängib kindlasti rolli ka see, et uuritud argumentide puhul olid sõnaskandaalid just rahvuskonservatiivse erakonna poliitikutelt ning nende teadlik kommunikatsioonistrateegia on mitte vabandada (Martin Helme seletab..., 2019). Näiteks kui 2019. aasta kevadel uus riigikogu ametivannet andis, siis näitas EKRE liige Ruuben Kaalep riigikogu saalis käemärki, mida peetakse valge rassi ülemvõimu sümboliks, ent tema tõlgenduse kohaselt oli tegemist hea tuju märgiga (Antson, 2019c).

Kuidas mõtestada süümänge poliitilises kommunikatsioonis?

Sellest magistritöös uuritud juhtumite põhjal ei saa teha põhjanevaid järeldusi 2019. aastal loodud valitsuse eesmärkide, tegevuse ega retoorika kohta. See ei olnud ka töö eesmärk. Küll aga annab see töö aimu, millised süümängud valitsuse moodustamise ajal ja järel avalikkuses esile tõusid, ning hinnata nendest kasutatud argumentatsiooni kvaliteeti lähtudes kriitilise diskussiooni heast tavast.

Ehkki süüdistamine on konfliktne, ei saa seda pidada üksnes negatiivseks nähtuseks ühiskonnas. Võiks öelda, et demokraatlikus riigikorralduses on isegi tervitatav, kui avaliku võimu kandjaid suunatakse süüdistustega avalikkusele oma tegemisi põhjendama. Paratamatult toimub poliitikas aga pidev võimuvõitlus, mis ühelt poolt tekitab ohu, et süüdistatakse ka põhjusega, ning teiselt poolt annab süüdistuste alla sattunutele võimaluse võimuvõitluse sildi all enda pihta käivat kriitikat delegitimeerida. Näiteks selles töös uuritud juhtumitest paistis see välja Martin Helme ja Marti Kuusiku sõnavõttudest, sest ehkki juhtumid olid erinevad, viitasid mõlemad sellele, et neid rünnatakse poliitilise võimujagamise tõttu.

Olen selle magistritöö analüüsi ja järelduste osas kirjeldanud arutlusvigu ja mitmeid manööverdamisviise, mida poliitikud süü hajutamisel kasutavad. Nii tekib aga küsimus, kas süümänge on võimalik mängida ausamalt, ilma vigadeta. Ühest küljest võiks väita, et poliitilisse kommunikatsiooni on süü tõrjumine sisse kirjutatud, kui arvestada sellega, et pikka karjääri soovivatele poliitikele on elutähtis olla avalikkuse silmis heas kirjas. See võib panna poliitikud (alusetult) süüdlast otsima nii loodusjõudude kui ka oma valijate seast.

Teisalt võib ka öelda, et poliitikul on alati valik, mis infot ja kuidas ta esitleb. Leian, et oma tegemiste (ka negatiivsete) kohta on võimalik selgitusi jagada reaalsust moonutamata ja diskussiooni lõpetamata. Näiteks on alusetute süüdistuste puhul võimalik oponendi isiku ründamise asemel tõrjuda süüd adekvaatse tõendusmaterjaliga ning põhjusega süüdistuste puhul vabandada.

Vastsel juhul hakkab teravalt silma paistma McNair-i (2011: 17) nimetatud demokraatliku ühiskonnakorralduse nõrkus: info oma huvidest lähtuvalt esitlemine vähendab avaliku sfääri ausameelsust. See muudab kodanikud haavatavaks manipulatsioonile ning võib viia selleni, et valitakse poliitikuid ja poliitikaid, mida tegelikult ei soovita.

Lisaks muutub sellisel juhul kaduvaks nähtuseks kriitiline avalik diskussioon, mis on üks demokraatliku riigikorra peamine toimemehhanism. Selles magistritöös uuritud juhtumite puhul ilmnes, et mitmel juhul ei rääkinud süüdistaja ja süüdistatav samast asjast ehk diskussiooni kahe osapoolle vahel otseselt ei tekkinudki. Näiteks kui Naistearstide Selts saatis valitsusele avaliku kirja, milles tundis muret naiste õiguste pärast, siis oleks saanud sellele pöördumisele koos selgitusega vastata, et muretsemiseks pole põhjust. Martin Helme aga otsustas sellele reageerida nii-öelda jõuliselt, viidates, et naistearstid ei tohi valitsust kritiseerida. Antud juhtumi puhul võib arutleda ka selle üle, miks ta just nii reageerida otsustas. Ühe tõlgendusena võib oletada, et kuivõrd EKRE programmiline lubadus võtta abortidelt riiklik rahastus ei jõudnud koalitsioonileppesse, siis võis Martin Helme proovida sellelt tähelepanu ära juhtida. Kui avalikkuses seisab EKRE poliitik tugevalt abordi vastu, siis ei pruugi valija tähelegi panna, et reaalselt tegevust jutule ei järgnenud.

Et süüväitsetega ei kaasne alati reaalseid sündmusi – näiteks uut poliitilist otsust, senise korra muutmist, kellegi ametist lahkumist või muud – pole ebatavaline. Seda eriti sõnaskandaalide puhul. Näiteks Euroopa Liidu samastamine Nõukogude Liiduga Martin Helme poolt või Jüri Ratase kokkuleppest taganemine ei toonud vahetuid tagajärgi.

Kaudseid seoseid võib luua näiteks sellega, et kui 2019. aasta veebruaris oli Keskerakonna toetusreiting uuringuettevõtte Kantar Emori küsitluse järgi 24,7 protsenti, siis maikuus oli see oluliselt väiksem – 14,7 protsenti. Sama küsitluse järgi vähenes koalitsiooni loomise ja vahetult selle järgsel perioodil ka EKRE toetus. Kui veebruaris oli see 21,3 protsenti, siis maikuus 15 protsenti (Tamm, 2019).

Selles töös uuritud juhtumitest oli vaid ühel selge tagajärg: Marti Kuusik loobus ministriametist ja ajalehes esitatud süüdistuste põhjal alustas Kuusiku suhtes kriminaalmenetlust ka politsei ja prokuratuur.

Selle magistritöö tulemused ja meetodika vastu võiksid huvi tunda ajakirjanikud, kes iga päev süüdmänge vahendavad ja mõtestavad. Enamasti on just ajakirjanikud „filtriks“ selle vahel, mis info ja millisel kujul kodanikeni jõuab. Sestap on oluline, et ajakirjanikud oskaksid näha läbi poliitikute kaitsvast kõnest, arutlusvigadest ja katsetest avalikkusega manipuleerida, sest demokraatliku ühiskonnamudeli toimimise eelduseks on kodanike võime teha oma poliitilisi valikuid teadlikult ja ratsionaalselt. Kui poliitilise käitumise aluseks olev info on aga moonutatud, väheneb kogu süsteemi legitiimsus.

Sealjuures on ajakirjanikel oluline seda mitte ainult läbi näha, vaid ka teistele nähtavaks teha. See ei tähenda, et kõigi süüdmängude puhul peaks selles magistritööga sarnase analüüsi esitama. Heale arutlustavale mitte vastavale argumentatsioonile saab tähelepanu juhtida ka küsimustega. Näiteks Marti Kuusiku juhtumi puhul ei täheldanud ma meediakaardistust tehes, et temalt oleks nõutud tõendusmaterjali selle kohta, miks ta täpselt ikkagi arvab, et tegemist on infooperatsiooniga või kes on tema arvates selle rünnaku tema vastu korraldanud.

Mina arvan, et isegi kui vastus mõnele küsimusele (ka nimetatutest) võib tunduda ilmselge, siis küsida tasub ikka. Vastasel juhul võib juhtuda, et ka ajakirjanikud ning sellest tulenevalt suurem hulk inimesi täidavad infoaugud oma peas ise. See on mugav viis süüd vältivale tegelasele, sest seda väiksem on võimalus end piltlikult öeldes sisse rääkida.

Lisaks võiks sellest magistritööst kasu olla ka kõigile teistele, kes kommunikatsioonivälja kujundavad, et mõelda selle üle, milline on hea arutluskultuur ja kuidas seda arendada.

Ühtlasi võiks töö huvi pakkuda ka argumentatsiooni-, keele- ja kommunikatsiooniuurijatele. Ühest küljest sellepärast, et see magistritöö on Eesti esimene poliitilistes süüdmängudes kasutatava argumentatsiooni uurimus. Teisest küljest ka sellepärast, et teemat on võimalik ka edasi uurida. Näiteks saaks jälgida argumentatsiooni muutumist süüdmängudes pikema aja jooksul, analüüsida Eesti rahvuskonservatiivide argumentatsiooni võrreldes rahvuskonservatiividega teistest riikidest, uurida süüdmänge reaalses näiteks teledebattide vahendusel, ning töötada välja kompaktne lahendus või tööriistakast, mida ajakirjanikud saaksid sarnase analüüsi tegemiseks kasutada.

6.3. Meetodi refleksioon

Uurisin selles magistritöös, milliseid argumenteerimisvõtteid kasutasid tulevased/ametisolevad ministrid süümängudes 2019. aastal koalitsiooni luues. Selleks kasutasin argumentatsiooni analüüsi, mida rakendasin viie analüüsiks valitud juhtumi peal, mille raames analüüsisin detailselt 12 argumenti.

Juhtumite ja tekstide valimisel kaardistasin meediamonitooringu platvormi abil uuritaval perioodil ilmunu artiklid, kuid detailselt analüüsitava näidete osas tegin valiku toetudes oma eelnevatele teadmistele süümängude ja argumentatsiooni kohta.

Ehkki analüüsimiseks valitud näidetesse ei jõudnud ühtegi kolmanda valitsuspartei Isamaa liikmeid puudutanud tekstid, ei tähenda, et nemad ei oleks sel perioodil süümängudes osalenud. Osalesid küll, ent mitte nii aktiivselt kui teised kaks valitsuserakonda.

Näidete valimisel ei seadnud ma ette reegleid, et esindatud peavad olema kõik erakonnad või kui palju tohib üks erakond selles töös esineda. Nii sattus näiteks viiest juhtumist kolm olema seotud EKRE liikmetega. Pean seda osalt ka loogiliseks, sest rahvuskonservatiivide valitsusse saamine oli üks põhjustest, miks valitsuskoalitsiooni loomise ajal mitmed süümängud avalikkuses esile kerkisid.

Analüüsisin oma töös tekste, mis olid ilmunud kirjutavas meedias, intervjuudes ja sõnavõttudes valitsuse pressikonverentsil. Võib aga öelda, et kuna kirjalikke sõnavõttude puhul on kõnelejal rohkem aega oma argumentatsioon läbi mõelda ja selgelt kirja panna, siis võisid suuliselt esitatud argumendid olla formaadi tõttu nõrgemad. Sellist võrdlust ma oma magistritöös ei teinud ja see võiks olla uus uurimissuund, mille osas argumentatsiooni süümängudes edasi analüüsida.

Mõistagi on ajakirjandusel ja ajakirjanikel suur roll selles, kuidas ja milliste argumentidega süümänge mängitakse. Seega vääriks eraldi uurimissuunana kindlasti tähelepanu ka see, kuidas ajakirjandus kogu protsessi mõjutab. Näiteks Marti Kuusiku juhtumi puhul ei olnud võimalik selles töös kasutatud meetoditega süüdistaja argumenti eraldiseisvalt detailsemaks analüüsiks välja tuua, sest need olid esitatud ajakirjaniku poolt parafraseeritult ja anonüümselt.

Töö tulemused tulenesid minu tõlgendustest. Ehkki need tuginesid teoreetilistele ja meetodilistele lähtepunktidele, ei saa sellise uurimismeetodi puhul pretendeerida lõplikule tõele ning õigusele.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli uurida, milliseid argumenteerimisvõtteid kasutasid süümängudes tulevased/ametisolevad ministrid 2019. aastal valitsust moodustades. Selleks kasutasin argumentatsiooni analüüsi, mida rakendasin viie analüüsiks valitud juhtumi peal, milles valitsust moodustavat poliitikut või loodud valitsust süüdistatakse ning kus poliitik tema pihta esitatud süüdistusi tõrjub.

Toetudes teoreetilistele ja meetoodilistele lähtepunktidele jagasin analüüsi kolme etappi. Esmalt uurisin argumendi struktuuri ehk sõnastasin, mis seisukohta kõneleja esindab ja kuidas seda põhjendab. Teine etapp oli argumendi hindamine, mille käigus uurisin selle „vettpidavust“ ehk vastavust heale argumentatsiooni tavale. Olles kirjeldanud kõneisiku argumendi elemente ja hinnanud selle kvaliteeti, vaatasin analüüsi kolmandas etapis argumenti tervikuna ehk otsisin, milliseid veenmis- ja õigustamisvõtteid on kõneleja auditooriumi veenmiseks veel kasutanud.

Ehkki magistritöö fookuses on 2019. aasta kevadel moodustatud valitsus, ei tähenda see, et süümängud oleksid iseloomulikud üksnes sellele valitsusele või selle liikmetele. Ühtlasi ei olnud töö eesmärk võtta kohtuniku rolli otsustamiseks, kes uuritavate juhtumite puhul tegelikult süüdi on. See töö annab aimu, millised süümängud valitsuse moodustamise ajal ja järel avalikkuses esile tõusid, ning hindab nendes kasutatud argumentatsiooni kvaliteeti lähtudes kriitilise diskussiooni heast tavast.

Süümängudes keerlevad väited selle ümber, kes on või ei ole milleski süüdi. Analüüsi tulemusel täheldasin, et nii süüdistajad kui ka süüdistatavad panustavad oma väiteid tõendades eeldusele, et auditooriumi juba jagab nende arusaama teatud teema kohta. Näiteks väitis poliitik Martin Helme, et naistearstidel ei ole õigust süüdistada valitsust naiste õiguste ohustamises ning tõi selle põhjenduseks asjaolu, et naistearstid rikuvad aborte sooritades inimõiguseid. Kasutades sellist argumenti, eeldab kõneleja, et ka auditooriumi arvates on abortide läbiviimine inimõigustega vastuolus.

Töös uuritud näidetest ilmnes, et sama tõendusmaterjali saavad ühel ajal kasutada nii süüdistaja kui süüdistatav, kuna lähtuvalt kõneleja taustast ja tõekspidamisest, võib sama asja – näiteks sarnasust teiste Euroopa parempopulistlike erakondadega – pidada nii positiivseks kui ka negatiivseks.

Analüüsi põhjal saab öelda, et arutlusvigu esines nii süüdistajate kui ka süü tõrjajate argumentatsioonis. Enim kasutatud arutlusvead olid oponendi isiklik ründamine (*argumentum ad hominem*), auditooriumis kaastunde tekitamine (*argumentum ad misericordiam*) ja oponendi või iseenda varem öeldu moonutamine (ehk „hernehirmutis“). Uuritud argumentidest leidsin kokku üheksat erinevat tüüpi arutlusvigu, millest suuremat osa kasutasid süü vältida proovivad poliitikud.

Ühtlasi peegeldus analüüsist, mis ja miks on ajendanud kedagi süüdistama: rikutud on teatud sotsiaalset või moraalset reeglit või normi. Uuritud juhtumite puhul kujutati normide rikkumisena lubaduse murdmist, kokkuleppest taganemist, lähisuhtes vägivallatsemist, alusetut süüdistamist ja kohatut võrdlust. Et sõltuvalt inimesest võivad igasuguste normide piirid olla erinevad, teeb süüdistuste vältimise sageli keeruliseks.

Demokraatlikus ühiskonnas on oluline näha läbi poliitikute arutlusvigadest ja katsetest avalikkusega manipuleerida, sest taolise ühiskonnamudeli toimimise eelduseks on kodanike võime teha oma poliitilisi valikuid teadlikult ja ratsionaalselt. Kui poliitilise käitumise aluseks olev info on aga moonutatud, väheneb kogu süsteemi legitiimsus. Seetõttu võiksid selle magistritöö tulemused ja meetodika olla kasulik õppematerjal eelkõige ajakirjanikele, kes avalikus sfääris toimuvaid süümänge vahendavad ja mõtestavad.

Ühtlasi võiks töö huvi pakkuda ka argumentatsiooni-, keele- ja kommunikatsiooniuurijatele. Esiteks sellepärast, et käesolev magistritöö on Eesti esimene poliitilistes süümängudes kasutatava argumentatsiooni uurimus. Teiseks aga on võimalik teemat edasi uurida: näiteks jälgida argumentatsiooni muutumist süümängus pikema aja jooksul, analüüsida süümängude argumentatsiooni debattide otsesaadetes, analüüsida populistlikku argumentatsiooni ja palju muud.

SUMMARY

Argumentation in Estonian political blame games: The case of government formation in 2019

This Master's thesis analysed the blame game argumentation techniques of future ministers or government ministers in office at the time of coalition negotiations in Estonia in 2019. The author sampled five cases where a politician involved in the forming of government or the newly formed government were blamed and where the politician or government rejected the blame. The cases were all analysed as whole, whereas detailed analysis was provided only for the parts of text where the blaming and blame rejecting arguments were most expressive.

The author divided her analysis into three stages, based on theoretical and methodological points of departure. First, the structure of the argument was studied - the opinion the speaker expressed and how they justified it. Second, the argument was assessed - whether the argument was solid, i.e. whether it corresponded with the established rules of critical discussion. Third, after having described the elements of the speaker's argument and assessing its quality, the author studied the argument as a whole - which other persuasion and justification means the speaker used to convince their audience.

Although the present Master's thesis focussed exclusively on the government that came into office in Estonia in Spring 2019, it does not mean that blame games would characterise only that particular government or its ministers. Neither did the author take upon herself the role of a judge deciding who was right in the cases studied. This thesis merely gave an overview of which blame games were in the public domain during and after the formation of the government and assessed the quality of the arguments used based on the rules for rational dispute and constructive arguing.

Blame games are played with claims over whether somebody can or cannot be blamed for something. The analysis of the author of the thesis demonstrates that both blame makers and blame takers rely in their argumentation on the presumption that the audience already shares their opinion on the matter. For example, politician Martin Helme claimed, that gynaecologists could not blame the government for jeopardising the rights of women as gynaecologists themselves violated human rights when they carried out abortions. With such justification, the speaker presumes that their audience also believes that abortion violates against human rights.

The cases studied for the purpose of this thesis demonstrated, that the same justification can be used simultaneously both by blame makers and blame takers. This is explained by the fact that the same claim - for example similarities with other right wing populist governments in Europe - can be taken as positive or negative, depending on the background and views of the speaker.

Based on the analysis carried out by the author, fallacies could be detected in the argumentation of both blame makers and blame takers. The fallacies occurring most often were personal attacks against the opponent (*argumentum ad hominem*), arguments for pity from the audience (*argumentum ad misericordiam*) and distorting something the opponent or the speaker themselves had said before (so called „straw man“). Nine different types of fallacies were detected from the cases analysed, the majority of which were committed by the politicians attempting to avoid blame.

The analysis also reflected how and why blaming claims arise in the first place: when somebody feels that a certain social or a moral rule or norm has been breached. In the cases studied, such norms as lack of persistence, not respecting an agreement, domestic violence, offending somebody or inappropriate comparison were perceived to have been breached. As tolerance for overstepping the norm differs from character to character, it is often difficult to avoid taking blame.

In a democratic society, it is important to see beyond the defensive rhetoric of politicians, fallacies and attempts to manipulate the public. A democratic society can function only when its citizens are able to make informed and rational political choices. When the information underpinning political behaviour is distorted, it is the authenticity of the entire system that suffers. Therefore, the results and methodology of this thesis could prove to be useful material primarily for journalists mediating and deciphering blame games played in the public sphere.

This thesis could also be of interest for researchers in the domains of argumentation, linguistics and communication. Because it is the first study in Estonia of argumentation in political blame games. Also because of the further research opportunities it provides - *inter alia* more thorough studies into how argumentation changes in blame games over a longer period, analysis of blame game argumentation in live-debates, analysis of populist argumentation and much more.

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Adamson, S. (2019). Valitsus taganes plaanist tõsta teaduse rahastamine ühe protsendini SKT-st. *Delfi*, 27. mai. Kasutatud 02.02.2020
<https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/valitsus-taganes-plaanist-tosta-teaduse-rahastamine-uhe-protsendini-skt-st?id=86339775>
2. Antson, A. (2019a). Täismahus eesti keeles: Deutsche Welle intervjuu Martin Helmega. *Postimees*, 14. märts. Kasutatud 04.01.2020
<https://www.postimees.ee/6545504/taismahus-eesti-keeles-deutsche-welle-intervjuu-martin-helmega>
3. Antson, A. (2019b). FAKTIKONTROLL: neli väidet, mida Martin Helme Deutsche Welle intervjuus esitas. *Postimees*, 14. märts. Kasutatud 08.11.2019
<https://www.postimees.ee/6545476/faktikontroll-neli-valevaidet-mida-martin-helme-deutsche-welle-intervjuus-esitas>
4. Antson, A. (2019c). Ruuben Kaalep rassistlikuks peetavast käemärgist: see on hea tuju märk. *Postimees*, 4. aprill. Kasutatud 25.05.2020
<https://www.postimees.ee/6561505/ruuben-kaalep-rassistlikuks-peetavast-kaemargist-see-on-hea-tuju-mark>
5. Auers, D., Kasekamp, A. (2013). Comparing radical-right populism in Estonia and Latvia. In: Wodak, R., KhosraviNik, M., Mral, B. (toim), *Right-wing populism in Europe* (235-248). London: Bloomsbury
6. Borovali, M. (2018). Ad hominen argumentation in politics. *Philosophy and Social Criticism*, 44, 4, 426-436. doi: 10.1177/0191453718755206
7. *Delfi fotod: president Kaljulaid tegi Kaja Kallasele ettepaneku valitsuse moodustamiseks.* (2019). *Delfi*, 5. aprill. Kasutatud 02.02.2020
<https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/delfi-fotod-president-kaljulaid-tegi-kaja-kallasele-ettepaneku-valitsuse-moodustamiseks?id=85821783>
8. Denton, R. E., Woodward, G. C. (1990). *Political communication in America*. New York: Praeger
9. *Eesti keele seletav sõnaraamat.* (2009). Kasutatud 23.04.2020
<http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=operatsioon&F=M>
10. *Eesti teadusleppe täistekst.* (2018). ERR, 18. detsember. Kasutatud 04.02.2020
<https://novaator.err.ee/886104/eesti-teadusleppe-taistekst>

11. *Esimene stuudio*. (2019). ERR, 19. märts. Kasutatud 08.01.2020
<https://etv.err.ee/917499/esimene-stuudio>
12. Esktröm, M. Johansson, B. (2008). Talk scandals. *Media, Culture & Society*, vol 30 (1), 61-79
13. Hansson, S. (2015). Discursive strategies of blame avoidance: A framework for analysis. *Discourse & Society*, 26, 297-322. doi: 10.1177/0957926514564736
14. Hansson, S. (2018a). Analysing opposition–government blame games: argument models and strategic maneuvering, *Critical Discourse Studies*, 15:3, 228-246, DOI: 10.1080/17405904.2017.1405051
15. Hansson, S. (2018b). The discursive micro-politics of blame avoidance: unpacking the language of government blame games. *Policy Sciences*, vol 51, lk 545-564
16. *Helme: see valitsus murrab kivistunud seisukohti*. (2019). ERR, 24. aprill. Kasutatud 03.02.2020 <https://www.err.ee/933129/helme-see-valitsus-murrab-kivistunud-seisukohti>
17. Hood, C. (2011). *The Blame Game: Spin, Bureaucracy and Self-preservation in Government*. Princeton: Princeton University Press.
18. Kallakas, P. Vaitmaa, E. (2015). Riigikogu valimised 1999: kuidas sõideti vanakooli valimisrallil ja kes oli edukas? *Delfi*, 6. veebruar. Kasutatud 03.02.2020 <https://www.delfi.ee/archive/riigikogu-valimised-1999-kuidas-soideti-vanakooli-valimisrallil-ja-kes-oli-edukas?id=70736973>
19. Kasekamp, A. Madisson, M-L., Wierenga, L. (2019). Discursive opportunities for the Estonian populist radical right in a digital society. *Problems of Post-Communism*, 66, 1, 47-58. doi: 10.1080/10758216.2018.1445973
20. *Kuusik teatas, et astub ministriametist tagasi*. (2019). ERR, 30. aprill. Kasutatud 03.02.2020 <https://www.err.ee/935059/kuusik-teatas-et-astub-ministriametist-tagasi>
21. Kuusk, J-K. (2019). Eesti naistearstide selts pöördus peaminister Ratase poole: oleme mures Eesti inimeste, eriti naiste õiguste pärast. *Õhtuleht*, 18. märts. Kasutatud 03.02.2020 <https://www.oh tuleht.ee/952250/eesti-naistearstide-selts-poordus-peaminister-ratase-poole-oleme-mures-eesti-inimeste-eriti-naiste-oiguste-parast>
22. Laugen, L. (2019). Martin Helme Deutsche Wellele: Euroopa Liit liigub nõukogude stiilis rõhumise suunas. *Delfi*, 14. märts. Kasutatud 08.11.2019 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/martin-helme-deutsche-wellele-euroopa-liit-liigub-noukogude-stiilis-rohumise-suunas?id=85598485>

23. Lauristin, M., Hansson, S. (2019). [Estonia. In: Eibl, Otto; Gregor, Miloš \(Ed.\). Thirty Years of Political Campaigning in Central and Eastern Europe \(27–48\). Palgrave Macmillan. \(Political Campaigning and Communication\). doi:10.1007/978-3-030-27693-5_3](#)
24. Lauristin, M., Vihalemm, P. (2020). The „Estonian way“ of the post-communist transformation through the lens of the morphogenetic model. M. Lauristin, V. Kalmus, S. Opermann, T. Vihalemm (toim), *Researching Estonian transformation: Morphogenetic reflections*. Tartu: University of Tartu Press [ilmumas]
25. *Liikumine „Kõigi Eesti“ avalikustas algatajate nimed*. (2019). Postimees, 18. märts. Kasutatud 02.03.2020 <https://www.postimees.ee/6548116/liikumine-koigi-eesti-avalikustas-algatajate-nimed>
26. *Mart Helme uusaastatervitus: me teeme seda, mida mitte keegi teine Eestis ei tee*. (2017). Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna kodulehekül, 2. jaanuar. Kasutatud 21.04.2020 <https://www.ekre.ee/mart-helme-uusaastatervitus-me-teeme-seda-mida-mitte-keegi-teine-eestis-ei-tee/>
27. *Marti Kuusik koduvägivalla väidetest: tegemist on infooperatsiooniga*. (2019). ERR, 29. aprill. Kasutatud 03.11.2019 <https://www.err.ee/934778/marti-kuusik-koduvagivalla-vaidetest-tegemist-on-infooperatsiooniga>
28. *Marti Kuusiku suur saladus: peretuttavad räägivad, et uus minister on väga vägivaldne ja on kahel korra purustanud oma naise käeluu*. (2019). Eesti Ekspress, 29. aprill. Kasutatud 03.11.2019 <https://ekspress.delfi.ee/kuum/marti-kuusiku-suur-saladus-peretuttavad-raagivad-et-uus-minister-on-vaga-vagivaldne-ja-on-kahel-korral-purustanud-oma-naise-kaeluu?id=86056291>
29. *Martin Helme oma DW intervjuust: andsin selle vahetult peale valimisi, kui me ei osalenud veel koalitsioonikõnelustel*. (2019). Delfi, 14. märts. Kasutatud 08.11.2019 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/martin-helme-oma-dw-intervjuust-andsin-selle-vahetult-peale-valimisi-kui-me-ei-osalenud-veel-koalitsioonikonelustel?id=85601571>
30. *Martin Helme seletab EKRE haaret Eestis: kontrollime agendat provotseerides, eskaleerides, improviseerides*. (2019). Delfi, 6. detsember. Kasutatud 03.02.2020 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/martin-helme-seletab-ekre-haaret-eestis-kontrollime-agendat-provotseerides-eskaleerides-improviseerides?id=88302493>
31. *Martin Helme: aborditeema on paljudele peegli silme ette tõstnud*. (2019). Uued Uudised, 22. märts. Kasutatud 05.11.2019 <https://uueduudised.ee/arvamus/martin-helme-aborditeema-on-paljudele-pegli-silme-ette-tostnud/>

32. McNair, B. (2011). *An introduction to political communication*. Communication and Society, London: Routledge
33. Olup, N-M. (2019). Mart Helme: EKRE retoorika ei muutu. *Postimees*, 28. aprill. Kasutatud 21.04.2020 <https://www.postimees.ee/6616860/mart-helme-ekre-retoorika-ei-muutu>
34. Olup, N-M., Randalaid, S., Lomp, L-E., Einmann, A. (2019). Fotod ja video: Marti Kuusik astub ministrikohalt tagasi. *Postimees*, 30. aprill. Kasutatud 24.04.2020 <https://poliitika.postimees.ee/6651965/fotod-ja-video-marti-kuusik-astub-ministrikohalt-tagasi>
35. *Paide arvamusefestivalil domineeris kultuurimarksism*. (2015). Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna kodulehekülg, 16. august. Kasutatud 20.04.2020 <https://ekre.ee/paide-arvamusefestivalil-domineeris-kultuurimarksism/>
36. Pöld, A., Koorits, V. (2016). Delfi fotod ja blogi: riigikogu avaldas Rõivasele umbusaldust, Eesti saab uue peaministri. *Delfi*, 9. november. Kasutatud 02.02.2020 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/delfi-fotod-ja-blogi-riigikogu-avaldas-roivasele-umbusaldust-eesti-saab-uee-peaministri?id=76209593>
37. Püss, F. (2019). Reformierakond ja SDE nõuavad peaministrilt Marti Kuusiku ministriametist vabastamist. *Delfi*, 30. aprill. Kasutatud 24.04.2020 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/reformierakond-ja-sde-nouavad-peaministrilt-marti-kuusiku-ministriametist-vabastamist?id=86070377>
38. Raal, K., Adamson, S. (2019). Videod, fotod ja blogi. Tallinnas ja Tartus koguneti teadmistepõhist Eestit mälestama, valitsushoone ette toodi leinapärg. *Delfi*, 30. mai. Kasutatud 03.02.2020 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/videod-fotod-ja-blogi-tallinnas-ja-tartus-koguneti-teadmistepohist-eestit-malestama-valitsushoone-ette-toodi-leinapargi?id=86373665>
39. Raik, K. (2019). Katri Raik: Martin Helme väljaütlemised on hübriidsõja ilming. *Eesti Päevaleht*, 14. märts. Kasutatud 03.02.2020 <https://epl.delfi.ee/arvamus/katri-raik-martin-helme-valjautlemised-on-hubriidsoja-ilming?id=85601497>
40. Ratas ei välista koalitsiooni EKRE-ga, kuid ootab rahvuskonservatiividelt muutusi. (2019). *Postimees*, 4. märts. Kasutatud 18.05.2019 <https://poliitika.postimees.ee/6537344/ratas-ei-valista-koalitsiooni-ekre-ga-kuid-ootab-rahvuskonservatiividelt-muutusi>
41. *Ratas peab koalitsiooni EKRE-ga võimatuks*. (2018). ERR uudisteportaal, 22. november. Kasutatud 18.05.2019 <https://www.err.ee/879109/ratas-peab-koalitsiooni-ekre-ga-voimatuks>

42. Reikop, M. (2019). Marti Kuusik koduvägivalla väidetest: tegemist on infooperatsiooniga. *ERR*, 29. aprill. Kasutatud 06.01.2020 <https://www.err.ee/934778/marti-kuusik-koduvagivalla-vaidetest-tegemist-on-infooperatsiooniga>
43. Reisigl, M. (2014). Argumentation analysis and the discourse-historical approach: a methodological framework. C. Hart, P. Cap (toim), *Contemporary critical discourse studies* (67–96). London: Bloomsbury
44. *Riigi eelarvestrateegia*. (2020). Rahandusministeeriumi kodulehekül. Kasutatud 27.04.2020 <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigieelarve-ja-majandus/riigi-eelarvestrateegia>
45. Rydgen, J. (2005). Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family. *European Journal of Political Research*, 44, 413-437
46. Sildam, T. (2019). Peaminister Ratas tahaks maksudogmad lahti murda. *ERR*, 17. september. Kasutatud 08.03.2020 <https://www.err.ee/981094/peaminister-ratas-tahaks-maksudogmad-lahti-murda>
47. *Stationi kodulehekül*. (2020). Kasutatud 27.04.2020 <https://bmmg.ee/>
48. Stone, D. A. (1989). Causal stories and the formation of policy agendas. *Political Science Quarterly*, vol 104, 2, 281-300. doi:10.2307/2151585
49. Zarefsky, D. (2008). Strategic maneuvering in political argumentation. *Argumentation*, 3, 3, 317–330.
50. Tamm, E. (2018). *Süü ja vastutuse hajutamise võtted ministrite keelekasutuses*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut
51. Tamm, E. (2019). Helmete tüli politseijuhiga peletas toetajaid EKRE-st eemale. *Postimees*, 26. august. Kasutatud 26.05.2020 https://poliitika.postimees.ee/6761648/helmete-tuli-politseijuhiga-peletas-toetajaid-ekrest-eemale?_ga=2.15179318.1038775251.1590494490-2060186642.1514369183
52. Teadlased kogunesid teadmistepõhise Eesti matustele. (2019). *ERR*, 30. mai. Kasutatud 02.02.2020 <https://novaator.err.ee/947069/teadlased-kogunesid-teadmistepohise-estimatustele>
53. Tiks, J., Saabas, I. (2019). Mart Helme oma sõnavõttudest: ilmselt pean oma mõttetegevust piirama hakkama. *Delfi*, 19. detsember. Kasutatud 20.04.2020 <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/mart-helme-oma-sonavottudest-ilmselt-pean-oma-mottetegevust-piirama-hakkama?id=88432117>
54. *Vabariigi Valitsuse pressikonverentsi stenogramm*. (2019). Vabariigi Valitsus kodulehekül, 30. mai. Kasutatud 14.03.2020

- <https://www.valitsus.ee/et/uudised/vabariigi-valitsuse-pressikonverentsi-stenogramm-30-mai-2019>
55. *Vabariigi Valitsuse pressikonverentsi stenogramm*. (2019a). Vabariigi valitsuse kodulehekül, 14. märts. Kasutatud 30.10.2019
<https://www.valitsus.ee/et/uudised/vabariigi-valitsuse-pressikonverentsi-stenogramm-14-marts-2019>
56. *Valimiste kodulehekül*. (2020). Kasutatud 03.02.2020
<https://rk2019.valimised.ee/et/election-result/election-result.html>
57. Van Dijk, T. A. (2006). Discourse and manipulation. *Discourse & Society*, 17, 359-383.
58. Van Eemeren, F. H. (1995). A world of difference: the rich state of argumentation theory: argumentation and democracy. *Informal Logic*, 17, 2, 144-158
59. Van Leeuwen, T. (2007). Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, 1, 91-112
60. Vasli, K. (2019a). Arstide liit: Martin Helme väljaütlemised on sobimatud! Ta võlgneb naistearstidele vabanduse. *Delfi*, 20. märts. Kasutatud 05.11.2019
<https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/arstide-liit-martin-helme-valjautlemised-on-sobimatud-ta-volgneb-naistearstidele-vabanduse?id=85654383>
61. Vasli, K. (2019b). Jüri Ratas: Marti Kuusik jääb praegu ametisse, kuna süüdistuste taga pole konkreetseid inimesi. *Delfi*, 30. aprill. Kasutatud 20.04.2020
<https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/juri-ratas-marti-kuusik-jaab-praegu-ametisse-kuna-suudistuste-taga-pole-konkreetseid-inimesi?id=86061955>
62. Vastus Jüri Ratase avaldusele. (2019). *Kaja Kallase blogi*, 11 märts. Kasutatud 08.12.2019
<https://kajakallas.ee/postitus/vastus-juri-ratase-avaldusele/>
63. Weaver, R. K. (1986). The politics of blame avoidance. *Journal of Public Policy*, vol 6, 371–398.
64. Wiesing, U. (2020). The Hippocratic Oath and the Declaration of Geneva: legitimisation attempts of professional conduct. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 23, 81-86.
<https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1007/s11019-019-09910-w>
65. Wodak, R. (2006). Blaming and Denying: Pragmatics. K. Brown (toim). *Encyclopedia of Language & Linguistics* (59-64). Oxford: Elsevier.
66. Wodak, R. (2009). *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*. Basingstoke: Palgrave MacMillan
67. Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing populist discourses mean*. London: Sage Publications

68. Wodak, R. (2016). Argumentation, political. G. Mazzoleni (toim). *The International Encyclopedia of Political Communication*. doi:[10.1002/9781118541555.wbiepc080](https://doi.org/10.1002/9781118541555.wbiepc080)

LISAD

Lisa 1. Analüüsitavate juhtumite tekstid

Kuupäev	Kõneisik	Sisu	Kanal/vahend aja	Link
11.03.2019	Kaja Kallas	Süüdistab Jüri Ratast EKRE-ga koalitsiooni loomise tõttu	Isiklik blogi	https://kajakallas.ee/postitus/vastus-juri-ratase-avaldusele/
14.03.2019	Jüri Ratas	Vastab süüdistustele seoses EKRE-ga koalitsiooni loomisega	VV pressikonverents	https://www.valitsus.ee/et/uudised/vabariigi-valitsuse-pressikonverentsi-stenogramm-14-marts-2019
14.03.2019	Katri Raik	Süüdistab Martin Helmet Eesti julgeoleku ohustamises	Eesti Päevaleht	https://epl.delfi.ee/arvamus/katri-raik-martin-helme-valjautlemised-on-hubriidsoja-ilming?id=85601497
14.03.2019	Martin Helme	Vastab süüdistustele seoses Deutsche Wellele antud intervjuuga	Delfi	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/martin-helme-oma-dw-intervjuust-andsin-selle-vahetult-peale-valimisi-kui-me-ei-osalenud-veel-koalitsioonikonelustel?id=85601571

18.03.2019	Naistearstide Selts	Süüdistatakse valitsust naiste õiguste ohustamises	Õhtuleht	https://www.ohtuleht.ee/952250/eesti-naistearstide-selts-poordus-peaminister-ratase-pole-oleme-mures-eesti-inimeste-eriti-naiste-oguste-parast
19.03.2019	Martin Helme	Vastab Naistearstide Seltsi tehtud kriitikale ja süüdistab neid arstivande rikkumises	saade „Esimene stuudio“	https://etv.err.ee/917499/esimene-studio Kasutatud 04.01.2020
20.03.2019	Arstide Liit	Süüdistatakse Martin Helmet sobimatus käitumises	Delfi	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti-arstide-liit-martin-helme-valjautlemised-on-sobimatud-ta-volgneb-naistearstidele-vabanduse?id=85654383
22.03.2019	Martin Helme	Vastab süüdistustele aborditeemal ja süüdistab feministe ja vasakpoolseid	Uued Uudised	https://ueduudised.ee/arvamus/martin-helme-aborditeema-on-paljudele-pegli-silme-ette-tostnud/
29.04.2019	Marti Kuusik	Vastab süüdistustele seoses lähisuhtes vägivallatsemisega	ERR	https://www.err.ee/934778/marti-kuusik-koduvagivalla-vaidetest-tegemist-on-infooperatsiooniga
30.04.2019	Marti Kuusik	Vastab süüdistustele seoses lähisuhtes vägivallatsemisega	Postimees	https://poliitika.postimees.ee/6651965/fotod-ja-video-marti-kuusik-astub-ministrikohalt-tagasi

30.05.2019	Noorte Teaduste Akadeemia	Süüdistavad peaministrit lubaduse murdmises	ERR	https://novaator.err.ee/947069/teadlased-kogunesid-teadmistepohise-eesi-matustele
30.05.2019	Jüri Ratas	Vastab süüdistustele seoses teadusleppes taganemisega	VV pressikonverents	https://www.valitsus.ee/et/uudised/vabariigi-valitsuse-pressikonverentsi-stenogramm-30-mai-2019

Lisa 2. Valimi kaardistus

Kuupäev	Pealkiri	Tonaalsus	Link
2019-03-04	Martin Helme: Kaja Kallas ei vea peaministrina välja	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/943975/ol-video-martin-helme-kaja-kallas-ei-vea-peaministrina-valja
2019-03-04	Martin Helme: loeb see, mida arvab EKRE, mitte Keskerakond või Reformierakond	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/videod/video-martin-helme-bravuurikas-kone-loeb-see-mida-arvab-ekre-mitte-keskerakond-voi-reformierakond?id=85500529
2019-03-04	Repsi hinnagul kaotas Keskerakond venelaste hääliläänemeelsuse tõttu	Kaitsev	https://www.err.ee/916420/repsi-hinnagul-kaotas-keskerakond-venelaste-haali-laanemeelsuse-tottu
2019-03-04	Mart Helme: võime saata Reformierakonna opositsiooni	Süüdistav	https://www.err.ee/916419/mart-helme-voime-saata-reformierakonna-opositsiooni

2019-03-04	Simson näeb kaotuse peapõhjusena allajäämis reklaamimahus	Kaitsev	https://www.err.ee/916425/simson-naeb-kaotuse-peapohjusena-allajaamist-reklaamimahus
2019-03-04	Kaja Kallas valitsusest EKREga: kuna meil ühisosa ei ole, siis me nendega läbirääkimisi ei alusta	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/943981/kaja-kallas-valitsusest-ekrega-kuna-meil-uhisosa-ei-ole-siis-me-nendega-labiraakimisi-ei-alusta
2019-03-04	Mailis Reps: kõike jäi puudu, ka EKRE sai meie hääli	Süüdistav	http://delfi.ee/a/85502627
2019-03-04	Eiki Nestor koalitsioonist: Isamaa tahab valitsusse	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/04/eiki-nestor-koalitsioonist-isamaa-tahab-valitsusse
2019-03-04	Kristina Kallas: valija ei saanud meist aru	Kaitsev	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/04/kristina-kallas-valija-ei-saanud-meist-aru
2019-03-04	Mart Helme valitsuse moodustamisest: Siim Kallas rääkis mulle, et nad ei plaani kedagi välistada	Kaitsev	https://www.ohtuleht.ee/944047/mart-helme-valitsuse-moodustamisest-siim-kallas-raakis-mulle-et-nad-ei-plaani-kedagi-valistada
2019-03-04	Ahto Lobjakas: Keskerakond kaotas tänu Repsile	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/arvamusd/2019/03/04/ahto-lobjakas-keskerakond-kaotas-tanu-repsile
2019-03-04	Edgar Savisaar keskerakonna kaotusest: nõrk programm ja asjatundmatult koostatud nimekiri	Süüdistav	https://www.err.ee/916505/savisaar-keskerakonna-kaotusest-nork-programm-ja-asjatundmatult-koostatud-nimekiri

2019-03-04	Vene politoloog: EKRE on natsid tõrvikurongkäikude ja pruunide sarkidega Reformierakond haritud natsid frakkides	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/valismaa/vene-politoloog-ekre-on-natsid-torvikurongkaikude-ja-pruunide-sarkidega-reformierakond-haritud-natsid-frakkides?id=85504397
2019-03-04	Anvar Samost: Keskerakond ei suutnud venekeelseid valijaid mobiliseerida	Süüdistav	https://www.err.ee/916605/samost-keskerakond-ei-suutnud-venekeelseid-valijaid-mobiliseerida
2019-03-04	Jüri Ratas: iga partner peab koalitsiooni nimel samme tagasi astuma	Süüdistav	https://www.err.ee/916614/ratas-iga-partner-peab-koalitsiooni-nimel-samme-tagasi-astuma
2019-03-05	Politoloog Tõnis Leht: Jüri Ratse käest lastud võimalus	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/arvamused/2019/03/05/tonis-leht-juri-ratase-kaest-lastud-voimalus
2019-03-05	Õhtuleht: kas Eesti poliitika ekrestub? Kas Helmed tegid Donald Trumpi?	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/944201/kas-eesti-poliitika-ekrestub-kas-helmed-tegid-donald-trumpi
2019-03-05	Tanel Kiik: Reformierakonna tingimused teisi ei vaimusta	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/05/kiik-reformierakonna-tingimused-teisi-erakondi-ei-vaimusta
2019-03-05	Sven Mikser: Isamaa on EKRE parketikõlbulikum fassaad. Liberaalsele Kaja Kallasele on see ebameeldiv perspektiiv	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/944293/sven-mikser-isamaa-on-ekre-parketikolbulikum-fassaad-liberaalsele-kaja-kallasele-on-see-ebameeldiv-perspektiiv

2019-03-05	Õhtuleht: kas sotsid lähevad mütsiga lööma?	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/944332/juhtkiri-kas-sotsid-lahevad-mutsiga-looma
2019-03-05	Helir-Valdor Seeder: Reformierakonna läbirääkimised Keskerakonnaga usaldust ei tekita	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/seis-koalitsioonilabiraakimistel-on-ebaselge-helir-valdor-seeder-reformierakonna-labiraakimised-keskerakonnaga-usaldust-ei-tekita?id=85519615
2019-03-05	Kaja Kallas: Yana Toomiga valitsuses olemine poleks ületamatu	Süüdistav/õigustav	https://www.err.ee/916919/kallas-yana-toomiga-valitsuses-olemine-poleks-uletamatu
2019-03-06	Reformierakonna juhatus alustab koalitsioonikõnelusi Keskerakonnaga	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/944540/ol-video-ja-fotod-reformierakonna-juhatus-alustab-koalitsioonikonelusi-keskerakonnaga
2019-03-06	Yana Toom: eelmine kohtumine lõppes nulliga, ma ei näe praegu põhjust optimismiks	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/yana-toom-eelmine-kohtumine-loppes-nulliga-ma-ei-nae-praegu-pohjust-optimismiks?id=85526207
2019-03-06	Jüri Ratas valitsuses Reformierakonnaga: me ei nõustu ebavõrdsust süvendavate maksumuudatuste ja venekeelsete koolide sulgemisega	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/944568/juri-ratas-valitsusest-reformierakonnaga-me-ei-noustu-ebavordsust-suvendavate-maksumuudatuste-ja-venekeelsete-koolide-sulgemisega

2019-03-06	Andrus Ansip: valijad andsid hinnangu maksusüsteemi tuksikeeramisele	Süüdistav	https://www.err.ee/917076/ansip-valijad-andsid-hinnangu-maksususteemi-tuksikeeramisele
2019-03-06	Kaja Kallas: sotsid ja Isamaa ei saa omavahel läbi	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/videod/video-reformierakond-alustab-koalitsioonikonelusi-keskerakonnaga-kaja-kallas-sotsid-ja-isamaa-ei-saa-omavahel-labi?id=85526161
2019-03-06	Helme prognoos: Reformierakond ja Keskerakond ei jõua kokkuleppele	Süüdistav	https://www.err.ee/917086/helme-prognoos-reformierakond-ja-keskerakond-ei-joua-kokkuleppele
2019-03-06	Urmas Reinsalu Isamaa kõrvalejäämisest: võtame teadmiseks	Kaitsev	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/06/reinsalu-isamaa-korvale-jatmisest-votame-teadmiseks
2019-03-06	Martin Helme: Reformierakond on väga rumalalt oma kaarte mänginud	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/martin-helme-voimuliidust-keskerakonna-isamaa-ja-sotsiaaldemokraatidega-reform-on-vaga-rumalalt-oma-kaarte-manginud?id=85527423
2019-03-06	Jürgen Ligi: Keskerakonna terav kritiseerimine ei ole suhteid rikkunud	Õigustav	https://www.err.ee/917106/ligi-hinnagul-pole-keskerakonna-terav-kritiseerimine-suhteid-rikkunud

2019-03-06	Helir-Valdor Seeder: Reformierakonna kahel rindel tegutsemine on tekitanud ebakindlust kõigis	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/944614/helir-valdor-seeder-reformierakonna-kahel-rindel-tegutsemine-on-tekitanud-ebakindlust-koigis
2019-03-06	Jüri Ratas: Reformierakonna ettepanek võib olla pete	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/06/ratas-reformierakonna-ettepanek-voib-olla-pete
2019-03-07	Tanel Kiik: Reformierakonna maksumuudatuse nõue on vastuvõetamatu	Süüdistav	https://www.err.ee/917907/tanel-kiige-sonul-on-reformierakonna-maksumuudatuse-noue-vastuvoetamatu
2019-03-08	Jüri Ratas: Keskerakond nendel tingimustel Reformierakonnaga valitsusse ei lähe	Süüdistav/õigustav	https://www.ohtuleht.ee/944853/video-ja-fotod-ratas-keskerakond-nendel-tingimustel-reformierakonnaga-valitsusse-ei-lahe
2019-03-08	Kaja Kallas. Keskerakonna keeldumine on kummaline. Nad ei tunnista valimiste tulemusi.	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/kaja-kallas-keskerakonna-keeldumine-on-kummaline-nad-ei-tunnista-valimiste-tulemust?id=85551393
2019-03-08	Sven Mikser: Reformierakond ei ole võidueufoorias näidanud piisavalt empaatiat	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/mikser-reformierakond-pole-voidueufoorias-naidanud-piisavalt-empaatiat?id=85552561
2019-03-08	Helir-Valdor Seeder: kui Reformierakond ei suuda isegi Keskerakonnaga ühisosa leida, on see märgiks ka meile	Süüdistav/õigustav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/helir-valdor-seeder-kui-reformierakond-ei-suuda-isegi-keskerakonnaga-uhisosa-leida-on-see-margiks-ka-meile?id=85554075

2019-03-08	Jürgen Ligi: Jüri Ratas veenis oma juhatust Reformierakonnaga koostööst loobuma, on ilmselge, et ta ei taha oma mäe otsast alla tulla	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/944963/jurgen-ligi-juri-ratas-veenis-oma-juhatust-reformierakonnaga-koostoost-loobuma-on-ilmselge-et-ta-ei-taha-oma-mae-otsast-alla-tulla
2019-03-08	Taavi Rõivas: Keskerakonna käiku ei saa kuidagi heaks kiita	Süüdistav	https://www.err.ee/918222/roivas-keskerakonna-kaiku-ei-saa-kuidagi-heaks-kiita
2019-03-08	Erkki Keldo: jutt, nagu tahaksime ära võtta raha lastelt ja pensionäridelt, ei vasta tõele	Süüdistav/õigustav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/erkki-keldo-kirjas-reformierakondlastele-jutt-nagu-tahaksime-ara-votta-raha-lastelt-ja-pensionaridelt-ei-vastatoele?id=85556547
2019-03-10	„Samost ja Sildam“: Reformierakond kiirustas ettepanekute tegemisega	Süüdistav	https://www.err.ee/918504/samost-ja-sildam-reformierakond-kiirustas-ettepanekute-tegemisega
2019-03-10	Taavi Rõivas: lootsime, et partei juhtorganid on üle Jüri Ratase peaministrisoovist	Süüdistav/õigustav	https://www.ohtuleht.ee/945110/taavi-roivas-labiraakimistest-keskerakonnaga-lootsime-et-partei-juhtorganid-on-ule-juri-ratase-peaministrisoovist
2019-03-11	Peeter Kungla: Kaja võinuks küünitada kõrgemale	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/arvamused/2019/03/11/peeter-kungla-kaja-voinuks-kuunitada-korgemale
2019-03-11	Jaanus Karilaid: oravad on ennast nurka mänginud, keegi pidi võtma initsiatiivi	Süüdistav/õigustav	https://www.ohtuleht.ee/945206/jaanus-karilaid-keskerakonna-voimulabiraakimistest-ekre-ja-isamaaga

			oravad-on-ennast-nurka-manginud-keegi-pidi-votma-initsiatiivi
2019-03-11	Jüri Ratas: Reformierakond ärgu lasku pead norgu	Õigustav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/11/ratas-reformierakond-argu-lasku-pead-norgu
2019-03-11	Õhtuleht: Jüri Ratas välistas enne valimisi koostöö EKRE-ga	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/945221/kannapoore-juri-ratas-valistas-enne-valimisi-koostoo-ekrega
2019-03-11	Kaja Kallas: Ratas tahab oma toolist iga hinna eest kinni hoida	Süüdistav	https://www.err.ee/918764/kallas-ratas-tahab-oma-toolist-iga-hinna-eest-kinni-hoida
2019-03-11	Kaja Kallas: Jüri Ratase seisukohad muutuvad nii kiiresti, et ei jõua järke pidada	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/945191/kaja-kallase-vastus-juri-ratase-avaldusele-tema-seisukohad-muutuvad-nii-kiiresti-et-ei-joua-jarge-pidada
2019-03-11	Keskerakond tegi Isamaale ja EKRE-le ettepaneku koalitsioonikõneluste alustamiseks	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/keskerakond-tegi-isamaale-ja-ekre-le-ettepaneku-koalitsioonikoneluste-alustamiseks?id=85574511
2019-03-11	Helir-Valdor Seeder: alustame Keskerakonna ja EKRE-ga läbirääkimisi	Õigustav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/11/seeder-alustame-keskerakonna-ja-ekrega-labiraakimisi
2019-03-11	Kaja Kallas: Jüri Ratas näeb meeleheitlik välja	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/11/kallas-ratas-naeb-meeleheitlik-valja

2019-03-11	Ürmas Reinsalu: omaette argument oli Ratase sõnum, et punaste liinide alusel läbirääkimisi ei peeta	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/945276/video-urmas-reinsalu-omaette-argument-oli-ratase-sonum-et-punaste-liinide-alusel-labiraakimisi-ei-peeta
2019-03-11	Kaja Kallas: juba varem tuli vihjeid, et Kesk, Isamaa ja EKRE on terve nädala läbirääkimisi pidanud	Süüdistav/õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kaja-kallas-juba-varem-tuli-vihjeid-et-kesk-isamaa-ja-ekre-on-terve-nadala-labiraakimisi-pidanud?id=85574629
2019-03-11	Jüri Ratas: Ühtse Venemaa protokollitühistamist pole vaja nõuda, see lepe ei tööta	Õigustav	https://www.err.ee/918851/ratas-uhitse-venemaa-protokollituhistamist-pole-vaja-nouda-see-lepe-ei-toota
2019-03-11	Mart Helme: pole välistatud, et kõnelustel pannakse mõni teema kalevi alla	Õigustav	https://www.err.ee/918858/helme-pole-valistatud-et-konelustel-pannakse-moni-teema-kalevi-alla
2019-03-11	Mihhail Kõlvart: toetan endiselt Keskerakonda, aga juhatuse seisukohta ei jaga	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/945294/mihhail-kolvart-toetan-endiselt-keskerakonda-aga-juhatuse-seisukohta-ei-jaga
2019-03-12	Jevgeni Ossinovski: See ei ole Eestile hea valitsus	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/945220/jevgeni-ossinovski-keskerakonna-ekre-ja-isamaa-liidust-see-ei-ole-eestile-hea-valitsus-
2019-03-12	Postimees: Isamaa mõnitab kahte lollikest	Süüdistav	https://arvamus.postimees.ee/6542790/juhtkiri-isamaa-monitab-kahte-lollikest

2019-03-12	Vahur Koorits: Jüri Ratase võimuiha võib Keskerakonna lõhki ajada	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/eesti/juri-ratase-voimuiha-voib-keskerakonna-lohki-ajada?id=85574645
2019-03-12	Mihhail Kõlvart: EKRE lähenemisviisiga ei saa riiki hallata	Süüdistav	https://www.err.ee/918931/kolvart-ekre-seisukohtadest-nende-lahenemisviisiga-ei-saa-riiki-hallata
2019-03-12	Raimond Kaljulaid astus EKRE pärast erakonna juhatusest välja: enne mingi Keskerakond laiali kui EKRE valitsusse	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/945311/sisetulid-juhatusest-lahkunud-kaljulaid-enne-mingu-keskerakond-laiali-kui-ekre-valitsusse
2019-03-12	Mihhail Korb: kui EKRE ja Isamaaga olulistes küsimustes ühisosa ei leida, koalitsiooni ei sünni	Kaitsev	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/korb-kui-ekre-ja-isamaaga-olulistes-kusimustes-uhisosa-ei-leita-koalitsiooni-ei-sunni?id=85577647
2019-03-12	Jüri Luik: Keskerakonna-EKRE-isamaa valitsuse süünd pole tõenäoline, vastuolud on liiga suured. Kui see sünnib, mina sellesse valitsusse ministriks ei lähe	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/945338/juri-luik-keskerakonna-ekre-isamaa-valitsuse-sund-pole-toenaoline-vastuolud-on-liiga-suured

2019-03-12	Aadu Must: jälgin mureliku tähelepanuga kõiki arenguid	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/aadu-must-koalitsioonilabiraakimistest-ekre-ga-jalgin-mureliku-tahelepanuga-koiki-arenguid?id=85579039
2019-03-12	Raimond Kaljulaid ei välista Keskerakonnast lahkumist	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/12/raimond-kaljulaid-ei-valista-keskerakonnast-lahkumist
2019-03-12	Ida-Viru tuntud keskerakondlased pole valitsusliidust EKRE-ga vaimustatud	Süüdistav	https://www.err.ee/919143/ida-viru-tuntud-keskerakondlased-pole-valitsusliidust-ekre-ga-vaimustatud
2019-03-12	Urmas Paet: europarlamentis ei suudeta uskuda, et liberaalne Keskerakond kutsus ilma otsese vajaduseta läbirääkimistele EKRE	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/video-urmas-paet-europarlamentis-ei-suudeta-uskuda-et-liberaalne-keskerakond-kutsus-ilma-otsese-vajaduseta-labiraakimistele-ekre?id=85582561
2019-03-12	Andrus Ansip: keegi ei mõista mitu aastat Euroopas ringi käinud Ratast, valitsusse aidatakse kõrtsis „Heil Hitler“ karjujad	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/video-ansip-keegi-ei-moista-mitu-aastat-euroopas-ringi-kainud-ratast-valitsusse-aidatakse-kortsis-heil-hitler-karjujaid?id=85584575
2019-03-12	Siim Kallas: Keskerakond mõtleb hommikust õhtuni jaburdusi välja	Süüdistav	https://www.err.ee/919207/siim-kallas-keskerakonnast-nad-motlevad-hommikust-ohtuni-jaburdusi-valja
2019-03-12	Katri Raik: kurb, et mängunuppudeks laual on väärtused	Süüdistav	https://www.err.ee/919211/katri-raik-kurb-et-mangunuppudeks-laual-on-vaartused

2019-03-12	Jaak Madison: kriitika kõneluste suhtes on osa poliitilisest provokatsioonist	Õigustav/süüdistav	https://www.err.ee/919210/madison-kriitika-koneluste-suhtes-on-osa-poliitilisest-provokatsioonist
2019-03-12	Raivo Tamm: EKRE seisukohad muutuvad valitsusse saades	Õigustav	https://www.err.ee/919216/raivo-tamm-arvab-et-ekre-seisukohad-muutuvad-valitsusse-saades
2019-03-12	Helir-Valdor Seeder: valitsusse saades muutub EKRE retoorika ja poliitika sisu	Õigustav	https://www.err.ee/919243/seeder-valitsusse-saades-muutub-ekre-retoorika-ja-poliitika-sisu
2019-03-13	Postimees: Ratas riskib võimul püsimise nimel vene valijate kaotusega	Süüdistav	https://poliitika.postimees.ee/6543713/ratas-riskib-voimul-pusimise-nimel-vene-valijate-kaotusega
2019-03-13	Arnold Rüütel: EKRE ja Isamaa ühes valitsuses aitaks kaitsta Eesti rahvuslikke huve	Õigustav	https://www.err.ee/919321/ruutel-ekre-ja-isamaa-uhes-valitsuses-aitaks-kaitsta-est-rahvuslikke-huve
2019-03-13	Kaja Kallas: anname parima, et EKREIKE ei sünniks	Õigustav/süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/13/kallas-anname-parima-et-ekreike-ei-sunniks
2019-03-13	ALDE fraktsiooni juht palub Ratast EKRE-va valitsuse moodustamisest loobuda	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/politico-alde-fraktsiooni-juht-palub-ratast-ekrega-valitsuse-moodustamisest-loobuma?id=85592917
2019-03-13	Kristina Kallas: olen kõigis parteijuhtides pettunud	Süüdistav	https://www.err.ee/919426/kristina-kallas-olen-koigis-partējuhtides-pettunud

2019-03-13	Kaja Kallas: Eesti pole koht isiklike võimuambitsioonide teostamiseks	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/kaja-kallas-eesti-pole-koht-isiklike-voimuambitsioonide-teostamiseks?id=85595369
2019-03-13	„Kirjad Jüri Ratasele“ aktsiooni eestvedaja: see sai alguse kolme sõbra murest enda kodumaal toimuva üle	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kirjad-juri-ratasele-aktsiooni-uks-eestvedajaist-see-sai-alguse-kolme-sobra-murest-enda-kodumaal-toimuva-ule?id=85596643
2019-03-13	Enn Eesmaa: ma ei ole kuulnud, et Ratas oleks välistanud koostööd EKRE-ga	Õigustav	https://www.err.ee/919524/eesmaa-ma-ei-ole-kuulnud-et-ratas-oleks-valistanud-koostood-ekre-ga
2019-03-13	Mart Luik: hirmus opositsioonis istumise eest on võtnud Reformierakond ja SDE poliitikutelt igasugused pidurid	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/mart-luik-hirmus-opositsioonis-istumise-ees-on-votnud-reformierakonna-ja-sde-poliitikutelt-igasugused-pidurid?id=85597089
2019-03-14	Vahur Koorits: solvamiskultuur ähvardab Eesti kraavi paisata	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/eesti/solvamiskultuur-ahvardab-eesti-kraavi-paisata?id=85595579&com=1
2019-03-14	Mart Nutt: seniste põhimõtete hülgamisel koalitsiooni EKRE-ga ei sünni	Õigustav	https://www.err.ee/919816/nutt-seniste-pohimotete-hulgamisel-koalitsiooni-ekre-ga-ei-sunni
2019-03-14	Kaja Kallas: usaldus löödi nulli	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/14/kallas-usaldus-loodi-nulli

2019-03-14	Martin Helme DW intervjuust: andsin selle vahetult peale valimisi, kui me ei osalenud veel koalitsioonikõnelustel	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/martin-helme-oma-dw-intervjuust-andsin-selle-vahetult-peale-valimisi-kui-me-ei-osalenud-veel-koalitsioonikonelustel?id=85601571
2019-03-14	Jüri Ratas: Brüssel Eestis võimuliitu paika ei pane	Õigustav	https://www.err.ee/919857/ratas-verhofstadti-kirjast-brussel-eestis-voimuliitu-paika-ei-pane
2019-03-14	Raimond Kaljulaid: KEI koalitsioonil tuleb üks kriis nädalas	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/14/kaljulaid-kei-koalitsioonil-tuleb-uks-kriis-nadalas
2019-03-14	Janek Mäggi: EKRE-t valinud 100 000 inimest ei saa eirata	Õigustav	https://www.err.ee/920371/maggi-roivasele-ekre-t-valinud-100-000-inimest-ei-saa-eirata
2019-03-14	Postimees: EKRE kaasamine valitsusse põhjustab Jüri Ratasele peavalu	Süüdistav	https://poliitika.postimees.ee/6545589/ekre-kaasamine-valitsusse-pohjustab-juri-ratasele-peavalu
2019-03-15	Eesti Päevaleht: Martin Helme valetas Deutsche Wellele antud intervjuu toimumise aja kohta	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/uudised/martin-helme-valetas-deutsche-wellele-antud-intervjuu-toimumise-aja-kohta?id=85607037
2019-03-15	Janek Mäggi: Verhofstadti kirja taga on Andrus Ansip ja Urmas Paet	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/951925/janek-maggi-verhofstadtkirja-taga-on-andrus-ansip-ja-urmas-paet-paet-maggi-valetab

2019-03-15	Urmas Paet: Mäggi valetab	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/951925/janek-maggi-verhofstadtkirja-taga-on-andrus-ansip-ja-urmas-paet-paet-maggi-valetab
2019-03-15	Guy Verhofstadti pressiesindaja: kirja Ratasele palusid Keskerakonna liikmed	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/rk2019/uudised/guy-verhofstadti-pressiesindaja-kirja-ratasele-palusid-keskerakonna-liikmed?id=85612761
2019-03-15	Yana Toom: muidugi arutasime Guy-ga olukorda	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kes-on-verhofstadti-kirja-taga-yana-toom-muidugi-arutasime-guyga-olukorda?id=85614107
2019-03-16	Raimond Kaljulaid: ükski ametikoht ega mistahes lepe pole väärt seda, et tuua äärmuslased valitsusse	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/952075/raimond-kaljulaid-ükski-ametikoht-ega-mistahes-lepe-pole-vaart-seda-et-tuua-aarmuslased-valitsusse
2019-03-17	ERR: kümned noored saatsid Jüri Ratasele murekirju	Süüdistav	https://www.err.ee/921037/kumned-noored-saatsid-juri-ratasele-murekirju
2019-03-17	Martin Helme: kes tahab, pakib asjad ja sõidab Kanadasse. Neid on vähem kui Soomest tagasi pöördujaid	Õigustav	https://epl.delfi.ee/eesti/martin-helme-kes-tahab-pakib-asjad-ja-soidab-kanadasse-neid-on-vahem-kui-soomest-tagasi-poordujaid?id=85626063
2019-03-18	EKRE hääletoru peab pearabi sõimamise juhtumit	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ekre-haaletoru-peab-pearabi-soimamise-juhtumit-

	parteivastaseks infooperatsiooniks		parteivastaseks-infooperatsiooniks-isamaa-aseesimees-uhiskond-hakkab-vist-hulluks-minema?id=85630337
2019-03-18	Helir-Valdor Seeder: ühiskond hakkab vist hulluks minema	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ekre-haaletoru-peab-pearabi-soimamise-juhtumit-partievastaseks-infooperatsiooniks-isamaa-aseesimees-uhiskond-hakkab-vist-hulluks-minema?id=85630337
2019-03-18	Urmas Viilma: poliitikud, kuulutage välja koalitsioonirahu	Süüdistav	https://www.err.ee/921163/urmas-viilma-poliitikud-kuulutage-valja-koalitsioonirahu
2019-03-19	Naistearstide Selts: abortide piiramine on sageli alles algus	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/952382/naistearstide-seltsi-president-hoiatab-abortide-piiramine-on-sageli-alles-algus
2019-03-19	Siim Pohlak „valgetest südamest“: poliitilised oponendid kasutavad hüsteeriat ära, et aidata Reformierakond ja sotsid valitsusse	Õigustav/süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ekre-poliitik-siim-pohlak-valgetest-sudametest-poliitilised-oponendid-kasutavad-husteeriara-et-aidata-reformierakond-ja-sotsid-valitsusse?id=85641041
2019-03-20	„Kõigi Eesti“ eestvedaja: meid parteid kaaperdada ei saa	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/952401/tormiliselt-leviva-liikumise-koigi-eesti-eestvedaja-erakonnad-ei-saa-meid-kaaperdada
2019-03-21	Delfi: EKRE ministrite unenäod: sõbralik AK, lameda maa kursus ülikoolis, abordieelarve null	Süüdistav	http://delfi.ee/a/85660807

2019-03-21	Seksuaaltervise Liit: Eesti seksuaalharidus on olnud eduludu, ajas ei tohi tagasi minna	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/seksuaaltervise-liit-eesti-seksuaalharidus-on-olnud-edulugu-ajas-ei-tohi-tagasi-minna?id=85665069
2019-03-21	Raimond Kaljulaid alustas kampaaniat EKRE koalitsiooni võtmise vastu	Süüdistav	https://www.err.ee/922013/raimond-kaljulaid-alustas-kampaaniat-ekre-koalitsiooni-votmise-vastu
2019-03-21	Yana Toom: mina ametliku kampaaniaga kaasa ei lähe	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/yana-toom-mina-ametliku-kampaaniaga-kaasa-ei-lahe?id=85668453
2019-03-21	Kadri Simson: Raimond Kaljulaidi kampaania mõjub talle tuntuse mõttes hästi, aga erakonnale on see halb	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kadri-simson-raimond-kaljulaidi-kampaania-mojub-talle-tuntuse-mottes-hasti-aga-erakonnale-on-see-halb?id=85669385
2019-03-21	Protestijad korraldavad järgmiseks nädalaks EKRE valitsusse kaasamise vastu meelevaldust	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/protestijad-korraldavad-jargmiseks-nadalaks-ekre-valitsusse-kaasamise-vastu-meeleavaldust?id=85670095
2019-03-21	Isamaa: hirmud, mida Raimond Kaljulaid praegu levitab, on täiesti alusetud	Õigustav/süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/isamaa-ametlik-seisukoht-kaljulaidi-kampaania-osas-hirmud-mida-raimond-kaljulaid-praegu-levitab-on-taiesti-alusetud?id=85670821

2019-03-21	Jevgeni Ossinovski: suur hulk vene valijaid pettud Keskerakonnas	Süüdistav	https://www.err.ee/922540/ossinovski-naeb-sotside-sanssi-saada-endale-pettunud-venekeelsed-valijad
2019-03-21	Mihhail Kõlvart: kahju, et kolleeg Raimond on üle võtnud meie poliitiliste oponentide retoorika	Süüdistav	https://www.postimees.ee/6551035/kolvart-kahju-et-kolleeg-raimond-on-ule-votnud-meie-poliitiliste-oponentide-retoorika
2019-03-22	Kaja Kallas: osa meie Eesti liikmetest eelistab koostööle liberaalidega hoopis paremäärmuslasi	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kaja-kallas-alde-koosolekul-osad-meie-eesti-liikmed-eelistavad-koostoole-liberaalidega-hoopis-paremaarmuslasi?id=85686885
2019-03-23	Andrus Kivirähk: kui valitsust kokku pannes peaks Martin Helmele mõni ministerium usaldatama, siis võib selle töötajatele küll ainult kaasa tunda	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/953053/andrus-kivirahk-kui-valitsust-kokku-pannes-peak-martin-helmele-moni-ministerium-usaldatama-siis-voib-selle-tootajatele-kull-ainult-kaasa-tunda
2019-03-25	Mart ja Martin Helme: Reformierakond mängib tulega. Kui EKRE jääb valitsusest välja, puhkevad rahvarahutused	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/953303/helmed-hoiatavad-reformierakond-mangib-tulega-kui-ekre-jaab-valitsusest-valja-puhkevad-rahvarahutused
2019-03-25	Raivo Aeg: Helmede juttu on häiriv kuulata	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/03/25/raivo-aeg-helmede-juttu-on-hairiv-kuulata

2019-03-25	Jaanus Karilaid EKRE rahvarahutuste jutust: nad vist ei soovigi võimuvastutust kanda	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/953334/jaanus-karilaid-ekre-rahvarahutuste-jutust-nad-vist-ei-soovigi-voimuvastutust-kanda
2019-03-26	Reformierakond: puudujäägis on süüdi valitsus	Süüdistav	https://www.err.ee/923717/reformierakondlased-suudistavad-puudujaagis-praegust-valitsust
2019-03-26	Avalik kiri: oravad ja sotsid ei austa Eesti rahvast	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/953534/kiri-oravad-ja-sotsid-ei-austa-eesti-rahvast
2019-03-28	Andrus Ansip: miks EKRE peab ühiskonda lõhestama ja Eestile halba tegema?	Süüdistav	https://www.err.ee/924377/ansip-miks-ekre-peab-uhiskonda-lohestama-ja-eestile-halba-tegema
2019-03-28	Raimond Kaljulaid: kui EKRE saab teoks, kaalun tõsiselt, kas üldse näen võimalust Keskerakonnas edasi olla	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/raimond-kaljulaid-kui-ekreike-saab-teoks-kaalun-tosiselt-kas-uldse-naen-voimalust-keskerakonnas-edasi-olla?id=85747995
2019-03-29	Raul Rebane: ühiskond peab Martin Helme rünnakule selgelt reageerima	Süüdistav	https://www.err.ee/925038/raul-rebane-uhiskond-peab-martin-helme-runnakule-selgelt-reageerima
2019-03-29	Mart Helme soovitas Feministeeriumilt toetuse ära võtta.	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/954015/mart-helme-soovitas-feministeeriumilt-toetuse-ara-votta-noutud-feministid-erinevalt-erakondadest-ei-saa-meie-riigilt-otse-sentigi
2019-03-29	Feministid: Helme ähvardus rahastus ära võtta teeb nõutuks.	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/feministid-helme-ahvardus-rahastus-ara-votta-teeb-noutuks-kas-

	Kas keelatakse meil osaleda projektikonkurssidel?		keelatakse-meil-osaleda-projektikonkurssidel-ootame-huviga?id=8575438
2019-03-29	Andrus Ansip: EKRE tegeleb teadlikult ja sihilikult ühiskonna lõhestamisega	Süüdistav	https://www.err.ee/925169/ansip-ekre-tegeleb-teadlikult-ja-sihilikult-uhiskonna-lohestamisega
2019-03-30	Jüri Ratas: kolmikliidul on maailmavaatelisi erimeelsusi, kuid tahe leida ühisosa	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ratas-kolmikliidul-on-maailmavaatelisi-erimeelsusi-kuid-tahe-leida-uhisosa?id=85763703
2019-03-31	Keskerakonna pressiesindaja: meil on muud eesmärgid kui kooseluseaduse tühistamine	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/keskerakonna-pressiesindaja-meil-on-muud-eesmargid-kui-kooseluseaduse-tuhistamine?id=85774283
2019-04-01	Nils Niitra: EKRE pidev alavääristamine on oht demokraatiale	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/arvamus/suhtekorraldaja-nils-niitra-ekre-pidev-alavaaristamine-on-oht-demokraatiale?id=85769259
2019-04-01	Villu Arak: sõda vaba ajakirjanduse vastu	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/arvamus/villu-arak-soda-vaba-ajakirjanduse-vastu?id=85768935
2019-04-02	Vilja Kiisler: Ratas valetas	Süüdistav	https://arvamus.postimees.ee/6559185/vilja-kiisler-ratas-valetas
2019-04-04	Kaja Kallas: tulevat nii ilus koalitsioonilepe, et ajab nutma	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/04/04/kallas-tulevat-nii-ilus-koalitsioonilepe-et-nutma-ajab

2019-04-04	Margus Tsahkna: uus valitsus seab ohtu Eesti koostöö liitlastega	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/margus-tсахkna-uus-valitsus-seab-ohtu-eesti-koostoo-liitlastega?id=85818405
2019-04-05	Raimond Kaljulaid lahkub Keskerakonnast	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/04/05/raimond-kaljulaid-lahkub-keskerakonnast
2019-04-06	Keskerakonna volikogu peetakse protesti saatel	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/955140/piltuudis-keskerakonna-volikogu-peetakse-protesti-saatel
2019-04-06	Jüri Ratas: loodav koalitsioon seisab ka nende eest, kes valitsust ei toeta	Õigustav	https://www.err.ee/927395/ratas-loodav-koalitsioon-seisab-ka-nende-eest-kes-valitsust-ei-toeta
2019-04-06	Keit Pentus-Rosimannus: koalitsioonilepe on püüdlük, aga visioonitu värk	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/pentus-rosimannus-koalitsioonilepest-puudlik-aga-visioonitu-vark?id=85835287
2019-04-06	Jüri Luik: jätkasin kaitseministrina väga raske südamega	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/juri-luik-kaitseministrina-jatkamisest-noustusin-vaga-raske-sudamega?id=85835405
2019-04-06	Kristina Kallas koalitsioonilepingust: Eesti tammub järgmised neli aastat paigal	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/955181/kristina-kallas-koalitsioonilepest-eesti-tammub-jargmised-neli-aastat-paigal
2019-04-06	Jevgeni Ossinovski: loodav valitsus ei väärtusta naiste rolli	Süüdistav	https://www.err.ee/927461/ossinovski-hinnangul-ei-vaartusta-loodav-valitsus-naiste-rolli

2019-04-07	Taavi Rõivas koalitsioonileppest: aruandesse on hea linnuke si teha, aga edasiminekut pole grammi eestki	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/955188/taavi-roivas-voimuliidu-leppest-aruandesse-on-hea-linnuke-si-teha-aga-edasiminekut-pole-grammi-eestki
2019-04-07	Toomas Hendrik Ilves uuest valitsusest: tasub piiblit lugeda	Süüdistav	https://www.err.ee/927480/ilves-soovitab-ueele-valitsusele-moeldes-piiblit-lugeda
2019-04-07	Martin Helme: ma ei võta rahandusministeeriumi prognoose tõsiselt	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/tulevane-rahandusminister-martin-helme-oma-raadiosaates-ma-ei-vota-rahandusministeeriumi-prognoose-tosiselt?id=85839189
2019-04-07	Urmas Paet: tulevane rahandusminister peaks hakkama tõsiselt võtma rahandusministeeriumi tööd ja kompetents	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/955249/urmas-paet-tulevane-rahandusminister-peak-hakkama-tosiselt-votma-rahandusministeeriumi-tood-ja-kompetentsi
2019-04-07	Tanel Kiik: EKRE retoorika hakkab järk-järgult muutuma	Õigustav	https://www.err.ee/927558/kiik-ekre-retoorika-hakkab-jark-jargult-muutuma
2019-04-08	Raimo Poom: võimuliidu ettekujutuses kõlbavad valitsema paremini mehed	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/eesti/voimuliidu-ettekujutuses-kolbavad-valitsema-paremini-mehed?id=85840043
2019-04-08	Peeter Olesk: Armas Jüri Ratas! Milleks Sulle peaministrikoht?	Süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/955349/peeter-olesk-armas-juri-ratas-milleks-sulle-peaministrikoht

2019-04-08	Hannes Rumm: Helmed kopeerivad Donald Trumpi ja teisi äärmuspoliitikuid	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/04/08/hannes-rumm-helmed-kopeerivad-donald-trumpi-ja-teisi-aarmuspoliitikuid
2019-04-09	Tõnis Lukas: kelleltki ei võeta kriitilisuse pärast raha ära	Õigustav	https://epl.delfi.ee/kultuur/lukas-kelleltki-ei-voeta-kriitilisuse-parast-raha-ara?id=85850429
2019-04-09	Välismeedia: Ratase võimuliit ähvardab Euroopa ühtsust veelgi lõhestada	Süüdistav	https://www.postimees.ee/6565215/valismeedia-ratase-voimuliit-ahvardab-euroopa-uhtsust-veelgi-lohestada
2019-04-10	Andres Kasekamp: Kas EKRE on paremäärmuslik? Selles pole kahtlustki	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/arvamus/andres-kasekamp-kas-ekre-on-paremaarmuslik-pole-kahtlustki?id=85858013
2019-04-10	Riina Solman: ükski Isamaa toetaja ei oelnud meile, et minge opositsiooni	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/955731/riina-solman-ukski-isamaa-toetaja-ei-oelnud-meile-et-minge-opositsiooni
2019-04-11	Jüri Ratas: koalitsioonilubaduste täitmiseks sel aastal raha ei jätku	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/955748/juri-ratas-koalitsioonilubaduste-taitmiseks-sellel-aastal-raha-ei-jatku
2019-04-11	Raimond Kaljulaid EKRE ühiskoalitsioonist Euroopas: see liikumine on eksistentsiaalne oht Eestile	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/raimond-kaljulaid-ekre-uhiskoalitsioonist-euroopas-see-liikumine-on-eksistentsiaalne-oht-eestile?id=85881755

2019-04-12	Jevgeni Ossinovski: võimule on tulemas erakond, kes demokraatliku vaba õigusriigi väärtusi lõpuni ei jaga	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/video-jevgeni-ossinovski-voimule-on-tulemas-erakond-kes-demokraatliku-vaba-oigusriigi-vaartusi-lopuni-ei-jaga?id=85895655
2019-04-15	Toomas Hendrik Ilves pole rahul uue valitsuse retoorilise tasemega	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/president-ilves-pole-rahul-uee-valitsuse-retoorilise-tasemega?id=85911281
2019-04-15	Kaja Kallas: meid asub juhtima seisakuvalitsus, meid ootab ees tagasimine	Süüdistav	https://www.err.ee/930383/kaja-kallas-meid-asub-juhtima-seisakuvalitsus-meid-ootab-ees-tagasimine
2019-04-16	Jüri Ratas ERR-i töökorraldusest: küsige Helmedelt, mis nad seal muuta tahaks	Õigustav	http://delfi.ee/a/85919679
2019-04-17	Jüri Ratas: minu jaoks on ainult üks Eesti – meie kõigi Eesti	Õigustav	https://www.err.ee/931002/juri-ratas-minu-jaoks-on-ainult-uks-eesti-meie-koigi-eesti
2019-04-17	Viktoria Ladõnskaja-Kubits: hääletasin vastu, sest ei toeta EKRE retoorikat	Süüdistav/õigustav	https://www.err.ee/931083/ladonskaja-kubits-haaletasin-vastu-sest-ei-toeta-ekre-retoorikat
2019-04-17	Jüri Ratas: olen ettevõtjatelt positiivset tagasisidet saanud	Õigustav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/04/17/ratas-olen-ettevotjatelt-positiivset-tagasisidet-saanud

2019-04-18	Jüri Ratas kommenteeris vene emakeelega ministrite puudumist uues valitsuses	Õigustav	https://www.err.ee/931307/ratas-kommenteeris-vene-emakeelega-ministrite-puudumist-uues-valitsuses
2019-04-23	Jaak Jõerüüt: valitsus ise on endale probleemiks	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/arvamused/2019/04/23/jaak-joeruut-valitsus-ise-on-endale-probleemiks
2019-04-23	Uuring: oma ametikohale kõige vähem sobivateks peetakse Helmesid	Süüdistav	https://www.postimees.ee/6575862/uuring-oma-ametikohale-koige-vahem-sobivateks-peetakse-helmesid
2019-04-23	Jüri Ratas ei taotle EKRE-lt Kuusiku asemel uue ministrikandidaadi esitamist	Õigustav	https://www.postimees.ee/6576263/ratas-ei-taotle-ekre-lt-kuusiku-ase-mel-uee-ministrikandidaadi-esitamist
2019-04-24	Marti Kuusik: võin ministriameti maha panna	Õigustav	https://epl.delfi.ee/uudised/ministrikandidaat-marti-kuusik-voin-ministriameti-maha-panna?id=85999615
2019-04-25	Taavi Rõivas: Isamaad hoiab valitsuses hirm	Süüdistav	https://www.err.ee/933754/taavi-roivas-isamaad-hoiab-valitsuses-hirm
2019-04-27	Mart Helme: ma ei näe siin mingit ohtu sõnavabadusele	Õigustav/süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/mart-helme-vilja-kiisleri-ja-ahto-lobjaka-juhtumitest-ma-ei-nae-siin-mingit-ohtu-sonavabadusele?id=86040195
2019-04-29	Eesti Ekspress: Marti Kuusikut süüdistatakse lähisuhtes vägivallatsemises	Süüdistav	https://ekspress.delfi.ee/kuum/marti-kuusiku-suur-saladus-peretuttavad-raagivad-et-uus-minister-on-vaga-vagivaldne-ja-on-kahel-korral-purustanud-oma-naise-kaeluu?id=86056291

2019-04-29	Marti Kuusik: ma pole mingi vägivaldne koll	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/958241/skandaal-varske-ministri-umber-naisepeksus-suudistatav-marti-kuusik-ma-pole-mingi-vagivaldne-koll
2019-04-29	Jüri Ratas: ma ei ole nõudnud Kuusiku väljavahetamist	Õigustav	https://www.err.ee/934706/ratas-ma-ei-ole-noudnud-kuusiku-valjavahetamist
2019-04-29	Kersti Kaljulaid: kui Kuusikust ilmunud info osutub valeks, olen esimene inimene vabandamas	Õigustav/süüdistav	https://www.ohtuleht.ee/958235/president-kui-kuusikust-ilmunud-lugu-osutub-valeks-olen-esimene-inimene-vabandamas
2019-04-29	Jüri Ratas: küsisin politseilt Kuusiku perekonnas toimunu kohta	Õigustav	https://www.postimees.ee/6633285/juri-ratas-kuisin-politseilt-kuusiku-perekonnas-toimunu-kohta
2019-04-29	Helir-Valdor Seeder: Kuusik poleks pidanud täna ametisse astuma. Ta võinuks lasta valitsusel alustada puhtalt lehelt	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/helir-valdor-seeder-kuusik-poleks-pidanud-tana-ametisse-astuma-ta-voinuks-lasta-valitsusel-alustada-puhtalt-lehelt?id=86058921
2019-04-29	Kaja Kallas: kui Ratas oleks selle valitsuse peaminister, ütleks ta, et Kuusik ministriks ei sobi	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kaja-kallas-kui-ratas-oleks-selle-valitsuse-peaminister-utleks-ta-et-kuusik-ministriks-ei-sobi?id=86059297
2019-04-29	Marti Kuusik: tegemist on infooperatsiooniga	Süüdistav	https://www.err.ee/934778/marti-kuusik-koduvagivalla-vaidetest-tegemist-on-infooperatsiooniga

2019-04-29	Raivo Aeg: Kuusiku jätkamine ministrina on EKRE siseasi	Õigustav/süüdistav	https://www.err.ee/934801/aeg-kuusiku-jatkamine-ministrina-on-ekre-siseasi
2019-04-30	Jüri Ratas: Marti Kuusik jääb praegu ametisse, kuna süüdistuste taga pole konkreetseid inimesi	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/juri-ratas-marti-kuusik-jaab-praegu-ametisse-kuna-suudistuste-taga-pole-konkreetsed-inimesi?id=86061955
2019-04-30	Eesti 200: ministrite käitumine oli täiesti vastuvõetamatu	Süüdistav	https://www.postimees.ee/6642916/eesti-200-aseesimees-ministrite-kaitumine-oli-taiesti-vastuvoetamatu
2019-04-30	Reformierakond kutsus riigikogu juhatus Euroopa lippe tagasi tooma	Süüdistav	https://www.err.ee/934966/reformierakond-kutsus-riigikogu-juhatust-euroopa-lippe-tagasi-tooma
2019-04-30	Marina Kaljurand: süüdistused ministri vastu on tõsised, nõuame peaministrilt selgitust	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/marina-kaljurand-suudistused-ministri-vastu-on-tosised-nouame-peaministrilt-selgitust?id=86067657
2019-04-30	Sven Mikser: valitsuse poliitika võib kiiresti hävitada Eesti maine	Süüdistav	https://www.postimees.ee/6649129/sven-mikser-valitsuse-poliitika-voib-kiiresti-havitada-eesti-maine
2019-04-30	Reformierakond ja SDE nõuavad peaministrilt Marti Kuusiku ministriametist vabastamist	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/reformierakond-ja-sde-nouavad-peaministrilt-marti-kuusiku-ministriametist-vabastamist?id=86070377
2019-04-30	Hanno Pevkur: küsimus ei ole ammu enam Marti Kuusikus, vaid	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/hanno-pevkur-kusimus-ei-ole-ammu-enam-marti-kuusikus-

	Eesti rahvas ja riigis, keda ta esindama tahab hakata		vaid-eesti-rahvas-ja-riigis-keda-ta-esindama-tahab-hakata?id=86070057
2019-04-30	Marti Kuusik astus ametist tagasi: ma ei ole vägivallatseja	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/958468/otsepilt-minister-marti-kuusik-astus-ametist-tagasi-ma-ei-ole-vagivallatseja
2019-04-30	Tanel Kiik: Kuusiku tagasiastumisel sai otsustavaks kriminaalmenetlus	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/tanel-kiik-kuusiku-tagasiastumisel-sai-otsustavaks-kriminaalmenetlus?id=86073617
2019-04-30	Toomas Hendrik Ilves: kui toimub perevägivald, siis ei pruugita selle valitsuse sõna tõsiselt võtta	Süüdistav	http://delfi.ee/a/86078205
2019-05-01	Jüri Ratas: Eesti on jätkuvalt Euroopa-meelne	Õigustav	https://www.err.ee/935209/ratas-eesti-on-jatkuvalt-euroopa-meelne
2019-05-01	Jüri Ratas: eksabikaasale helistamine oli Kuusiku initsiatiiv	Õigustav	https://www.ohtuleht.ee/958544/ratas-eksabikaasale-helistamine-oli-kuusiku-initsiatiiv
2019-05-01	Jüri Ratas andis kolm korda jutti "Aktuaalsele kaamerale" korvi: tema otsestuudiosse intervjuud andma ei tule	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/juri-ratas-andis-kolm-korda-jutti-aktuaalsele-kaamerale-korvi-tema-otsestuudiosse-intervjuud-andma-ei-tule?id=86080929
2019-05-01	Ratas vastab kriitikale: miks ta pole leidnud aega «Aktuaalse	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/juri-ratas-andis-kolm-korda-jutti-aktuaalsele-kaamerale-

	kaamera» otsestuudiosse minemiseks		korvi-tema-otsestuudiosse-intervjuud-andma-eitule?id=86080929
2019-05-02	Ministeerium Jaak Aabile alusetust hüvitise maksmisest: seadus võimaldab erinevaid tõlgendusi	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ministeerium-jaak-aabile-alusetust-huvitise-maksmisest?id=86088027
2019-05-02	Mart Helme: perevägivalla hukkamõist on iseenesestmõistetav	Õigustav/süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/video-mart-helme-perevagivalla-hukkamoist-on-iseenesestmoistetav?id=86088501
2019-05-02	Siseminister Mart Helme sõnul käitus president Kersti Kaljulaid kui emotsionaalne naine, mitte kui president	Süüdistav	https://www.err.ee/935808/siseminister-mart-helme-sonul-kaitus-president-kersti-kaljulaid-kui-emotsionaalne-naine-mitte-kui-president
2019-05-02	Kaja Kallas: EKRE retoorika on muutunud räigemaks	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/kaja-kallas-ekre-retoorika-on-muutunud-raigemaks?id=86090107
2019-05-02	Liisa Pakosta: naiste liiga emotsionaalseks tembeldamine on hirmunud meeste puhul tavaline	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/liisa-pakosta-naiste-liiga-emotsionaalseks-tembeldamine-on-hirmunud-meeste-puhul-tavaline?id=86090843

2019-05-02	Minister Aab kritiseerib koalitsioonikaaslast: Mart Helme pani oma sõnadega sildi kõigile naistele	Süüdistav	https://www.postimees.ee/6674348/minister-aab-kritiseerib-koalitsioonikaaslast-mart-helme-pani-oma-sonadega-sildi-koigile-naistele
2019-05-02	EKRE naisühenduse esimees: Mart Helme ütles presidendi kohta õigesti	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ekre-naisuhenduse-esimees-mart-helme-utles-presidendi-kohta-oiigesti?id=86091323
2019-05-02	Liina Kersna: ei oleks arvanud, et ühel päeval peame hakkama siseministri eest kaitsma lastekaitsjaid	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/liina-kersna-ei-oleks-arvanud-et-uhel-paeval-peame-hakkama-siseministri-eest-kaitsma-lastekaitsjaid?id=86092199
2019-05-05	Taavi Rõivas: mida rutem see õudus lõppeb, seda parem Eestile	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/taavi-roivas-mida-rutem-see-oudus-loppeb-seda-parem-eestile?id=86111875
2019-05-08	Tanel Kiik Mart Helme sõnavõtu taustal: vabandan kõigi nende ees, kes tundsid ennast isiklikult haavatuna	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/tanel-kiik-mart-helme-sonavotu-taustal-vabandan-koigi-nende-ees-kes-tundsid-ennast-isiklikult-haavatuna?id=86142101
2019-05-09	Mart Helme: paljud on ministriportfellist loobunud, sest kardavad ajakirjandust	Süüdistav/õigustav	https://ohtuleht.ee/961531/video-mart-helme-paljud-on-ministriportfellist-loobunud-sest-kardavad-ajakirjandust

2019-05-09	Äripäev: EKRE-l on raskusi ministrikohtade täitmisega	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/05/09/ekre-l-on-raskusi-ministrikohtade-taitmisega
2019-05-13	Andrus Ansip: Jüri Ratasel puuduvad põhimõtted	Süüdistav	https://poliitika.postimees.ee/6680634/andrus-ansip-juri-rataset-pole-pohimotteid
2019-05-14	Mailis Reps: kui EKRE räägib, mida sülg suhu toob, siis valitsus pikalt ei püsi	Süüdistav	https://epl.delfi.ee/uudised/mailis-reps-kui-ekre-raagib-mida-sulg-suhu-toob-siis-valitsus-pikalt-ei-pusi?id=86168643
2019-05-14	Keit Pentus-Rosimannus: valitsuspartei juhtide kohtumine Le Peniga sööb Eesti välispoliitilist sõnumit	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/keit-pentus-rosimannus-valitsuspartei-juhtide-kohtumine-le-peniga-soob-eesti-valispoliitilist-sonumit?id=86195637
2019-05-14	Marko Mihkelson: Helme ja Põlluaasa kohtumine Le Peniga on Eesti rahvuslikele huvidele näkkusülitamine	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/marko-mihkelson-helme-ja-polluaasa-kohtumine-le-peniga-on-eesti-rahvuslikele-huvidele-nakkusulitamine?id=86197837
2019-05-14	Jüri Ratas: mõningate EKRE liikmete kohtumine ei näita valitsuse toetust Le Peni ideedele	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/juri-ratas-moningate-ekre-liikmete-kohtumine-ei-naita-valitsuse-toetust-le-peni-ideedele?id=86203165
2019-05-14	Helme: Le Peni russofiilne poliitika on meile vastuvõetamatu	Õigustav	https://www.err.ee/939558/helme-le-peni-russofiilne-poliitika-on-meile-vastuvoetamatu

2019-05-15	Mart Helmele jäi ette järjekordne ERRI ajakirjanik, AK astus kolleegi kaitseks välja	Süüdistav/süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/aktuaalse-kaamera-meeskond-moistis-hukka-mart-helme-runaku-erri-ajakirjaniku-vastu?id=86211783
2019-05-16	Reformierakond valmistub Mart Helmet umbusaldama	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/963003/reformierakond-valmistub-mart-helmet-umbusaldama
2019-05-16	Jüri Ratas: Reformierakonna teod on täielik tsirkus, Keskerakond sellega kaasa ei lähe	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/963035/otsevideo-valitsusest-juri-ratas-reformierakonna-teod-on-taielik-tsirkus-keskerakond-sellega-kaasa-ei-lahe
2019-05-16	Jevgeni Ossinovski: Mart Helme umbusaldamine heidab varju ka Jüri Ratasele	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/963101/jevgeni-ossinovski-mart-helme-umbusaldamine-heidab-varju-ka-juri-ratasele
2019-05-20	President Kersti Kaljulaid: valetaksin, kui ütleksin, et see valitsus pole ohtlik Eesti välispoliitikale ja liitlассuhetele	Süüdistav	https://www.err.ee/941435/kaljulaidi-hinnangul-voib-praegune-valitsus-ohustada-eesti-valispoliitikat
2019-05-20	Jüri Ratas Kersti Kaljulaidi kriitikast: president peaks tasakaalusildasid ehitama, mitte lõhkuma	Õigustav/süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/video-juri-ratas-kersti-kaljulaidi-kriitikast-president-peaks-tasakaalusildasid-ehitama-mitte-lohkuma?id=86262681
2019-05-20	Teadlaste avalik pöördumine valitsuse poole: vaid teadmispõhine majandus ja	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/teadlaste-avalik-poordumine-valitsuse-poole-vaid-

	ühiskond suudab Eesti viia arenenumate riikide tasemele		teadmistepohine-majandus-ja-uhiskond-suudab-eesi-viia-arenenumate-riikide-tasemele?id=86266277
2019-05-20	Helir-Valdor Seeder: Eesti julgeolek ja välispoliitilised huvid on paremini kaitstud kui kunagi varem	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesi/helir-valdor-seeder-eesi-julgeolek-ja-valispoliitilised-huvid-on-paremini-kaitstud-kui-kunagi-varem?id=86268519
2019-05-21	Reformierakond avaldas Helme umbusaldusavalduse teksti	Süüdistav	https://www.err.ee/943724/reformierakond-avaldas-helme-umbusaldusavalduse-teksti
2019-05-22	Kaja Kallas peaministri kõrgest toetusest: Jüri Ratas ei paista absoluutselt silma, selle valitsuse kõneisik on Mart Helme	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesi/kaja-kallas-peaministri-korgest-toetusest-juri-ratas-ei-paista-absoluutselt-silma-selle-valitsuse-koneisik-on-mart-helme?id=86286377
2019-05-23	Martin Helme võrdles kliimastreikijaid noorte kommunistidega: koolides meeleavaldustele õhutamine on sigadus!	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/964127/martin-helme-vordles-kliimastreikijaid-noorte-kommunistidega-koolides-meeleavaldustele-ohutamine-on-sigadus
2019-05-26	Kert Kingo ja Marko Mihkelsoni sõnasõda: jutt sellest, et ministrit pole keegi kutsunud, ei päde	Süüdistav/süüdistav	https://ohtuleht.ee/964446/kert-kingo-ja-marko-mihkelsoni-sonasoda-jutt-sellest-et-ministrit-pole-keegi-kutsunud-ei-pade

2019-05-26	Kaja Kallas: olen kaks kuud üritanud kohtuda Jüri Ratasega, aga ta ei leia aega	Süüdistav	https://www.err.ee/946023/kaja-kallas-olen-kaks-kuud-uritanud-kohtuda-juri-ratasega-aga-ta-ei-leia-aega
2019-05-26	Lauri Hussar: Ratas peab ministrite eest tööd ära tegema ehk sisuliselt taskurätikuga nina pühkima	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/eurovalimised2019/video/video-lauri-hussar-ratas-peab-ministrite-eest-tood-ara-tegema-ehk-sisuliselt-taskuratikuga-nina-puhkima?id=86328589
2019-05-27	RATASE LUBADUS ON SOE ÕHK: teaduse rahastamist ei tõsteta ühe protsendini SKTst	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/964603/ratase-lubadus-on-soe-ohk-teaduse-rahastamist-ei-tosteta-uhe-protsendini-eelarvest
2019-05-27	Maris Jesse: me kindlasti ei rõõmusta valitsuse otsuse üle	Süüdistav	https://www.err.ee/946243/maris-jesse-me-kindlasti-ei-roomusta-valitsuse-otsuse-ule
2019-05-27	Valitsus külvab miinuses riigieelarvest raha alkoholi odavamiseks	Süüdistav	http://delfi.ee/a/86339255
2019-05-27	Martin Helme: esimene samm on astunud, tegeleme ka tervisekäitumisega	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/martin-helme-esimene-samm-on-astunud-tegeleme-ka-tervisekaitumisega?id=86342871
2019-05-28	Mailis Repsi sõnul üritab valitsus teaduse rahastamisse enam panustada	Õigustav	https://www.err.ee/946449/mailis-repsi-sonul-uritab-valitsus-teaduse-rahastamisse-enam-panustada

2019-05-28	Rektorite hinnangul võib teemaks tõusta tasulise kõrghariduse taastamine	Süüdistav	https://www.err.ee/946454/rektorite-hinnangul-voib-teemaks-tousta-tasulise-korghariduse-taastamine
2019-05-28	Haridusministeeriumi ees mälestatakse teaduspõhist Eestit	Süüdistav	http://delfi.ee/a/86348809
2019-05-28	ARSTID POLE RAHUL: alkoholiaktsiisi langetamisega annab valitsus sõnumi, et rahva tervis pole oluline	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/964733/arstid-pole-rahul-alkoholiaktsiisi-langetamisega-annab-valitsus-sonumi-et-rahva-tervis-pole-oluline
2019-05-28	Jüri Ratase väitel analüüsitakse teaduse rahastamist uuesti sügisel	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/juri-ratase-vaitel-analuusitakse-teaduse-rahastamist-uuesti-sugisel?id=86349261
2019-05-28	Sotsiaalminister Tanel Kiik: oluline on vältida otsuseid, mis võiksid alkoholi tarbimist suurendada	Õigustav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/sotsiaalm-inister-tanel-kiik-oluline-on-valtida-otsuseid-mis-voiksid-alkoholi-tarbimist-suurendada?id=86348441
2019-05-28	President: kui kaob teadlaste usk Eestis töötades inimkonda teenida, lähevad nad mujale	Süüdistav	https://www.err.ee/946573/president-kui-kaob-teadlaste-usk-eestis-tootades-inimkonda-teenida-lahevad-nad-mujale
2019-05-28	Ossinovski aktsiisidest: kõik mida saab valesti teha, tehakse ära	Süüdistav	https://www.aripaev.ee/uudised/2019/05/28/ossinovski-aktsiisidest-koik-mida-saab-valesti-teha-tehakse-ara

2019-05-28	Üliõpilased: haridus ei tohi olla jõukate privileeg	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ulioopilased-haridus-ei-tohi-olla-joukate-privileeg?id=86352003
2019-05-28	Ministeeriumi ees korraldati Eesti teaduse matus, ülikoolide rektorid peavad koosolekut	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/964787/ministeeriumi-ees-korraldati-eesti-teaduse-matus-ulikoolide-rektorid-kohtusid-koosolekul
2019-05-28	Mart Helme: rektorite kriisikogunemised on täiesti naeruväärsed	Õigustav	https://www.postimees.ee/6694226/mart-helme-rektorite-kriisikogunemised-on-taiesti-naeruvaarsed
2019-05-30	Akadeemilised töötajad korraldavad kolmapäeval hoiatusstreigi	Süüdistav	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/akadeemilised-tootajad-korraldavad-kolmapaeval-hoiatusstreigi?id=86370943
2019-05-30	Teaduse nimel protestijad: kui Ratas teaduslepet ei järgi, peaks ta koos oma valitsusega tagasi astuma	Süüdistav	https://ohtuleht.ee/965031/otsefotod-teaduse-nimel-protestijad-kui-ratas-teaduslepet-ei-jargi-peaks-ta-koos-oma-valitsusega-tagasi-astuma
2019-05-30	Mart Helme teadusprotestijatele: rumalad inimesed, midagi te ei tea! Teadus saab raha juurde!	Õigustav/süüdistav	https://ohtuleht.ee/965031/fotod-mart-helme-teadusprotestijatele-rumalad-inimesed-midagi-te-ei-tea-teadus-saab-raha-juurde
2019-05-30	Martin Helme teadusstreigist: see on vimm praeguse valitsuse vastu, ei ole adekvaatne minna kuskile küülaid süütama	Õigustav/süüdistav	https://ohtuleht.ee/965042/video-valitsusest-martin-helme-teadusstreigist-see-on-vimm-praeguse-valitsuse-vastu-ei-ole-adekvaatne-minna-kuskile-kuunlaid-suutama

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Ege Tamm,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Milliseid argumenteerimisvõtteid kasutavad poliitikud süümängudes? 2019. aastal moodustatud valitsuse näitel, mille juhendaja on Sten Hansson, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Ege Tamm

27.05.2020